

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Skutvikåsen lok. 3-5

Boplatser från äldre och yngre
stenålder - med en depå från
merovingertid

227/10 & 12

Skien, Telemark

FELTLEDER: Sofie Ekstrand

PROSJEKTLEDER: Inger Marie Berg-
Hansen

Oslo 2013

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gårds-/ bruksnavn Skutvikåsen	G.nr./ b.nr. 227/10 & 12
Kommune Skien	Fylke Telemark
Saksnavn Skien Pukkverk, Skutvikåsen	Kulturminnetype Boplatser från stenåldern
Saksnummer (KHM) 2008/16945	Prosjektkode 430207
Grunneier, adresse Havnev. 22, 3739 Skien	Tiltakshaver NCC Roads, Skutvikåsen
Tidsrom for utgravning 04.05.2011- 26.08.2011	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM 32N. N:6553893, Ø:532815
ØK-kart	ØK-koordinater
A-nr. 2011/313	C.nr. 57930, 57931, 57932, 57933, 58230
id nr. (Askeladden) 110309, 110311, 110312, 145370	Negativnr. (KHM) Cf34520, 34521, 34522
Rapport ved: Sofie Ekstrand	Dato: 12.8.2013
Saksbehandler: Inger M. Berg- Hansen	Prosjektleder: Inger M. Berg- Hansen

SAMMENDRAG

I løpet av perioden 10.05-26.8.2011 undersøkte Kulturhistorisk museum tre steinalderlokaliteter på Skutvikåsen, Skien, Telemark. Det ble undersøkt tilsammen ca. 380 m² eller 38 m³ (lok. 3: 241 m², lok. 4: 67 m² og lok. 5: 71 m²) og det ble katalogisert 11 100 funn hvorav 11 070 var littiske. Lokalitetene lå på forskjellige høyder og representerte ulike aktiviteter til ulik tid.

Lokalitet 3: Lokalitet fra mellommesolitikum (54-55 moh.: 7230-7150 f.Kr.) med 7368 funn. Mesteparten var av flint og diagnostiske funn omfattet 10 mikrolitter laget på mikroflekker, hvorav tre var skjjevtrekanter. Det ble også funnet skrapere og bor laget på regulære flekker/mikroflekker. I tillegg ble det funnet 334 fragment av brente bein hvorav flere bearbeidede fragment, blant annet en del av en fiskekrok.

På lokalitet 3 ble det også funnet 30 gjenstander og mange fragment av jern tolket som et depot, trolig fra merovingertid (550-800 e.Kr.). Funnene omfattet blant annet en celt, en økseliknende gjenstand, ildstål, et skaft fra spyd/huggjern, saks og kniver.

Lokalitet 4: En liten mellommesolittisk lokalitet (59 moh.: 7540 f.Kr.) med 700 funn, hovedsakelig av flint. Diagnostiske funn omfattet mikrolitter (én skjjevtrekant), en konisk kjerne og produksjon av regulære flekker og mikroflekker.

Lokalitet 5: En lokalitet med aktivitet fra både senmesolitikum fase 4 (30-31 moh.: 4500-4300 f.Kr.) og tidligneolitikum. Det ble funnet ca. 3000 littiske gjenstander, hovedsakelig av flint. Bergartsøksker og mikroflekkeproduksjon på håndtakskjerner representerte aktivitet i slutten av mesolitikum, mens A-spisser og sylindrisk flekketeknikk kan knyttes til opphold i begynnelsen av neolitikum.

INNHOLD

1	BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	6
2	DELTAGARE, TIDSPERIOD.....	8
3	FÖRMEDLING.....	8
4	LANDSKAPET, FYND OCH FORNMINNEN	9
5	UTGRÄVNINGEN.....	12
5.1	Problemstillinger – prioriteringer.....	12
5.2	Utgravningsmetod.....	12
5.3	Katalogisering av fynd.....	13
5.4	Källkritiske forholdene	14
6	UTGRÄVNINGEN-LOKALITET 3 (ID110390).....	14
6.1	Topografi	14
6.2	Utgravningsmetode og utgravningsforløp	17
6.3	Strukturer og kontekster.....	18
6.3.1	Skorbrænd sten.....	19
6.3.2	Naturvetenskaplige prøver.....	19
6.3.3	Fyndmaterialet.....	20
6.3.4	Flinta.....	23
6.3.5	Bergart.....	37
6.3.6	Øvrig bergart	41
6.3.7	Organisk materiale	42
6.3.8	Datering	44
6.3.9	Analyseresultat	45
6.3.10	Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon	46
6.4	Konklusjon – lokalitet 3.....	48
7	UTGRÄVNINGEN, LOKALITET 4 (ID 110311).....	49
7.1	Topografi	49
7.2	Utgravningsmetode	50
7.3	Utgravningsforløp.....	50
7.4	Källkritiske forholdene	52
7.5	Utgravningsforløp.....	52
7.5.1	Strukturer og kontekster.....	52
7.5.2	Fyndmateriale.....	53

7.5.3	Flinta.....	56
7.5.4	Övriga fynd i bergart	60
7.6	Datering	60
7.7	Värdering av utgravningsresultaten, tolkning og diskusion.	61
7.8	Konklusion.....	62
8	UTGRÄVNINGEN, LOKALITET 5 (ID110312).....	62
8.1	Topografi	62
8.2	Utgrävningens förlopp och metod	64
8.3	Källkritiska förhållanden	65
8.4	Utgrävningen.....	65
8.4.1	Koncentration 1	66
8.4.2	Koncentration 2	67
8.4.3	Koncentration 3	69
8.4.4	Koncentration 4	69
8.4.5	Strukturer og kontekter.....	70
8.4.6	Fyndmaterial.....	70
8.4.7	Flinta.....	72
8.4.8	Övrig bergart	80
8.5	Datering	84
8.6	Värdering av utgravningsresultat, tolkning og diskussion.....	85
8.6.1	Tilleggs kommentarer – datering og tolkning: Dag Erik Færø Olsen.....	85
8.7	Konklusion.....	87
9	UTGRÄVNINGEN- JÄRNFÖREMÅL ID145370.....	87
9.1	Problemställningar – prioriteringar.....	87
9.2	Utgravningsmetod	88
9.3	Utgrävningens förlopp.....	88
9.4	Källkritiska forhållanden	90
9.5	Utgrävningen.....	90
9.5.1	Strukturer og kontekter	90
9.5.2	Fyndmaterial.....	91
9.5.3	Datering.....	98
9.5.4	Naturvetenskapliga prover og konservering	98
9.6	Värdering av utgravningsresultaten, tolkning och diskussion.....	99
9.7	Konklusion.....	100
10	OPPSUMMERING- UTGRAVNING PÅ SKUTVIKÅSEN 2011.....	101

10.1	Mellommesolitikum.....	101
10.2	Senmesolitikum/tidlig neolitikum	102
10.3	Yngre jernalder	102
11	LITTERATUR.....	103
12	VEDLÄGG	105
12.1	Lokalitet 3	105
12.1.1	Strukturliste	105
12.1.2	Ritningar	105
12.1.3	Tillväxttext.....	106
12.1.4	Fotolista.	109
12.1.5	Analysrapport	112
12.2	Lokalitet 4	114
12.2.1	Teckningslista	114
12.2.2	Tillväxttext.....	115
12.2.3	Fotolista	116
12.3	Lokalitet 5	117
12.3.1	Teckningar	117
12.3.2	Tillväxttext.....	117
12.3.3	Fotolista.	118
12.4	Järnföremål	120
12.4.1	Tillväxttext.....	120
13	KART	122
13.1	Skutvikåsen id110309, 110311, 110312	122
13.2	Skutvikåsen id110309, 110311, 110312	123
13.3	Skutvikåsen id110309, 110311, 110312	123
14	ARKIVERT ORIGINALDOKUMENTASJON	124

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

SKUTVIKÅSEN, 227/10 & 12, SKIEN, TELEMAR

SOFIE EKSTRAND

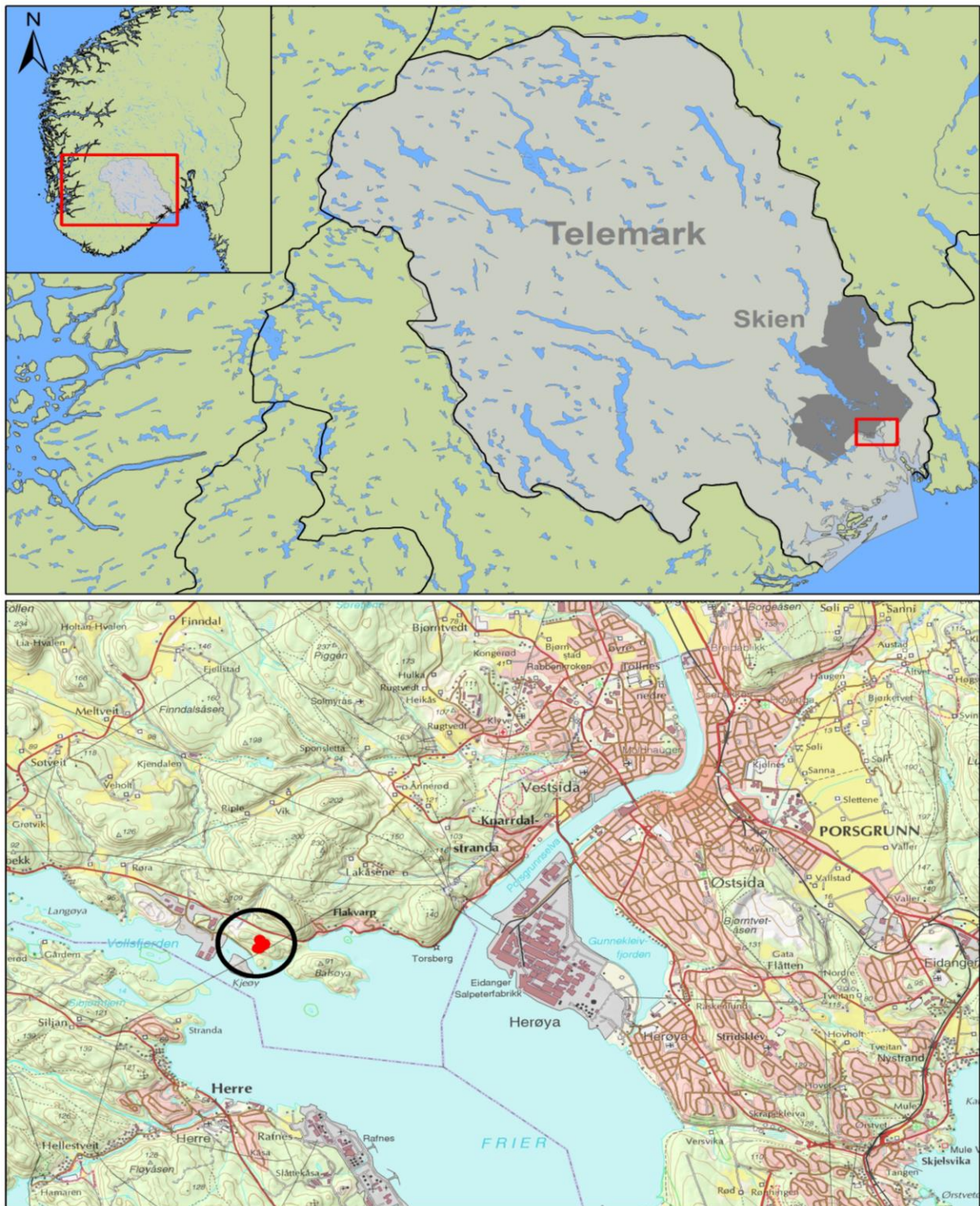
---

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Utgravingen ble gjennomført i forbindelse med tilrettelegging for nytt masseuttak ved Skutvikåsen i Skien, Telemark hvor tiltakshaver var NCC Roads AS. Telemark fylkeskommune foretok en registrering i området i 2007 og påviste fem steinalderlokaliteter hvorav tre var i konflikt med tiltaket (id 110309, id110311 og id110312).

Fylkeskommunen oversendte saken til Kulturhistorisk museum 16. juli 2009 for behandling i hht. kulturminnelovens §8,4. ledd for de automatisk fredede kulturminnene. Kulturhistorisk museum oversendte sin uttalelse til Riksantikvaren 17. september 2009 og Riksantikvaren ga dispensasjon med vilkår om arkeologiske undersøkelser for de berørte kulturminnene 5. januar 2010. Tiltakshaver bestilte utgravninger 3. mai 2010 og oppstart ble satt til mai 2011. De arkeologiske undersøkelsene ble gjennomført i perioden 10.05-26.8.2011.

Figur 1. Øverst: oversiktskart over Sør-Norge, Telemark og Skien med prosjektområdet markert. Nederst: oversiktskart over prosjektområdet med de tre lokalitetene avmerket. Kart: KHM. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS.

2 DELTAGARE, TIDSPERIOD

Utgrävningen pågick i sammanlagt 14 veckor. Till detta tillkommer förarbete utfört av Sofie Ekstrand (2- 9 maj), Hilde Melgaard (3-4 maj) samt Lise Loktu (9:e maj). Under perioden 4-6 maj påbörjade Sofie Ekstrand, tillsammans med Hilde Meldgaard, avtörvning av lokaliteterna.

Undersökningen pågick under perioden 10.05.2011- 26.8.2011. Efter cirka halva tiden, vecka 27 och 28, togs en gemensam semester då arbetet temporärt stod still.

Anställning	Namn	Period	Antal veckor
Fältledare	Sofie Ekstrand	10.05.2011-26.08.2011	14
Ass fältledare	Lise Loktu	09.05.2011-26.08.2011	14
Assistent	Mikael Amadeus Bjerkestrand	30.05.2011-26.08.2011	11
Assistent	Anne Mette Haugen	10.05.2011-26.08.2011	14
Assistent	Hilde Melgaard	10.05.2011-26.08.2011	14
Assistent	Mariann Jansen	10.05.2011-26.08.2011	14
Assistent	Mihai-Radu Iftime	23.05.2011-03.06.2011	2
Assistent	Jone R. Kile	10.05.2011-27.05.2011	3
Assistent	Jessica McGraw	23.05.2011-17.06.2011	5
Assistent	Kristine Ødeby	20.06.2011-12.08.2011	8
Assistent	Morten Faanes	10.05.2011-10.06.2011	4
Assistent	Kenneth Skaldebø	06.06.2011-19.08.2011	9
Restanse/rapportavslutning: All norsk tekst	Dag Erik Færø Olsen	Juli/august 2013	2
Antal veckor i fält inklusive sjukdom och resedagar:			116

Tabell 1. Lista över fältpersonal, Skutvikåsen.

Resor mellan KHM och utgrävningen skedde under arbetstid. Det långa avståndet mellan Porsgrunn och Oslo gjorde att 1,5 arbetsdagar gick till resor. Vidare innebar den relativt stora personalmängden att 1,5 dag gick till packning och inlämning av utrustning. Sammanlagda sjukdagar uppgick till 4st och antalet fridagar 3st.

Inga besök mottogs på platsen förutom personal från Kulturhistorisk Museum. Dessa var arkeologer involverade i utgrävningarna vid Vestfoldbanan (projektledare Per Persson) och E18 Bommestad- Sky (utgrävningssledare Anja Mansrud). Samt GIS- administratör Magne Samdal som skötte inmätning under utgrävningperioden. Han har även utarbetat allt kartmaterial som används i rapporten.

3 FÖRMEDLING

Utgrävningsplatsen var lokaliserad till ett anläggningsområde tillhörande NCC Roads AS. Detta innebär att allmänheten inte har behörighet till området samt att stränga säkerhetsregler gällande skyddsutrustning finns. I och med detta förekom inte besök på platsen. Personalen på NCC Roads AS uppfostrades också till försiktighet på området då ett mindre antal djupa schakt öppnades.

Media kontaktades inte under utgrävningssperioden på grund av ovan angivna orsaker.

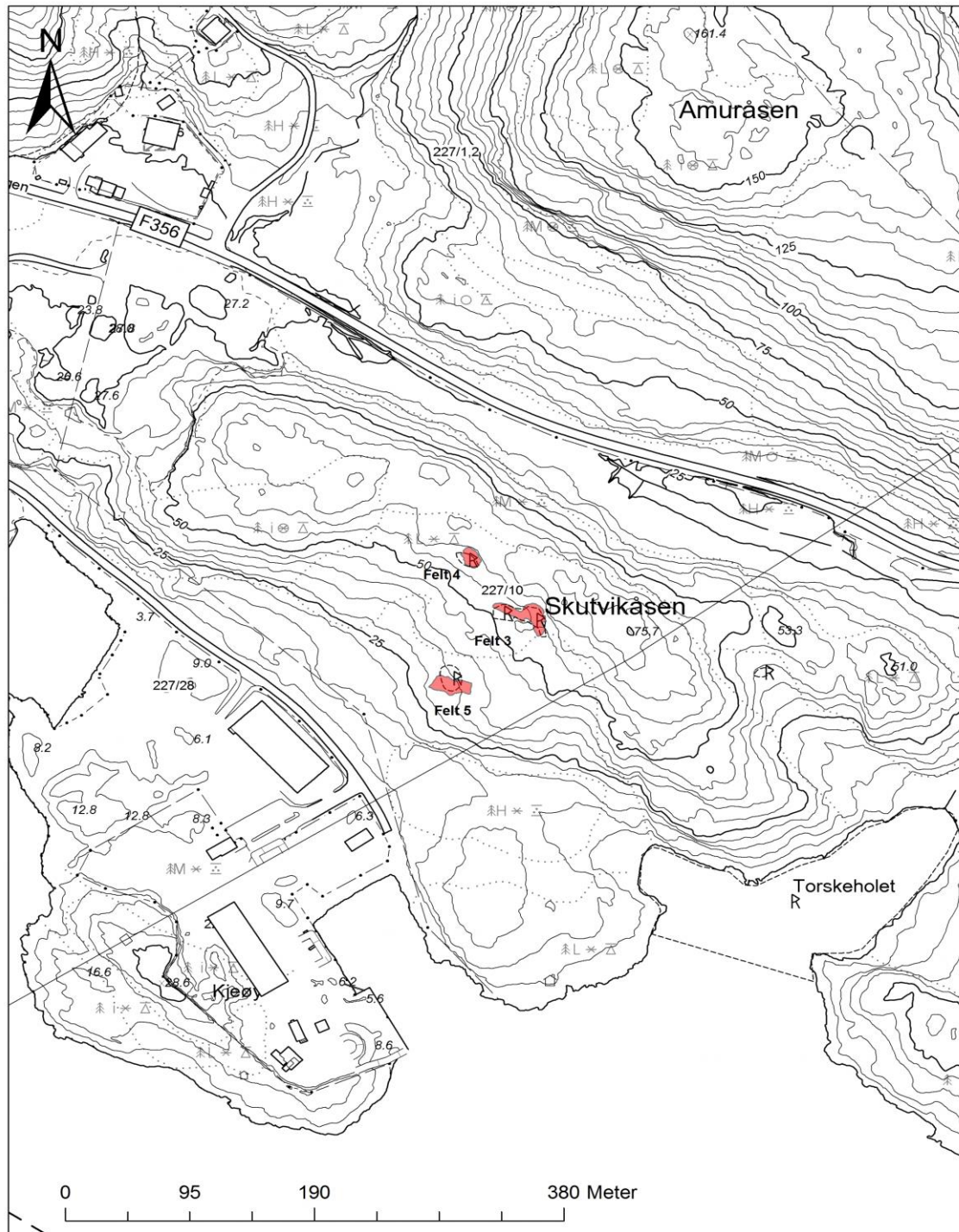

Figur 2. Personal Skutvikåsen. Från vänster: Lise Loktu, Anne Mette Haugen, Morten Faanes, Marianne Jansen, Jessica McGraw, Jone Kile, Mihai-Radu Iftime, Sofie Ekstrand och Hilde Melgaard. Saknas på bild gör Kenneth Skaldebø, Kristine Ødeby och Mikael Amadeus Bjerkestrand.

4 LANDSKAPET, FYND OCH FORNMINNEN

Skutvikåsen är belägen vid Voldsfjorden, cirka 6,5 kilometer väster om Porsgrunn. Platsen tillhör Skien kommun, Telemarks fylke. Norr om åsen gränsar området till Svanevikvegen, i öst till Flakvarpbukten, i söder till Skien Havneterminal och i väst till redan existerande stenbrott (Yilmaz 2007:6f, Berg-Hansen 2011:2). Lokaliteterna ligger på åsens södra sida på en höjd av 33-59 meter.

I projektplanen beskrivs terrängen som kupperad med inslag av både bergsknallar och branta sluttningar. Platsen har flera naturligt avgränsade flata ytor som lämpar sig väl som bosättningar och aktivitetsplatser. Särskilt på åsens topp och de lägre belägna ytorna i söder. På områdets östra och södra del finns i tillägg flera dalar, sluttande mot havet, som bildar mindre bukter (Berg-Hansen 2011).

Figur 3. Skutvikåsen og lokaliteternas plassering på åsen. Kart: KHM. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS.

På plassen består vegetasjonen av gles skogsmark med inslag av bjørk, tall, ek og diverse løvtråd. På de lågre delarna, fråmst ved lokalitet 5, kan mossa, blåbærslis og ormbunkar ses. Uppe på åsens krøn dominerar renlav og ljung.

Når området kring Skutvikåsen inventerades under perioden 20-24 augusti 2007 så hittades sammanlagt fem fornminnen, samtlige frå stenåldern. Endast tre av dessa låg inom berørt område og tas opp i denna rapport. Resterande två ligger øster om

utgravningsområdet og innefattar lokalitet 1 med två positiva provrutor, varav en är en eldstad (id110303) og lokalitet 2 (id110307) med en positiv provruta innehållande två avslag samt en bit flinta. På lokalitet 1 hittades två små brända flintavslag (Yilmaz 2007: 13f).

Figur 4. Utgrävningar i nærheten av Skutvikåsen. Kart: KHM. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS.

Under utgravningsperioden registrerades ytterligere två fornminnen. Invid en bergvägg på lokalitet 3 (id110309) hittades flera järnföremål som fick en egen identitet (id145370) og grävdes separat. I tillegg till detta hittades också positiva provrutor på en platå öster om lokalitet 5, på gränsen till planläggningsområdet. Detta område fick också ett eget Askeladdernummer, 145367, men grävdes inte ut under undersökningstiden (se kapitel 6).

I tillegg till detta utförde fylkeskommunen i løppet av sommaren en ny inventering i området sydöst om lokalitet 3. Undersökningen utfördes i samband med byggnation av ny högspänningsledning. Av sammanlagt sju grävda stick var tre positiva.

I regionen kring Porsgrunn bedrivs just nu stora projekt i samband med ombyggnad av kommunikationen. Projekten E18 Bommestad-Sky og Vestfoldbanen var också aktiva under Skutvikåsens utgravningsperiod. Dessa kommer bedriva utgrävning även under 2012.

5 UTGRÄVNINGEN

5.1 PROBLEMSTÄLLNINGAR – PRIORITERINGAR

Utifrån resultaten som framkom vid registreringen utarbetades problem-ställningarna för slutundersökningen (Berg-Hansen 2011):

- Datering. Avklara om lokaliteterna kan dateras till hhv. mellanmesolitikum (och vilken del av denna) och fas 4, eller om det är spår av olika perioder på varje lokalitet. Belys relation mellan strandlinjedatering och typologisk- kronologisk datering.
- Det finns flera oavklarade typologiska/teknologiska frågor knutna till både mellanmesolitikum och fas 4. Lokaliteterna är lämpliga för att belysa dessa frågor.
- Avklara om lokaliteterna är en reguljära boplatser eller om de kan ha haft andra funktioner knutet till jakt/fångst, produktion av redskap etc.
- I förbindelse med Vestfoldbaneprojektet ligger fokus mot etableringen av stationär eller områdestillknuten bosättning, och frågor omkring hur långt tillbaka i tid denna bosättningsform går? Särskilt id110309 (lok. 3) kommer kunna bidra till att belysa denna fråga.
- Avklara om det finns bevarade strukturer i undergrunden på lokaliteterna, och eventuellt datering och funktionsbestämmelse av dessa. Kan man säga något om hurdan boplatsummet har varit organiserat? Detta kan belysas vid analys av fyndspridning (typer/mängd) samt hur fasta strukturer/konstruktioner förhåller sig till fynd och topografi.

För att kunna besvara dessa frågor avtorvades de berörda ytorna och en konventionell stenåldersutgrävning i meterrutor med mekaniska lager utfördes. Ett mekaniskt lager utgör 10 cm i djup.

5.2 UTGRÄVNINGSMETOD

För att avlägsna det översta torvlagret användes grävmaskin. Skopans bredd på maskinen var 1 meter och maskinens vikt 5,6 ton. Ett koordinatsystem upprättades så snart avtorvningen var klar. Fasta punkter märktes ut med GPS och utifrån dessa mättes området in i meterrutor, med x som steg mot norr och y mot öst. Rutorna namngavs efter det sydöstra hörnets koordinat. Totalstation användes för att mäta in områdets gränser, terräng och provrutor. Efter avtorvningen grävdes en mängd provkvadranter i storlek 50x50 cm på området. Arbetet utfördes systematiskt med 3x3 m eller 4x4 m mellan kvadraterna i öst-västlig riktning. Detta gav en bild av platsens disposition samt på vilket djup fynden befann sig.

Utgrävningen skedde genom manuell grävning av meterrutor och kvadranter (50x50 cm). Så kallade mekaniska lager användes. Detta betyder att ytan grävdes i lager om 10 cm i taget. Vid behov lades ytterligare provkvadranter för att snabbare få information om områdets utnyttjande. All jord blev sållad genom nät med 4 millimeter i maskbredd.

Eftersom vatten inte fanns att tillgå vid projektets start så kunde inte jorden från de första provkvadranterna vattensållas. I övrigt vattensållades all jord från rutor och kvadranter. Mekaniska lager innehållande ben och järnfragment sållades med 2 millimeter maskbredd.

Planritningar gjordes för hand i skala 1:50. Profiler och strukturer ritades i skala 1:20.

Vädret var under utgrävningsperioden blandat men med något fler regnfria dagar än regniga. Vid tre tillfällen fick dock arbetsuppgifterna skiftas till inomhus relaterat arbete på grund av åska och blixn.

5.3 KATALOGISERING AV FYND

Utgrävningen vid Skutvikåsen skedde vid samma tidsperiod som utgrävningarna vid Vestfoldbanen och E18 Bommestad-Sky. I och med detta samarbetade projekten i vissa frågor, bland annat katalogiseringen. Det beslutades att i så stor utsträckning som möjligt katalogisera fynd enligt samma katalogiseringsprinciper samt att diskutera fyndkriterier och frågor rörande Gjenstandsbasen vid gemensamma möten. Som underlag för arbetet inom alla projekten användes skrifterna *Katalogiseringskategorier, Vestfoldbanen. November 2010* och *Katalogiseringskategorier. For Vestfoldbaneprojektet, oppdatert 17. Oktober 2011* (Melvold 2011). Utöver detta användes *Rettledning for katalog- og tillvektsføring av steinaldermateriale* (Matsumoto 2006, uppdaterad 2011 av Berg-Hansen), *Morfologisk klassifisering av slatte steinartefakter* (Helskog, Indrelid & Mikelsen 1976) och *Beskrivelse og analyse af skævtrekanterne fra Farsund (Lundevågen R17 og R21)* (1995) vid katalogisering.

Vissa individuella olikheter förekom dock mellan projektens katalogiserings-rutiner eftersom projekten arbetade med delvis olika tidsperioder inom förhistorisk arkeologi samt styrdes av olika prioriteringar. Tid var också en begränsande faktor. I och med att dessa skillnader existerar beslutades att projekten i utgrävningsrapporten lämpligen redovisar det tillvägagångssätt de praktiserat.

Vid katalogisering av Skutvikåsens material räknades och vägdes splint, fragment och avslag utan retusch. Splinten särskildes ej i undergrupperna med eller utan slagbula. Om avslagen hade hel slagbula noterades detta i fältet "Beskrivelse".

Bredden på alla spån mättes och fördes in i fältet "Andre mål". I och med detta kan typen av spån (smal etc.) urskiljas. Spån-/mikrospånfragment mättes inte på längden, såvida de ej var retuscherade. Alla hela (eller nästan hela) spån och mikrospån mättes även på längden.

Allt sekundärbearbetat material mättes i längd och bredd även om fynden inte var hela.

Benmaterialet räknades och vägdes. Om djurtyp kunde urskiljas angavs detta i "Beskrivelse" fältet. Bearbetat benmaterial skiljdes ut med hjälp av osteologen och arkeologen Anja Mansrud. Dessa katalogiserades på en egen post i given koordinat och lager.

5.4 KÄLLKRITISKA FÖRHÅLLANDEN

Vid utgrävningens två första veckor saknades vatten till vattensållning eftersom vattenledningar ej var dragna enligt avtal. Detta gjorde det svårt att upptäcka mindre fynd i sållet. Därför grävdes ett par extra provkvadranter som kontroll i fyndfattiga områden när vatten fanns tillgängligt. Fyndmängden i dessa korrelerade med tidigare uppnådda resultat.

Större stenar av larvikit påträffades under arbetet med provrutor i norr/nordöst på lokalitet 3, och inte alla provkvadranter kunde avslutas till helt fyndtomt lager. Det nordöstra området var dock inte högprioriterat på lokaliteten eftersom området var tämligen fyndtomt.

Under utgrävningen samlades skörbränd sten in. Eftersom stenen i området var naturligt kantig och frostsprängd så var det i vissa fall svårt att urskilja skörbränd sten bland dessa, särskilt i början av utgrävningen. All sten sparades dermed i respektive ruta och sorterades av fältledaren och fältledarassistenten. Den sten som blivit feltolkad vid projektets början vägdes i efterhand och relaterades till övergripande område istället för ruta. Eftersom den naturliga järnförekomsten var stor i marken vid utkastningslagret, lokalitet 3, försämrades omständigheterna ytterligare där eftersom färgen på stenen, och därmed typen, var omöjlig att se.

6 UTGRÄVNINGEN-LOKALITET 3 (ID110390)

6.1 TOPOGRAFI

Lokalitet 3 bestod av en plan, avlång yta på ca 444 m². 241 m² av området prioriterades vid utgrävningen då resterande yta var fyndtom eller hade få bevis på aktivitet. Lokalitet 3 avgränsades naturligt av berg i alla riktningar. I norr tornade en klippvägg upp sig, ca 10 meter hög, och i söder en bergsknalle med ungefärlig högsta höjd på två meter. I öst och väst stöttes på berggrund vid grävning av provkvadranter och avtorvning av ytan. I och med att berg fanns både i norr och söder så fick området en skyddad position mot vinden.

Avtorvning av området framvisade ett boplatsoområde med tillhörande utkastlager. Det primära boplatsoområdet mätte cirka 150 m² och hade ett tillhörande utkastlager på cirka 26,5 m². Boplatsytan låg i en lutning från norr till söder. Den delen av området som troligen utgjort boplatz var lokaliserad på en platå, i södra delen av fältet, och uppmätte cirka 35 m². Platån låg högt i förhållande till omkringliggande terräng och lämpade sig därför för boende. Utifrån denna del fanns sedan lutningar mot väst och sydöst. I sydöst gränsade ytan till utkastlagret och här ökade lutningen kraftigt. Väst om boplatsdelen fanns också en lutning, dock inte lika stor som i sydöst. Denna resulterade i ytterligare en mindre platå på cirka 9 m². Denna utgjorde boplatsens västra gräns. Ytterligare väster hittades endast få flintbitar spridda i fyra provkvadranter. Detta område prioriterades inte under utgrävningen.

Öst och nordost om området som utgjorde boyta fortsatte boplatsen. I öst (norr och nordöst om utkastlagret) var här relativt låg aktivitet. I nordöst (i svag sluttning uppåt) kunde det också ses boplatsaktivitet.

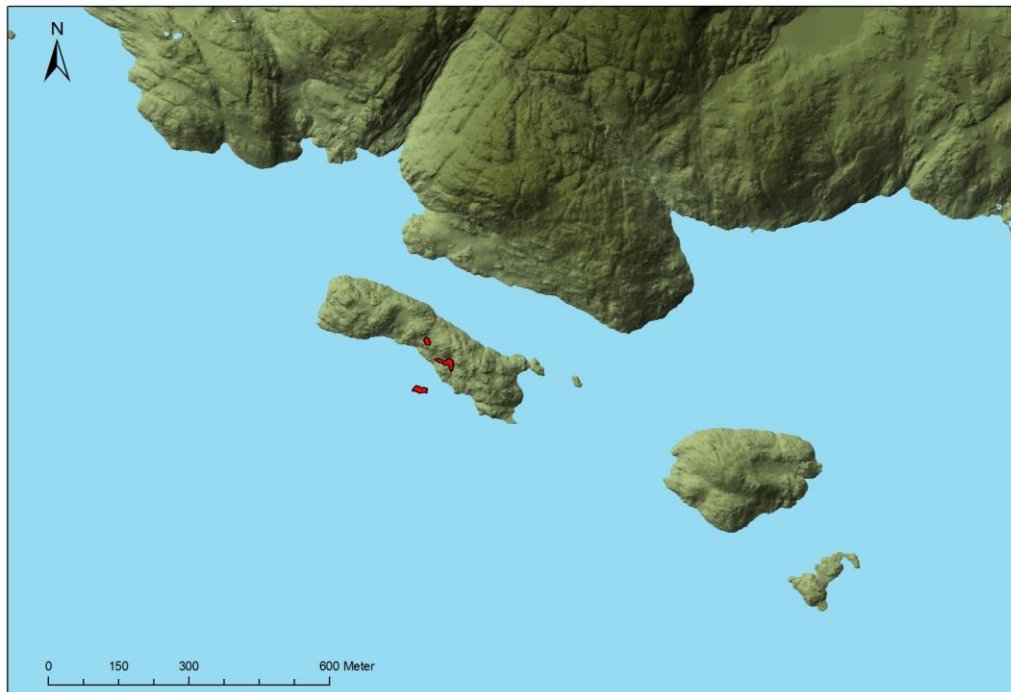

Figur 5. Utsikt över boplatsoområdet sett från klippan i norr. Fotograf: Hilde Melgaard

I öst och väst om boplatsoområdet fanns buker där havsvattnet stått. Detta var särskilt tydligt i sydöst där en skarp sluttning fanns ned mot en platå (id145367). Skillnaden i höjd mellan utkastlagrets lägsta punkt och boplatsens centrala del är cirka 5 meter. Under mellanmesolitikum har strandbotten således haft en liknande utformning här. I och med detta har vattnet blivit djupt snabbt vilket möjligen har varit en fördel vid bruk av båt. Båtens underdel riskerar inte skadas mot strandbotten eller uppskjutande stenar.

I väst är sluttningen mindre än i sydöst. Således var denna del långgrund. Höjdskillnaden mellan det västra områdets lägsta del och boplatsens centrala delar är här cirka 4-3,5 meter. Sluttningen sker här på en längre sträcka än vid utkastlagret. Även detta område ses som lämpligt vid bruk av båt. Det är antagligen mindre tungt att dra upp en båt i ett område som detta än vid utkastlagrets ganska stora lutning.

Den mindre platån i väst lämpade sig inte för boende. Eftersom området låg relativt lågt påverkades detta starkt vid regnväder och små bäckar av vatten rann ner på området från norr/nordöst.

Figur 6. Skutvikåsen nær vannet stod 49 möh. Lokalitet 3 och 4 är vid denna tidsperiod belägna på en ö. Området med den senare lokalitet 5 ligger fortfarande under vatten. Kart: KHM. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS.

Figur 7. Utgrävning av sydöstra delen sedd från klippan i nordöst. I fotots vänstra del, vid sållstationerna, kan den dåvarande bukten ses i terrängen. På bilden ses också platån tillhörande id 145367. Lokalitet 5 skymtas vid trädgränsen till höger i bild. Foto: Sofie Ekstrand.

6.2 UTGRÄVNINGSMETOD OCH UTGRÄVNINGENS FÖRLOPP

Vid registreringen blev det grävt sju positiva provkvadranter på lokalitet 3. Fem av dessa låg i områdets östra del. Fynden bestod av flinta, bland annat ett mikrospån. Övriga fynd var spånfragment, två fragment av bipolära kärnor samt diverse avslag och fragment. Brända och patinerade fynd förekom. Två bitar hade cortex kvar. Inga strukturer hittades under registreringen.

Utgrävningen startade med borttagning av torvlagret samt att ytan rensades från de grövsta trädrötterna. Flera lösfynd hittades vid detta arbete.

Efter att koordinatnätet lagts grävdes sammanlagt 36 provkvadranter i storleken 50x50 cm. Efter fyndtomt lager avslutades kvadranten, oftast i lager 3. De visade sig dock finnas ett fyndrikt område där lagren sträckte sig ända ner till lager 7. I och med detta grävdes ytterligare 9 provstick mot öst för att avgränsa området eftersom berggrunden här låg på varierat djup. Efter detta arbete skedde en andra avbaning av torven på cirka 66 m². Även denna yta rensades och lösfynd tillvaratogs.

Genom provkvadranterna kunde koncentrationer och mer fyndtomma ytor spåras. Västra delen av utgrävningytan innehöll endast 5 fynd, fördelade i tre provkvadranter. Liknande resultat erhöles för norra delen. I och med detta riktades fokus mot lokalitetens mittersta och östra del.

Figur 8. Systematiskt grävda provkvadranter på utgrävningens västra del. Detta område innehöll mycket lite fynd och prioriterades inte under utgrävningsperioden. Foto: Sofie Ekstrand

Övrig information som kunde utläsas av provkvadranterna var att flest fynd fanns i mekaniskt lager 1. Mängden avtog avsevärt i lager 2 och förekom sedan sporadiskt i lager 3. Undantag kunde dock ses på en plåtå (x51 y69-71 till x54 y69-71) där fyndmängden på

en mindre yta (1,5 m²) var större i lager 2 än i lager 1. En enskild kvadrant innehöll också fynd i lager 4. Fyndförekomsten i lager 4 är troligen ett resultat av naturligt omrörd jord, möjligen från trädrötter.

Jordmånen bestod av podsol innehållande grus och småsten i varierande mängd. Större stenar kunde ses i främst norr och söder, nedrasade från bergväggen i norr. Bergsknallen i söder stoppade upp dessa och skapade mindre koncentrationer.

Eftersom järnhalten i marken var stor kan en rödorange patinering ses på stor del av flintmaterialet. Järnet kunde också ses som en oljelig hinna i områden där vatten samlades.

Under utgrävningen av lokalitet 3 hittades en samling järnföremål. Dessa låg samlade och grävdes ut separat, i singel-kontext (kap. 9).

6.3 STRUKTURER OCH KONTEXTER

Fyra små strukturer undersöktes varav tre inte kunde dateras och endast innehöll spår av träkol. Dessa dokumenterades och grävdes ut och inga fynd hittades. Den fjärde strukturen var grävd genom torven och tolkades således som modern. Även denna dokumenterades, men total grävdes inte. Eldstäder eller andra mindre strukturer som kan härledas till stenålder blev således inte funna.

Dock så hittades ett utkastlager tillhörande boplatsoområdet. I samband med att provkvadranter grävdes upptäcktes ett fyndrikt område i sydöstra delen av området. Här hittades fynd ner till mekaniskt lager 7. I och med detta grävdes ytterligare provkvadranter för att begränsa området både i utbredning och på djupet. Det fastställdes också att jorden ackumulerats naturligt under tidens gång och inte tillförts från den norra/nordöstra delen av området i samband med att markens sluttade avsevärt mot söder/sydöst. Endast ett litet område kunde ses där markprofilen inte var horisontellt jämn, invid bergsknallen i sydöst. Här var det grå sandiga lagret betydligt tjockare än på den övriga utgrävningsytan (se fig. 9). Detta kan dock bero på att jord som bildats på berget ovan har rasat ner på lägre liggande område eller att en mindre jordförflyttning har skett från nord/nordöst till syd/sydöst.

Profilerna visade att jordens uppbyggnad var likadan som vid boplatsoområdet med grå sandig jord i toppen, följt av gulaktig jord som blev mer röd-oranger (järnutfällning) desto djupare ner man kom.

Utkastlagret kunde genom provkvadranterna avgränsas till en avlång yta som följde berget i söder. Koordinaten längt i nordväst var x48 y81 och i sydöst x42 y87. Bredden var 2-2,5 m och maxlängden cirka 10 m. Flest fynd hittades i sydöstra delen, vilken också var den lägsta punkten.

Djupet var som störst i nordöstra delen av utkastlagret, runt koordinat x46 y82. Några av rutorna och kvadranterna grävdes till berggrund eftersom fynd hittades hela vägen/nästan hela vägen ner till botten. Främst i områdets nordöstra och södra del. I dessa områden låg berggrunden relativt högt upp i jämförelse mot mitten, där vissa rutor grävdes till dess de var fyndtomma men berggrund inte var i dager ännu. Vid kontroll av kvarvarande djup

konstaterades att det var kring 20-30 cm innan berggrund tog vid. Detta innebar en jordtjocklek på cirka 70-100 cm (torvlager ej inräknat). I de djupare rutorna och kvadranterna trängde vatten upp nedifrån som försvårade utgrävningsarbetet.

Figur 9. Profil intill berg i utgrävningsområdets sydöstra del. Maxdjup 55 cm. Lagret med grå siltiga sand har ett diagonalt skär tillskillnad mot övriga utgrävningsfältet. Den rödoranga jorden kan ses som skarp kontrast. Fläckar av mörkbrun humös jord kan också ses som fläckar mellan de två lagren. Foto: Sofie Ekstrand.

6.3.1 SKÖRBRÄND STEN

Sammanlagt hittades 87,55 kg skörbränd sten på platsen, främst från lager 1. Detta anses vara en liten mängd. Av dessa vägdes 10,4 kg in i efterhand eftersom de blivit felsorterade. Den lilla mängden sten gav inget klart spridningsmönster. En mindre ökning vid boplatsen kunde dock ses vid boytan samt ytterligare en mycket liten i västra delen av utgrävningsområdet. Stenarna var helt igenom värmepåverkade och små i storlek. Det tyder på att de troligen använts i flera omgångar tills de tappat sin funktion. Ingen kol eller sot kunde ses vilket tyder på att de använts till upphettning av vatten snarare än vid till exempel en härd (muntligen Joachim Åkerström, Markström 1996). Flera olika stentyper hade använts vilka fanns lokalt på platsen. Definitionerna skörbränd sten och skärvsten skiljer sig åt. Skörbränd sten är smulig och lättkrossad och skärvsten eldsprängd med vassa kanter (Lindfors, Amaya & Eriksson 2008:131). I denna rapport används termen skörbränd sten vilken är vanligt använd.

6.3.2 NATURVETENSKAPLIGA PROVER

Brända ben hittades i utgrävningsområdets sydöstra del, i utkastlagret. Dessa skickades till Uppsala (SAU) för osteologisk analys (se kap. 6.3.9). Inga andra prover sändes till analys. Värmepåverkat trä hittades på utgrävningytan men detta kunde inte säkras till en kontext eftersom andelen rotbrand var stor.

6.3.3 FYNDMATERIALET

Sammanlagt hittades 7368 fynd under utgrävningen av lokalitet 3 (tab. 2, fig. 11). Av dessa var 6951 av flinta. Den näst största fyndkategorin är brända ben med 334 fynd. Bland övrigt litiskt material kan ses kvarts, kvartsit, diabas, sandsten, bergart och bergkristall. Dessa kategorier utgör tillsammans 75 fynd. Flintan kan med andra ord sägas vara klart dominerande. Bland det litiska materialet (ej flinta) finns dessutom några osäkra fynd.

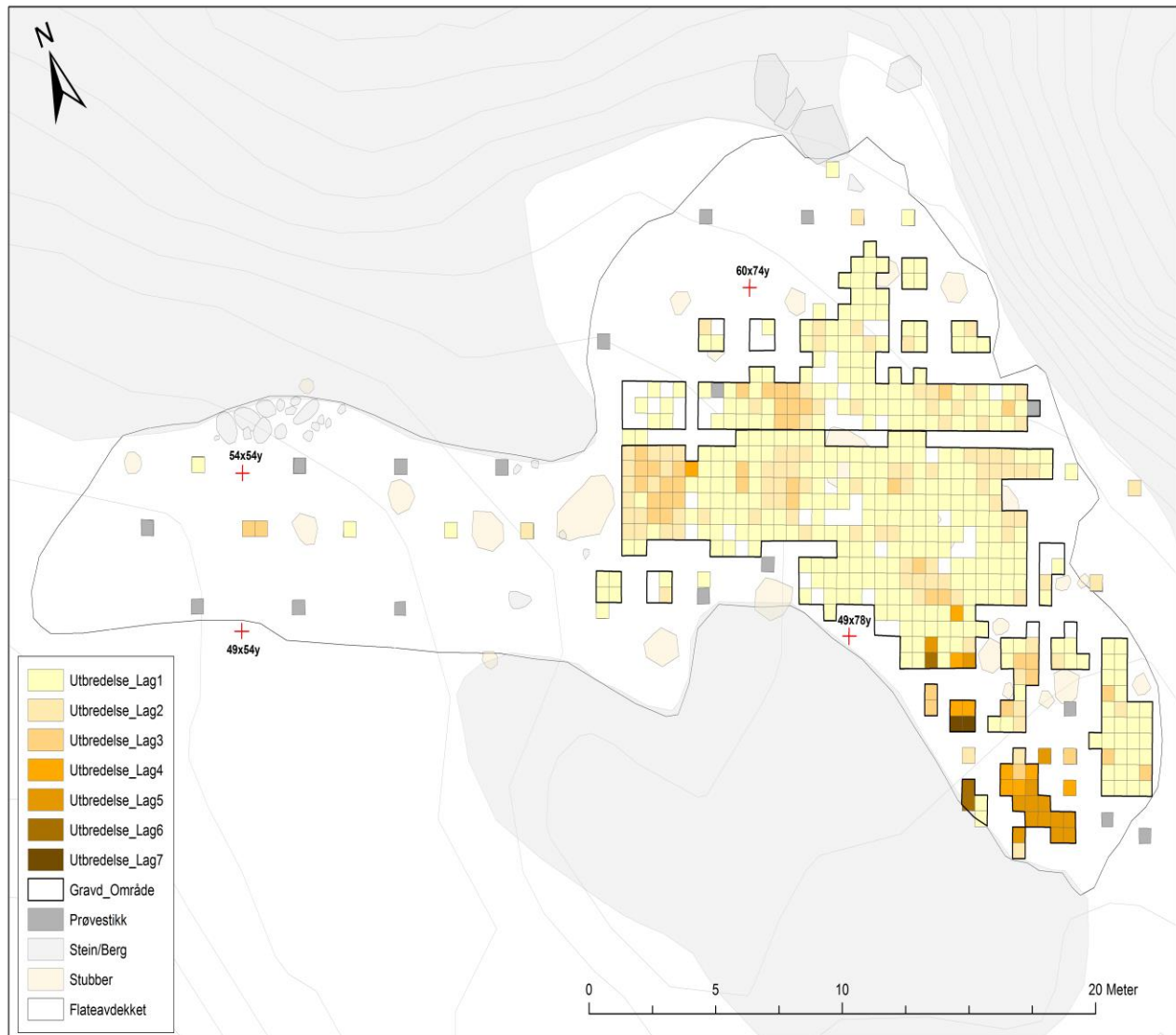
Material	Antal fynd	Antal fynd i %
Bergart	19	0,26
Bergkristall	16	0,22
Diabas	4	0,01
Flint	6951	94,34
Kvarts	10	0,14
Kvartsit	25	0,34
Sandsten	1	0,014
Lera	8	0,10
Brända ben	334	4,53
<i>Summa</i>	<i>7368</i>	<i>100%</i>

Mekaniskt lager	Antal fynd	Antal fynd i %
1	4140	56,2
2	1365	18,5
3	1084	14,7
4	413	5,6
5	144	2
6	34	0,46
7	5	0,07
1-6	178	2,4
Lösfynd utan lager nr	5	0,07
<i>Summa</i>	<i>7368</i>	<i>100%</i>

Tabell 2 och 3. Råmaterialens antal och procentandel av den totala fyndmängden, och fyndmängd i de olika lagren.

Störst fyndmängd kunde ses i lager 1 som innehöll ca 56% (4140st) av alla fynd (se tab. 3, fig. 10). Lager 2 hade sedan 1365st och lager 3 1084st. Efter detta avtar fyndmängden och lager 4 har 413st och lager 5 144st. I lager 6 och 7 hittades sammanlagt 39 fynd.

Dessutom hittades 178 fynd i en del av utkastlagret som inte grävdes ut med mekaniska lager. Under utgrävningsperioden togs beslutet att inte gräva detta område på traditionellt sätt. Fältpersonalen föredrog dock arbetet med mekaniska lager och eftersom det inte påverkade tidsschemat återgick arbetet till detta arbetssätt. I tabell 3 redovisas fyndmängden i kategorin 1-6.

Figur 10. Grävda mekaniske lag. Kart: KHM.

Huvudkategori	Antal	Form
Flinta	6951	
<i>Sekundärarbetade</i>	<i>147</i>	
Mikrolit	2	Skevtrekant
Mikrolit	1	Eneggad
Mikrolit	1	Lancette
Mikrolit	1	Totalretuscherad sidokant
Mikrolit	5	Kantretusch
Spån	13	Konvex kantretusch/skrapor
Spån	38	Kantretusch. 4 skrapor, 1 möjlig borr, 1 möjlig skevtrekant
Spån	13	Retusch, 1 möjlig borr
Spån	1	Retuscherad sidokant
Spån	2	Grov retusch/skrapa
Mikrospån	1	Konvex kantretusch/skrapa
Mikrospån	2	Sned retusch på änden/skrapa
Mikrospån	13	Kantretusch
Mikrospån	6	Retuscherad sidokant

Mikrospån	5	Retusch
Avslag	1	Konvex kantretusch
Avslag	1	Konkav kantretusch
Avslag	1	Kantretusch
Avslag	5	Retusch, en borrlignande
Fragment	2	Konkav retusch
Fragment	2	Retuscherad sida, 1 skrapa
Fragment	6	Kantretusch
Fragment	23	Retusch
Splint	1	Kantretusch
Stickel	1	Möjlig stickel med retusch
<i>Primärabehand</i>	<i>6804</i>	
Spån	458	
Mikrospån	408	
Avslag	872	
Fragment	2976	
Splint	2034	
Kärna	3	Konisk
Kärna	1	Möjlig cylindrisk
Kärna	25	Mikrospånskärna, fragment
Kärna	1	Plattformavslag
Kärna	3	Avslag
Kärna	19	Fragment
Flintstycken	4	
Bergkristall	16	
<i>Primärabehand</i>		
Spån	1	
Avslag	1	
Fragment	6	
Splint	7	
Kärna	1	Mikrospånskärna
Kvarts	10	
<i>Primärabehand</i>		
Spån	2	
Mikrospån	1	
Avslag	2	
Fragment	3	
Splint	2	
Kvartsit	25	
<i>Primärabehand</i>		
Spån	5	
Mikrospån	4	
Avslag	4	
Fragment	8	
Splint	3	
Knacksten	1	
Bergart	19	
<i>Sekundärbearbetade</i>	2	
Yxa	1	
Yxämne	1	Nøstvetyxa

<i>Primärarbetade</i>	17	
Avslag	2	
Fragment	7	1 mejselfragment (troligen diabas)
Knacksten	7	
Okänd	1	Troligen naturligt formad
Diabas	4	
<i>Sekundärarbetat</i>		
Yxfragment	4	
Sandsten	1	
<i>Primärarbetade</i>		
Avslag	1	Möjligt avslag
Organisk material	342	
Bränt ben	1	Del av fiskekrok
Bränt ben	5	Bearbetade
Bränt ben	328	
Lera	8	
Summa:	7368	

Tabell 4. Katalogiserade fynd från lokalitet 3.

6.3.4 FLINTA

Av den totala fynd mengden utgjorde 94% flinta och 149st var retuscherade (2 %) (tab. 4). Av dessa är 19 katalogiserade som skrapor eller som skrapa/kniv. 10 är mikroliter (plus ytterligere en mulig mikrolit ej inræknad hær) og en mulig stickel. Resten av det retuscherade materialet består fræmst av fragment av spån og mikrospån med retusch. Andelen redskap frå Lokalitet 3 motsvarar andra mellommesolitiska lokaliteter (t.ex. Damlien & Solheim (red.) in prep)).

Mekanisk lager	Antal flintfynd i utkastlagret	Antal flintfynd frå boplatsoområdet
1	1171	2922
2	771	511
3	725	168
4	343	2
5	121	-
6	34	-
7	5	-
1-6	178	-
Løsfynd utan lager nr	-	-
<i>Summa:</i>	<i>3349</i>	<i>3602</i>

Tabell 5. Antal flintfynd i respektive lager. Grænsen mellom utkastlagret og boplatzen er ungefærlig. Mindre avvikelser kan dærfør forekomma.

Typen av flinta varierende stort, frå lysgrå grovkornig till mørkgrå finkornig. I og med dette varierende æven typen av kvalitet. Mycket av materialet var også patinerat. Patineringen var ofta vitaktig, men det forekom også en stor mængd material som færgats rødorange på grund av den høga jærnhalten i marken. Færgningen blev synbar ungefær vid lager 3 og fortsatte forekomma i djupare liggande lager, ner till fynd i lager 7. Allt

material var dock inte påverkat och under katalogiseringen gjordes försök till observation om vissa flinttyper var mer påverkade än andra. Den allmänna överblicken visade att tydliga mönster inte kunde ses utan patineringen tycks vara sporadisk. Järnhalten i jorden var heller inte konstant utan varierade något.

1784 flintfynd var värmepåverkade (fig. 12) och utgör cirka 25% av den totala flintmängden. Av dessa var 991st från den östra delen av utgrävningen (x42-y80 till x48-y88) där utkastlagret kunde ses. Det innebär att 55% av det värmepåverkade flintmaterialet återfanns i denna del av utgrävningssytan. Det kan ses i relation till att hälften av materialet också hittades här.

Andelen med cortex var tämligen låg, 669st (fig. 13). Den siffran utgör 9,6% av flintmaterialet. Cirka hälften av dessa, 306st, hittades i den östra delen av utgrävningssältet.

Pilspetsar/mikroliter

Av de redskap som hittades på Lokalitet 3 är 10 katalogiserade som mikroliter (fig. 11). Bland dessa kan ses tre skevtrekanter, en lancette, en eneggad samt fem med kantretusch. Det allmänna intrycket av mikroliterna är att de är svåra att dela in i de traditionella mikrolittyperna.

Mikroliterna skiljer sig åt i flintmaterial, från ljusgrå till mörkgrå, med medelgrov kornstorlek. Flintans kvalitet är god. Längden varierar mellan 1,3-2,7 cm och bredden mellan 0,5-0,8 cm.

Hälften av dessa hittades i lager 1, fyra i lager 2 och en i lager 3. Mikroliterna hittades inte samlade men heller inte spridda över hela fältet. De delar av utgrävningssytan de främst kan ses på är i sydöst samt i väst.

Två av dem som hittades i sydöst kom från utkastlagret. Fyra stycken från den västra delen var samlade på en yta av 4x1,5m. Detta utgör ingen tydlig koncentration men skapar ändå en avgränsad yta (fig. 22).

Mikroliterna från Skutvikåsen ingår i en artikel som är under författande samtidigt som rapport skrivs (Mansrud in prep). Det ses som en fördel att materialet uppmärksammas och behandlas så kort tid efter utgrävningen. Författaren tar också upp svårigheter när det gäller katalogisering av denna typ av material vilket är viktigt då olika kriterier ibland används.

Figur 11. Mikroliter från lokalitet 3. Foto: Tom Heibreen.

Figur 12. Skrapor upphittade på lokalitet 3. Foto: Tom Heibreen.

Figur 13. Retuscherade spån. Foto: Tom Heibreen.

Figur 14. Retuscherade mikrospån. Foto: Tom Heibreen.

Figur 15. Borrlignande spån med retusch. Foto: Tom Heibreen.

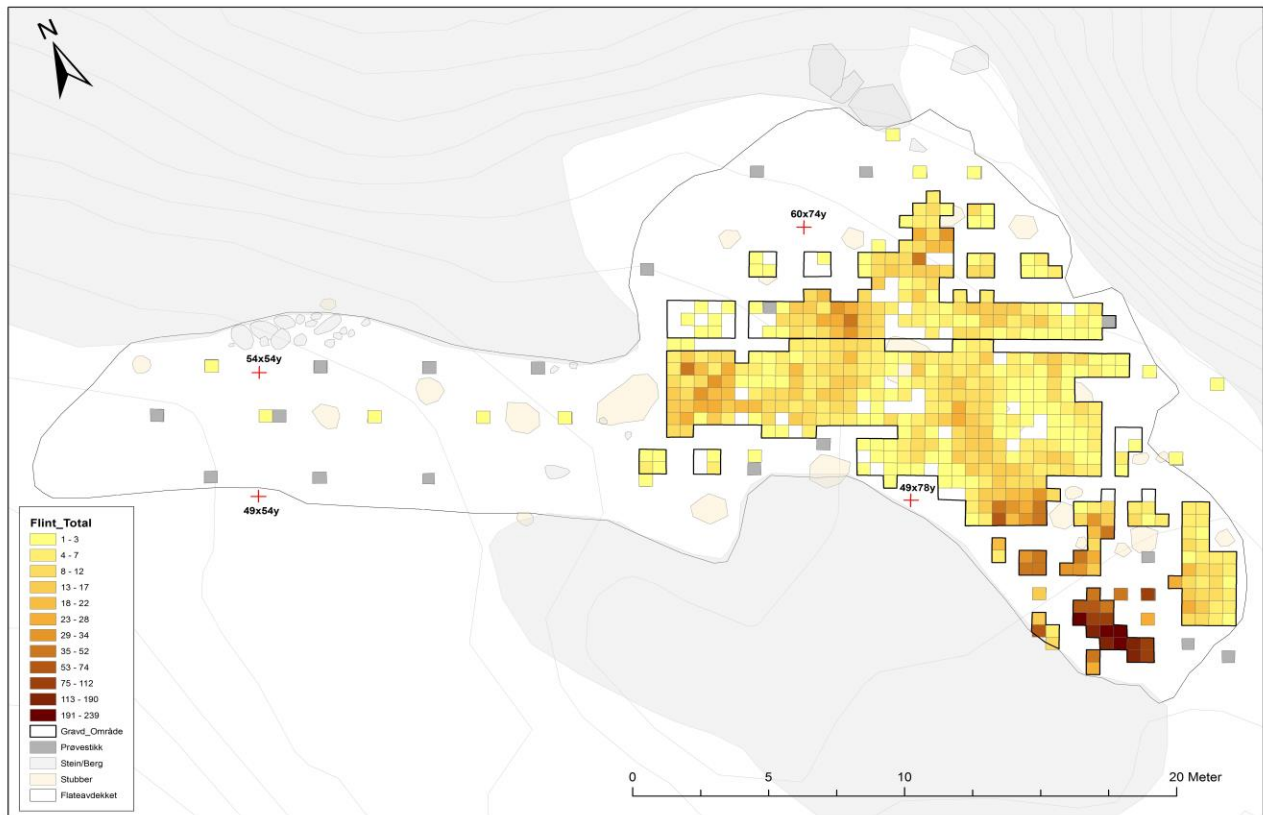

Figur 16. Kärnor från lokalitet 3. Foto: Tom Heibreen.

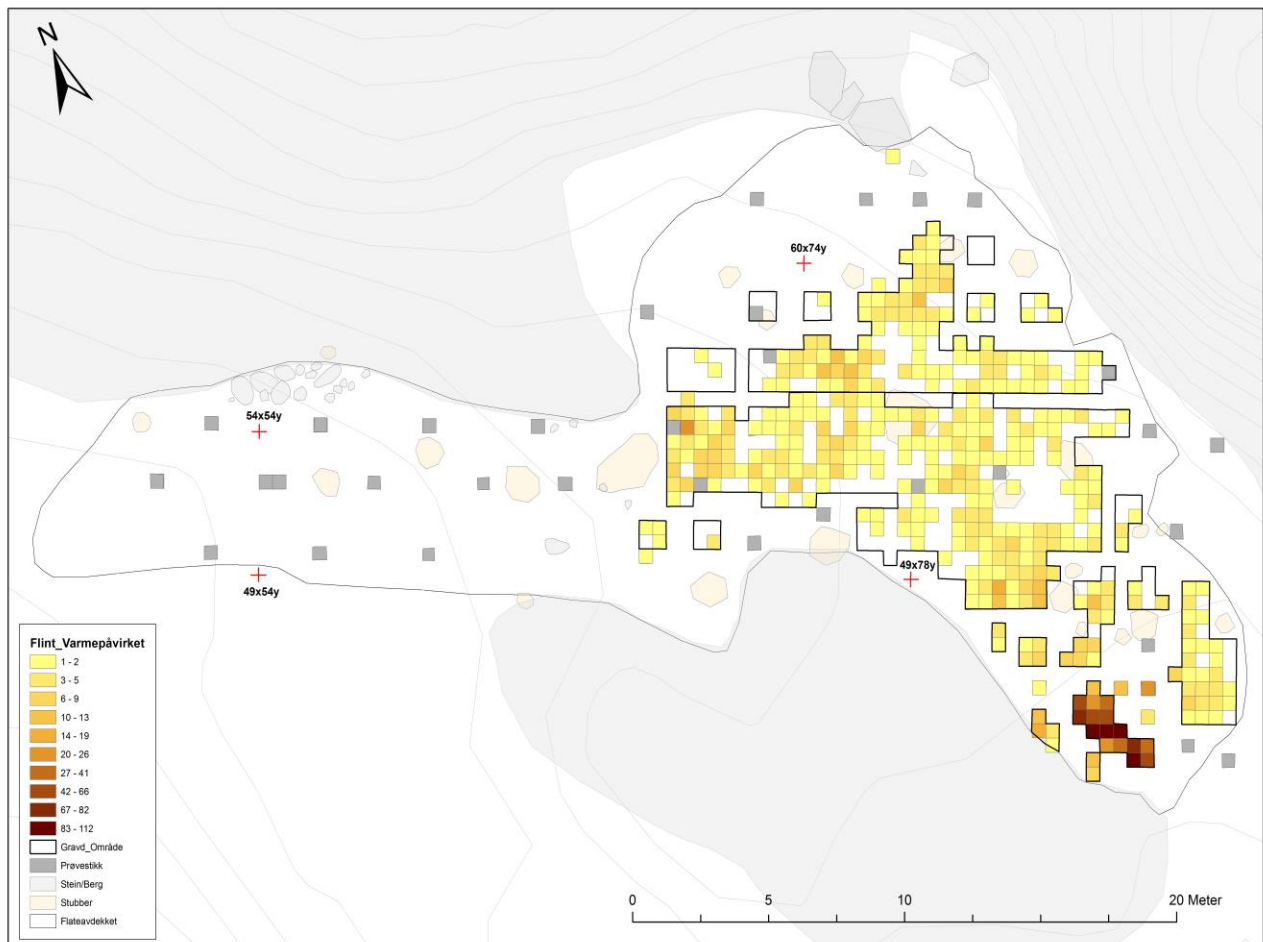
Skrapor och knivar

Skraporna och skrapfragmenten (fig. 12) är främst tillverkade av reguljära spån, relativt tjocka. Mikrospån och avslag förekommer dock också. Andelen hela skrapor är låg, fyra stycken, av totalt 18st. Den vanligaste formen av retuschen är konvex. Det är dock inte alla fragment som har distala eller proximala änden kvar. I dessa fall är de kategoriserade med kantretusch eller liknande.

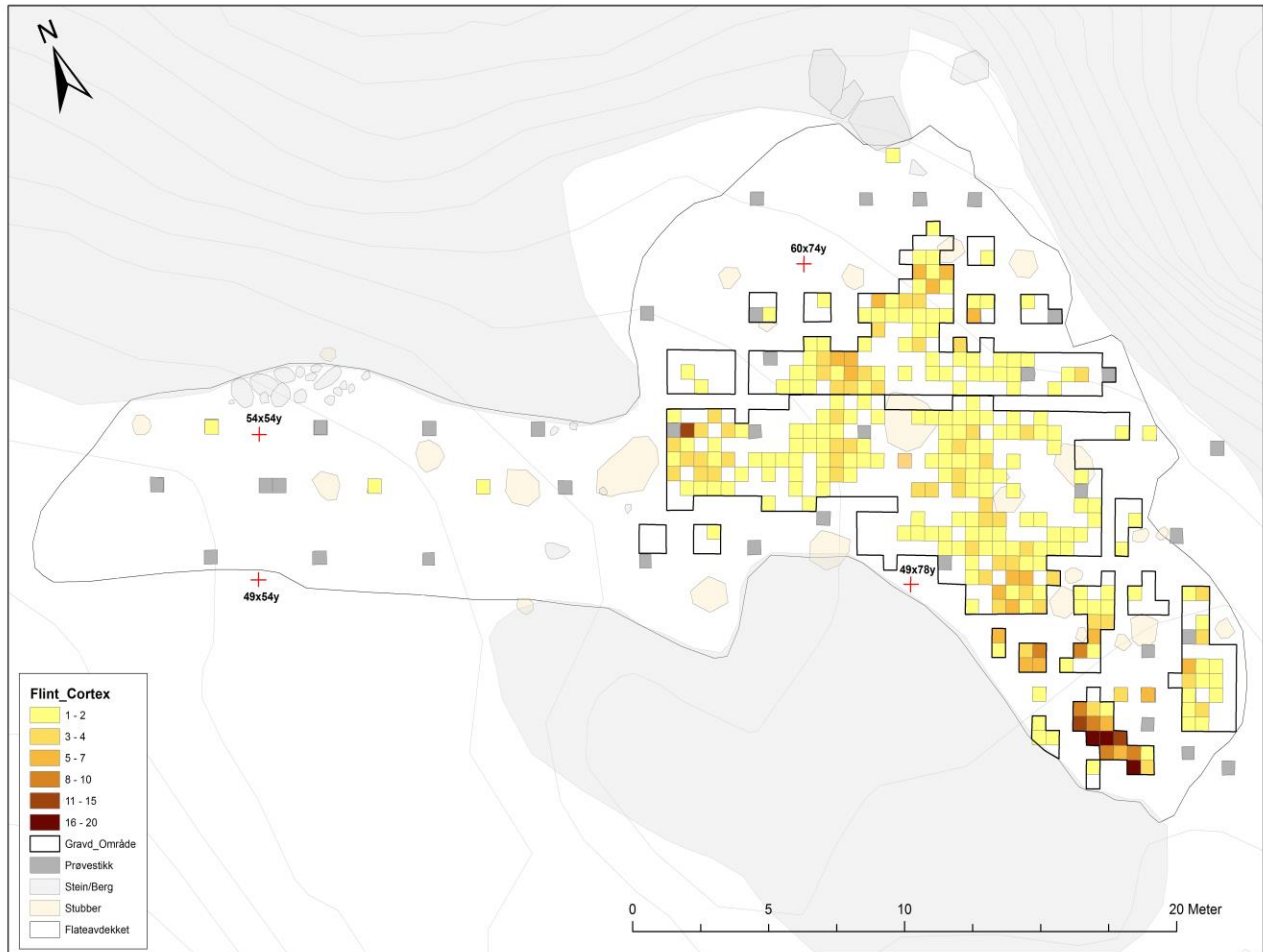
De kan vara svårt att skilja åt fragment från skrapor och knivar. I de fall det finns tvekan om saken har föremålen beskrivits som skrapa/kniv. Föremålen spridning kan ses på figur 24. Den visar att flera kan till skrivas den västra delen av fältet. Det har också hittats skrapmaterial i utkastlagret. De flesta skrapor och skrapfragment visar tecken på värmepåverkan.

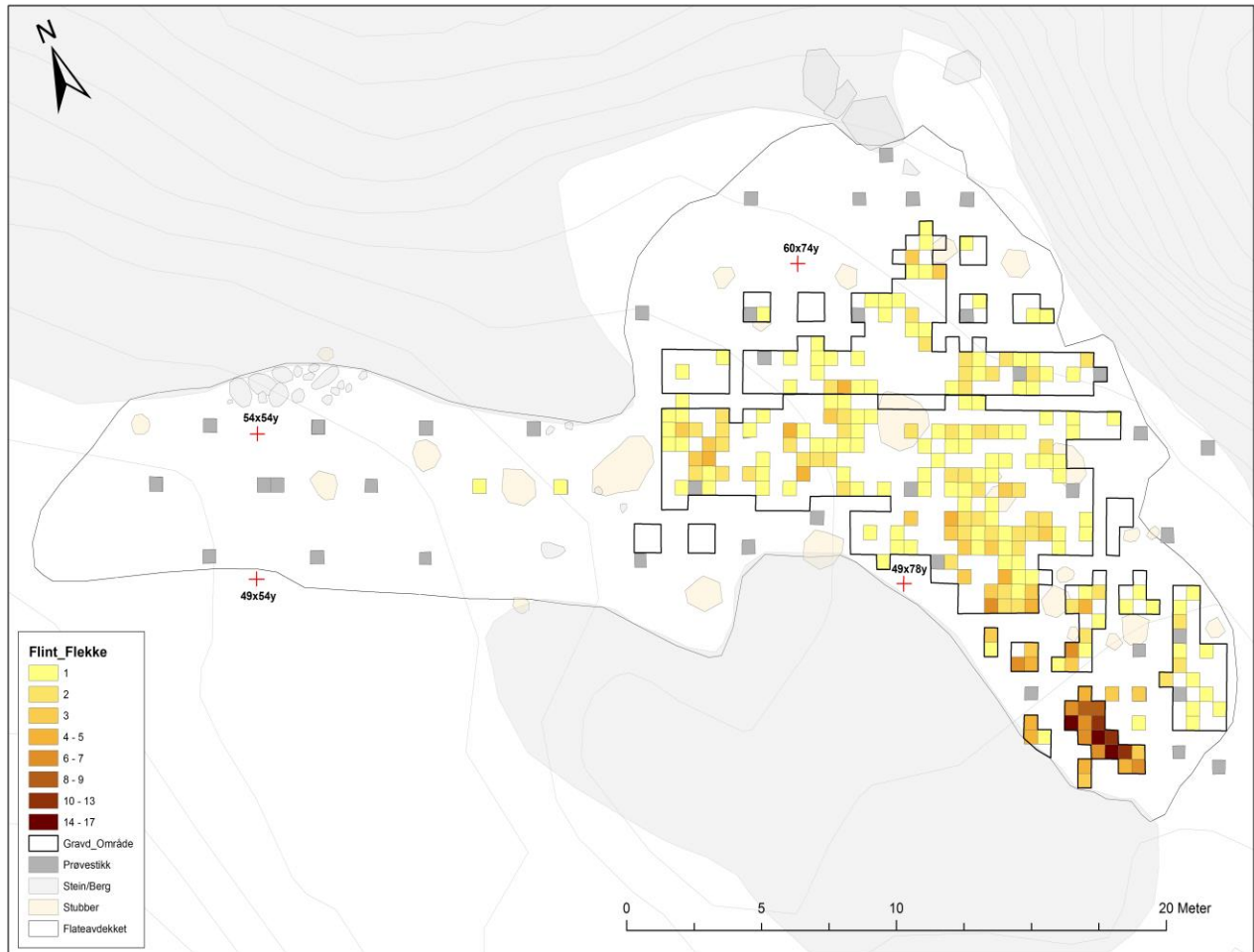
Figur 17. Alla fynd upphittade på lokaliteten. Kart: KHM.

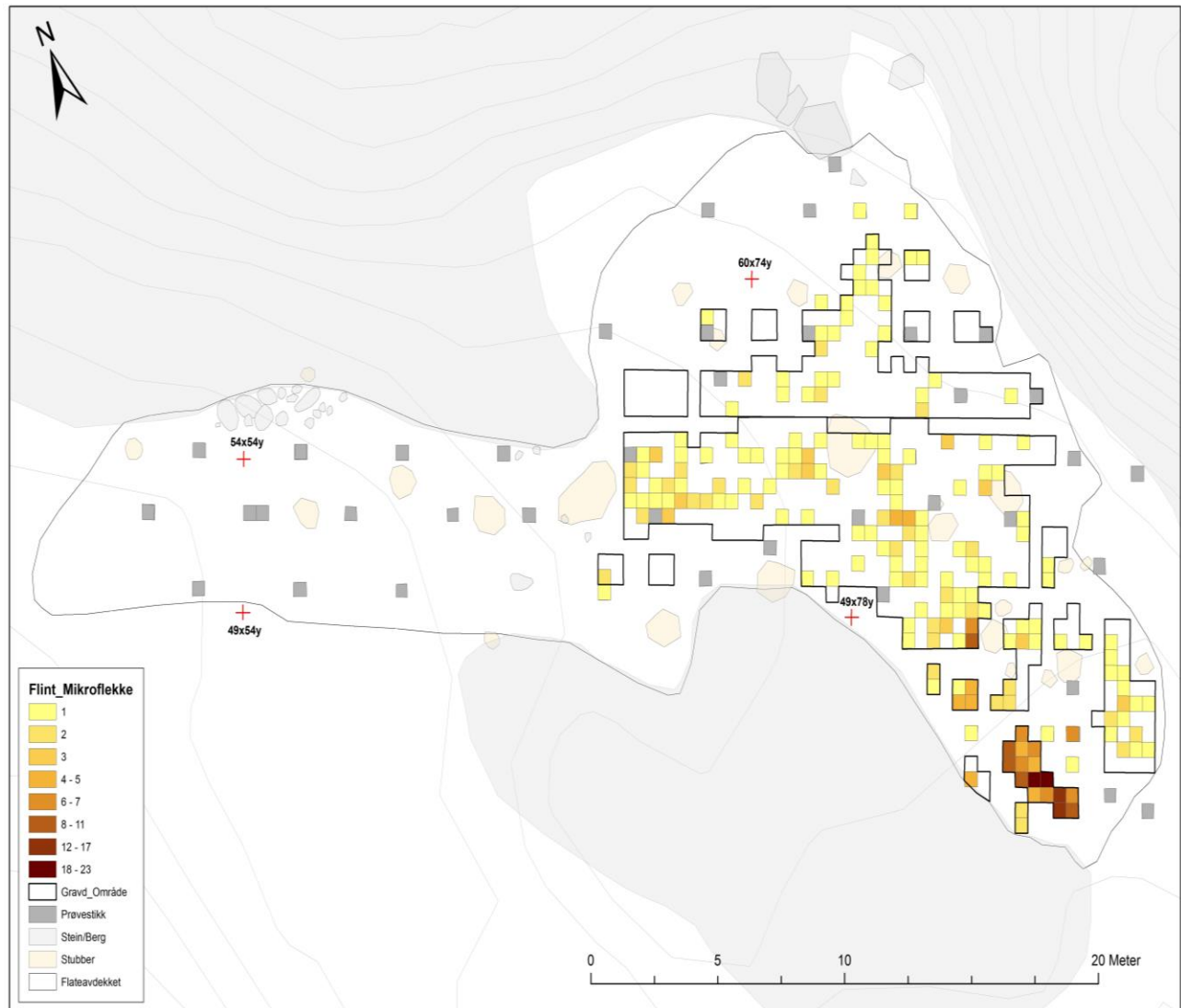
Figur 18. Den varmepåverkade flintans spridning på utgravningsfältet. Kart: KHM.

Figur 19. Flinta med cortex och dess spridning på utgravningsytan. Kart: KHM.

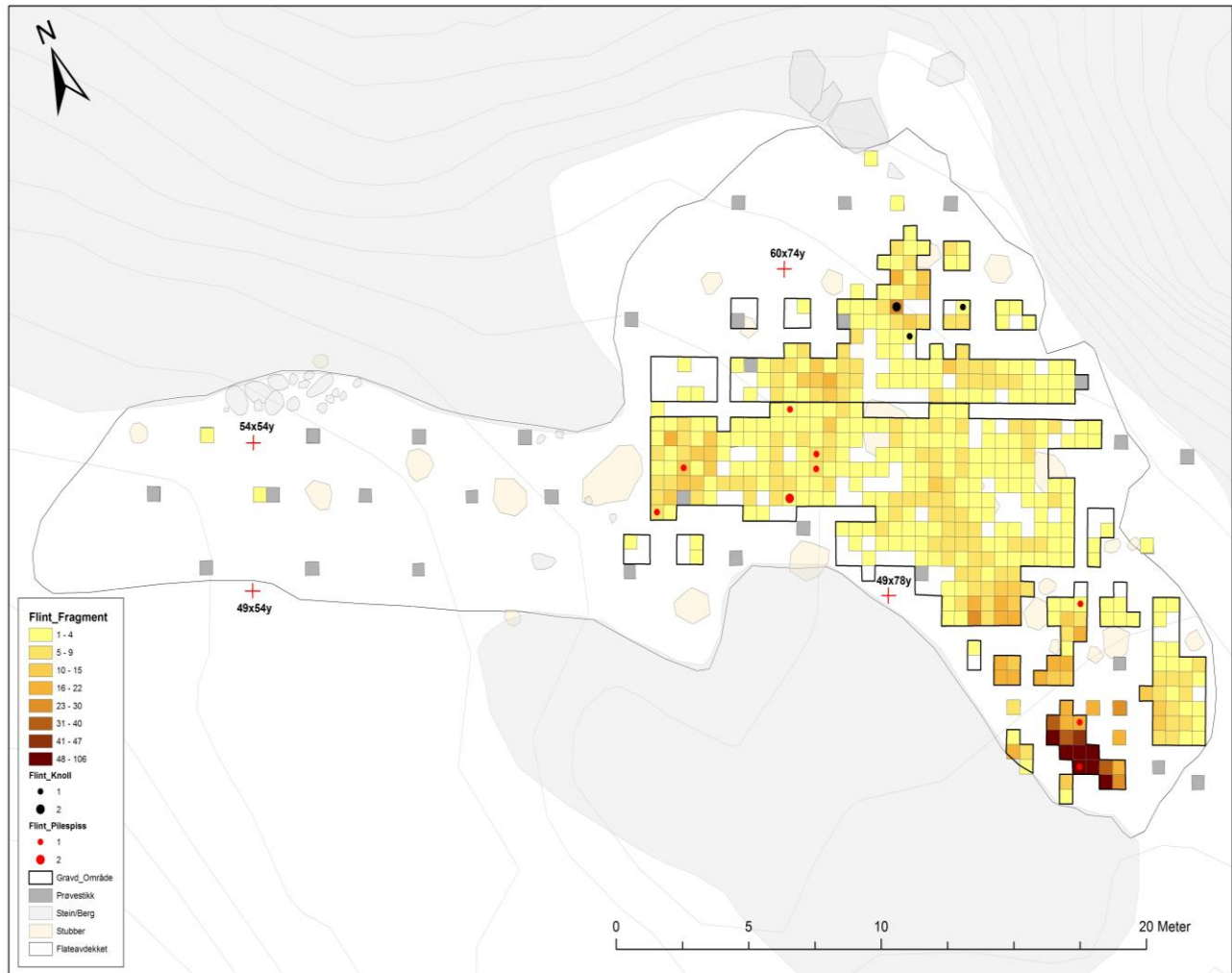

Figur 20. Spånens utbredning på utgravningsytan. Kart: KHM.

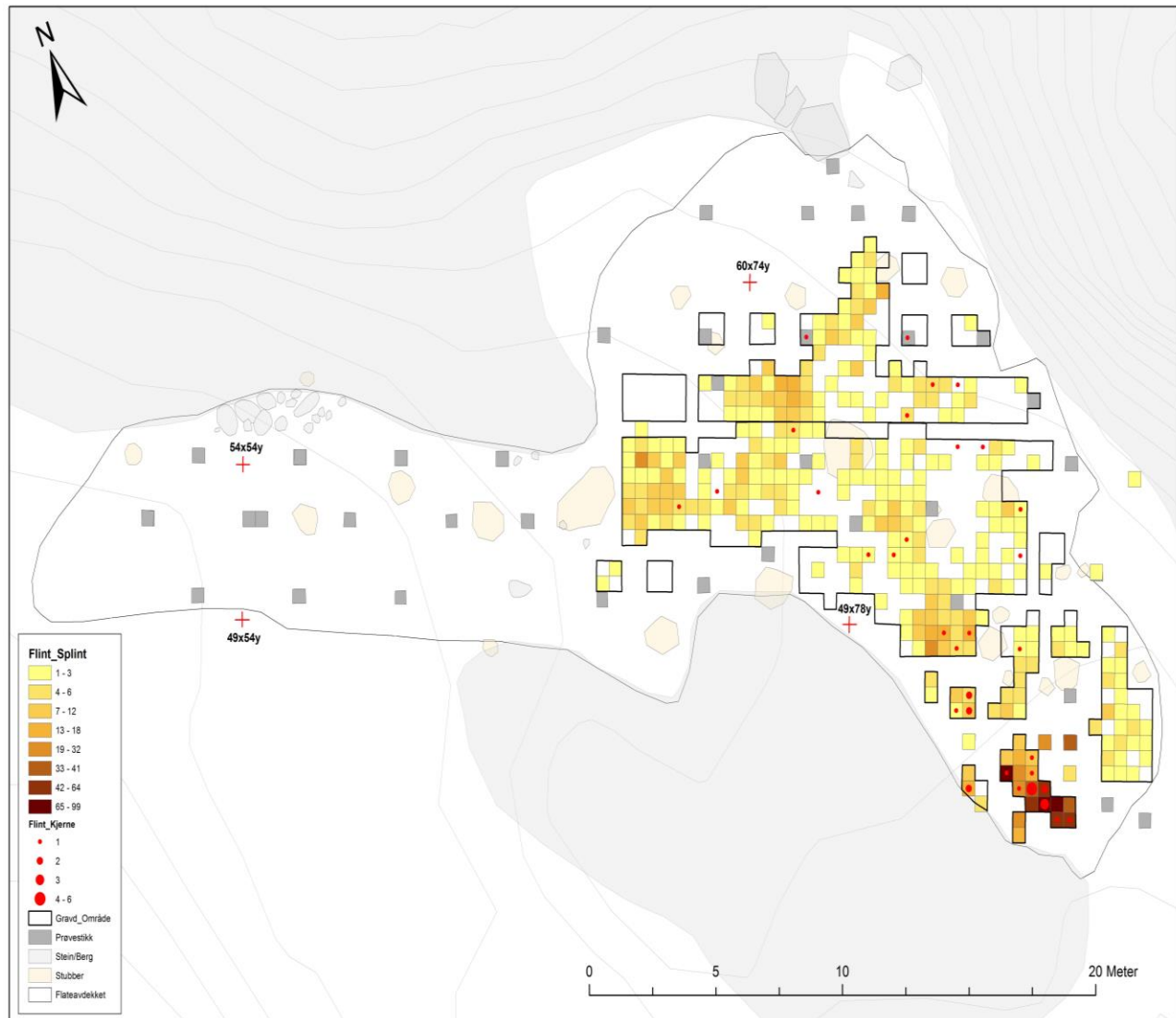

Figur 21. Mikrospånens utbredning på utgravningsområdet. Kart: KHM.

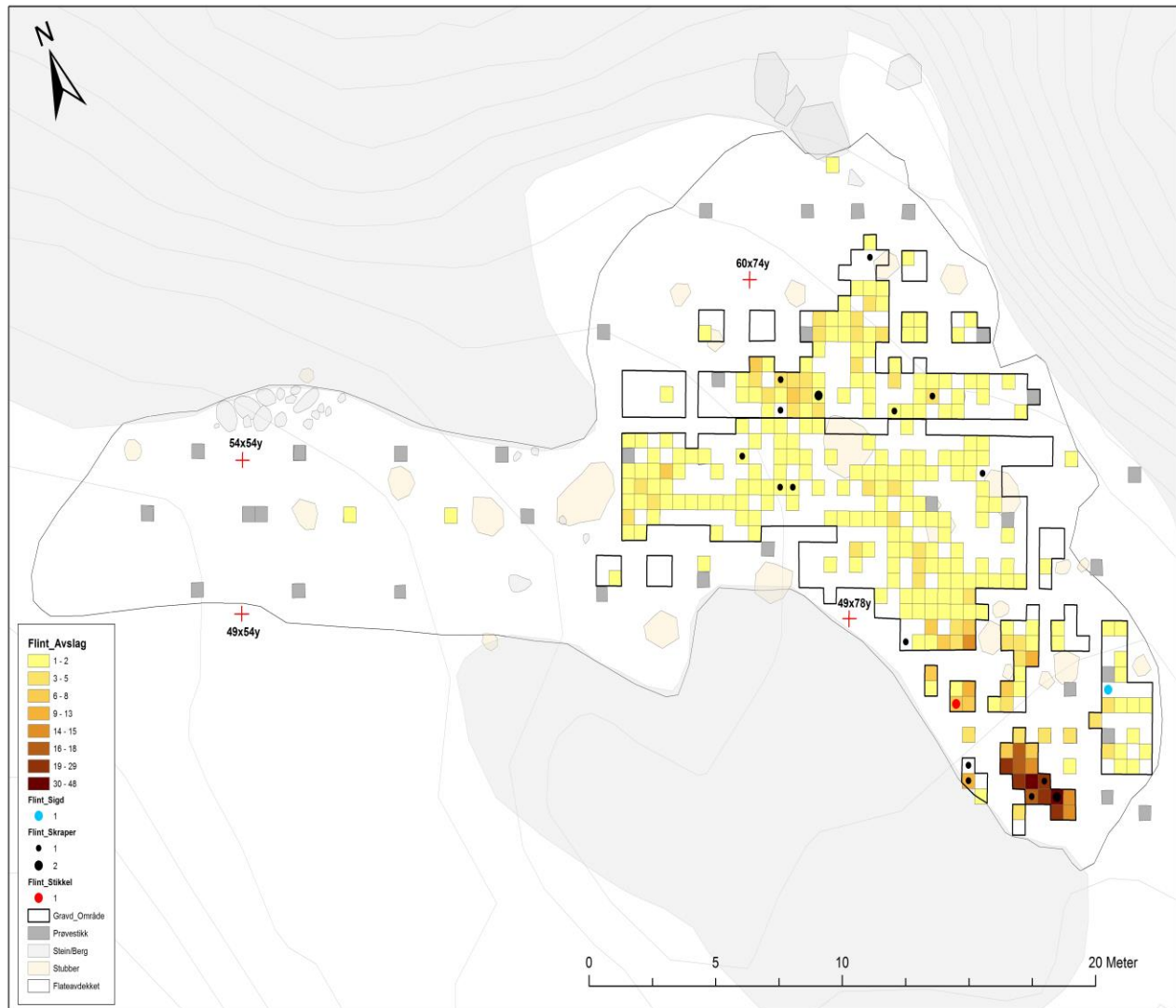

Figur 22. Fragmentens, flintblockens och pilspetsarnas spridning på utgrävningsområdet. Kart: KHM.

Figur 23. Splintens og kærnornas utspredning på utgravningsfältet. Kart: KHM.

Figur 24. Avslagens, skrapornas samt den möjlige stickelns utspridning på utgravningsfeltet. Kart: KHM.

Övrigt retuscherat material

Det övriga retuscherade materialet består främst av spån (fig. 13) och mikrosån (fig. 14) i form av mittfragment retuscherade på ena kanten. Ett mindre antal är retuscherade på båda sidor. De typer av retusch som är vanligast förekommande är kantretusch och med retusch. Det hittades också tre borrlänkande redskap (fig. 15) (ej propellerretuch), en möjlig kantstickel samt avslag och fragment.

Kärnor och flintstycken

Sammanlagt hittades 52 kärnor och kärnfragment (fig. 23) i lager 1-6, de flesta i lager 1 (21st). 38 av dessa återfanns i utkastlagret, främst i lager 1-3 (32st). Efter lager tre minskar mängden och lager 4-6 innehåller endast 6 föremål av denna typ. Bland kärnfyndet i utkastlagret kan ses en ensidig mikrosånskärna och en konisk kärna (fig. 16). Resterande mängd består främst av fragment från spån- och mikrosånskärnor.

I kärnmaterialet från boplatsoområdet kan ses 2st koniska kärnor (samt en osäker) och en möjlig cylindrisk kärna. Utöver detta hittades mikrosånskärnor i form av en ensidig, en

möjlig tvåsidig och en mycket liten reguljär. Två större plattformsavslag och ett antal sidofragment hittades också. Bland fragmenten kan ses en möjlig del av en bipolär kärna.

Materialet är av varierande kvalitet liksom resten av flintmaterialet. 28st är dessutom värmepåverkade, flera hårt brända. 16 av dessa kommer från utkastlagret. 11 kärnor/kjörnfragment har cortex kvar. Flera har patinering av antingen vitaktig eller rödorange karaktär.

De hela kärnorna är små och visar på extensiv användning. Den minsta icke fragmenterade mäter endast 1,5 cm i längd. Det är osäkert vilken sorts flinta som dominerar, importerad eller strandburen. En kärna har använts efter att den vattenrullats samt fått patinering vilket tyder på att de regionala resurserna utnyttjats.

Fler exempel på intensiv användning är tre mindre flintblock som visar på insamling och testning av flintmaterial. Alla kommer från utgrävningsområdets norra del, i lager 1, inom ett område på 2x2,5 m. En av dessa är vattenrullad och har cortex kvar förutom på ett ställe där en bit har slagits av. Flintan i sig är grå och medelgrovkornig. Ett annat fynd, vit och tämligen grovkornig flinta, har lämnats eftersom kvaliteten är mycket dålig på insidan. Den sista biten är en mörkgrå finkornig flinta med mycket bevarad cortex. Slagärr finns på flera ställen och är oregelbundna.

Spån

Totalt hittades 457st spån och spånfragment utan retusch (fig. 13, 20). Dessa var tydligt intensionellt tillverkade och merparten består av tunna och reguljära spån. Det mesta av spånmaterialet består dock av fragment. Endast 60st hela eller nästan hela spån katalogiserades vilket utgör cirka 13% av spånmaterialet. Mittfragment utgör 65%, proximaler 27% och distaler 9%. 310 spån var smala och resterande makrospån. Inga ryggade spån förekom. Kärnorna som hittats på lokaliteten visar lika stor variation i material som spånen gör.

En mindre andel av spånen kommer från ett tidigt skede i utnyttjandet av kärnan och är irreguljära och tämligen tjocka.

Mikrospån

Antalet oretuscherade mikrospån uppgick till 408st (fig. 21, 25). Det innebär att andelen spån är högre än mikrospån, men det rör sig inte om någon större skillnad. Även här är det främst intensionellt tillverkade reguljära och tunna föremål som kan ses.

Åter igen dominerar mittfragmenten med 48,7% av det totala mikrospånsmaterialet. Andelen hela eller nästan hela spån är dock något högre här än bland spånen, 22,5%. Proximaler utgör 22% och distaler 13%.

Att andelen proximaler och distaler är mindre beror möjligen på att de använts som egg till redskap. Andelen mikrospån/mikrospånfragment med bruksspår var även här låg. Dessa är dock svåra att se utan laborativ analys.

Figur 25. Mikrospån från lokalitet 3. Foto: Tom Heibreen.

Avslag, fragment och splint

Bland avfallsmaterialet dominerar fragmenten (fig. 22). Fragmentens förekommer över hela utgravningsytan och inga större koncentrationer kan ses förutom i utkastlagret. Splinten är den näst största kategorin och här börjar luckor i spridningen uppstå, särskilt på den större plattan (fig. 23). Avslagen visar en ännu glesare spridningsbild (fig. 24). Den följer i princip splintens mönster med skillnaden att det avtar mot öster.

6.3.5 BERGART

Yxor

Yxmaterialets utbredning var jämnt fördelad med två på boplatssområdet och två i utkastlagret (fig. 31). Ett av fynden i utkastlagret var en del av en yxa som hittades i tre delar. Få avslag och fragment av bergart hittades. De som katalogiserats är osäkra.

Yxorna skiljde sig mycket i material. Den första som hittades var ett yxämnet i ett sandstensliknande material vilken återfanns i boplatsens nordvästra del. Den är starkt påverkad av erosion och därför svår att typbestämma. Den er tolkas som prickhugget yxämne, möjligen nøstvet/nøstvetliknande.

Mittdelen av ytterligare ett yxämne hittades sedan några meter sydöst om det första. Det går inte säkert säga om föremålen varit tänkt som en yxa eller en mejsel. Den har en platt undersida eftersom den gått av på längden och tjockleken är därför okänd. Kanterna är tydliga och ger ett fyrsidigt intryck. Översidan samt kanterna är prickhuggna. Den är inte jämnt bred utan smalnar av i ena änden. En slagpunkt kan ses vilken indikerar att den möjligen har skadats med vilja i ena änden.

I utkastlagret hittades 3 delar av en yxa i diabas (fig. 26). Eftersom stora delar av den saknas, inklusive nacke och egg, är det svårt att säkert typbestämma även denna. Ursprungligen storlek är också svårt att avgöra, men ca 2/3 estimeras vara återfunna. Även denna är påverkad av en kraftig erodering på över och undersidan. Detta kan tyda på att dessa delar har prickhuggits. Vid första anblick har den en slipad yta på de markerade kanterna men detta är troligen naturligt (framkom vid samtal med Gaute Reitan). Mycket små slipade partier kan istället ses på det stora fragmentet, mot eggen. Dessa mycket små slipade ytor är de enda bearbetade som finns kvar på över- och undersidan och tyder på en facett ner mot eggen. Tjockleken är tämligen stor, 3,2 cm, som bör ha minskat vid eggen. Utseendet tyder på att den har haft en form som påmint om en atypisk trindyxa.

Den enda kompletta yxan hittades i utkastlagret (fig. 27). Men även den har en atypisk karaktär som försvårar vid typologiseringen. Det faktum att den har ett ovalt typsnitt indikerar att det rör sig om en variant av trindyxa. Den har också antydning till smalsida mellan över- och underdel som ger en tämligen skarp kant. Eggen är typiskt för mesolitikum i och med avsaknad av kantiga egghörn (Jaksland 2005). Yxan är nästan totalslipad.

Figur 26. Tre delar av en icke- komplett yxa från lokalitet 3. Foto: Tom Heibreen.

Figur 27. Den hela, slipade yxan upphittad i utkastlagret. Foto: Tom Heibreen.

Mejsel

Ett fragment från en bergartsmejsel, möjligen i diabas hittades i utkastlagret. Fragmentet är litet och mäter endast 1,3x1,7 cm. Den har en slipad översida men har mist ytan i närheten av brottytan. Liknande eggfragment av bergartsmejslar hittades under sommaren 2011 även på lokaliteten Gunnarsrød 7.

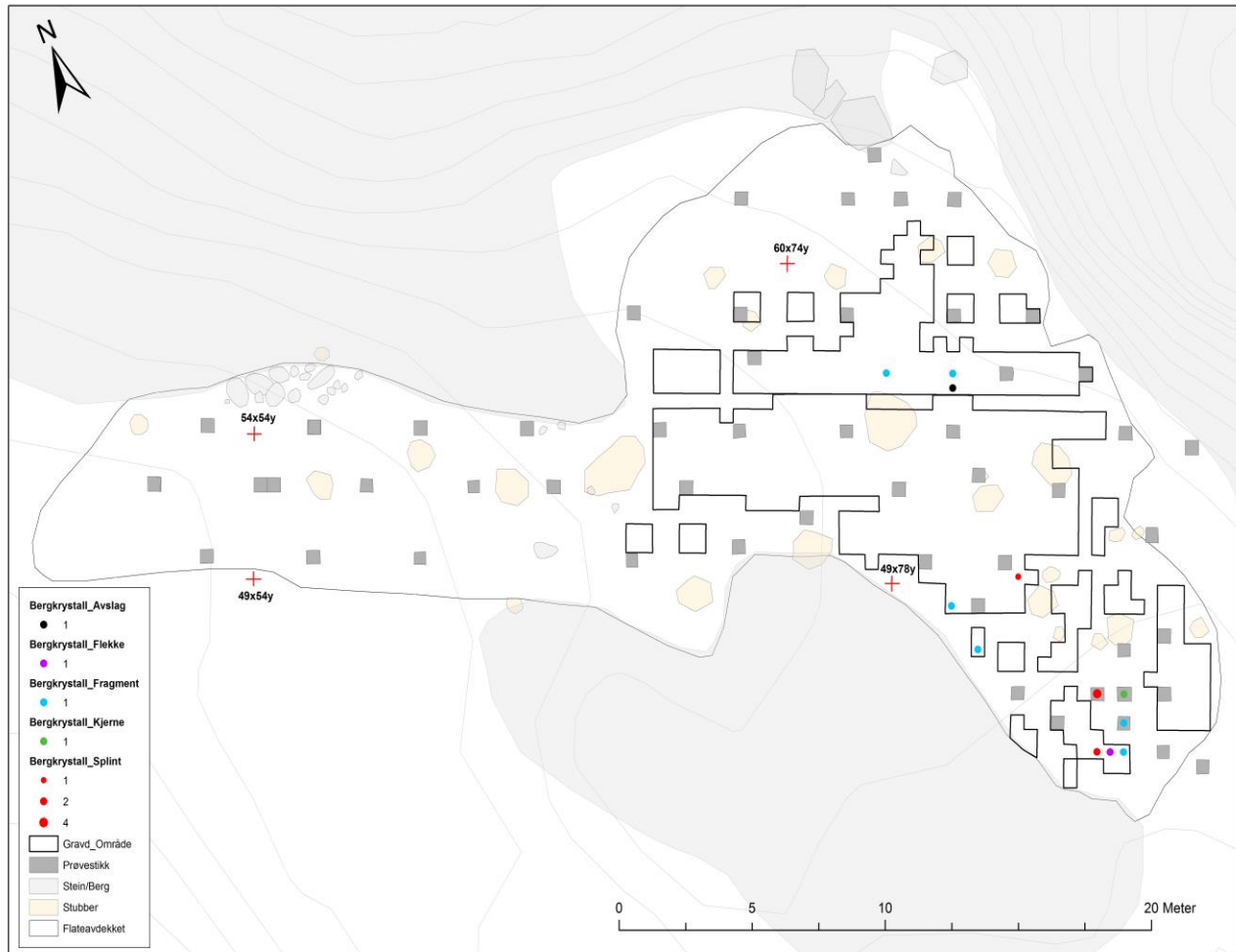
Knackstenar och malstenar

På lokaliteten förekom 8st knack- och/eller malstenar. De flesta av dessa, 5st, hittades i utkastlagret eller i utkanten av detta. Tre av stenarna var skadade och saknade större bortslagna stycken. Ytterligare en saknade en mindre del vilket lika väl kan uppstått vid slitage. Två av de fragmenterade stenarna kom från utkastlagret (samt den med liten skada). Det hade varit logiskt om alla stenarna i utkastlagret varit skadade och därmed kastats bort. Så var dock inte fallet.

Två av stenarna har även använts som amboltstenar vilket kan ses via tydliga märken i stenens yta på ovansidan. Liknande företeelser kan ses på stenar från Svinesundprojektet (Jakslund 2003:257, figur 138).

Knack/malstenarna som återfanns på boplatstyten hittades alla i lager 1. De som härrör från utkastlagret befann sig i lager 2-4. Stenarna varierade i storlek och råmaterial, främst bergart. Det fanns dock även en knacksten i kvartsit vilken saknade ett stort fragment. Detta är inte konstigt då stentypen inte lämpar sig som knacksten då den lättare går sönder än bergart.

Den största knackstenen mäter ca 11x11 cm och har ett stort stycke bortslaget. Den var en av de två trasiga stenar som hittades i utkastlagret. En av de minsta mätte cirka 6x5,5 cm och även denna hittades i utkastlagret.

Figur 28. Bergkristallens utspridning på utgravningsfeltet. Kart: KHM.

Figur 29. Kvartsens utspridning på utgravningsområdet. Kart: KHM.

6.3.6 ÖVRIG BERGART

På området hittades också en liten mängd bergkristall, kvartsit, kvarts och sandsten. De flesta var avslag och fragment men en liten och välanvänd kärna av bergkristall, samt några fragment av spån och mikrospån av kvarts och kvartsit kunde också ses.

Bergkristall

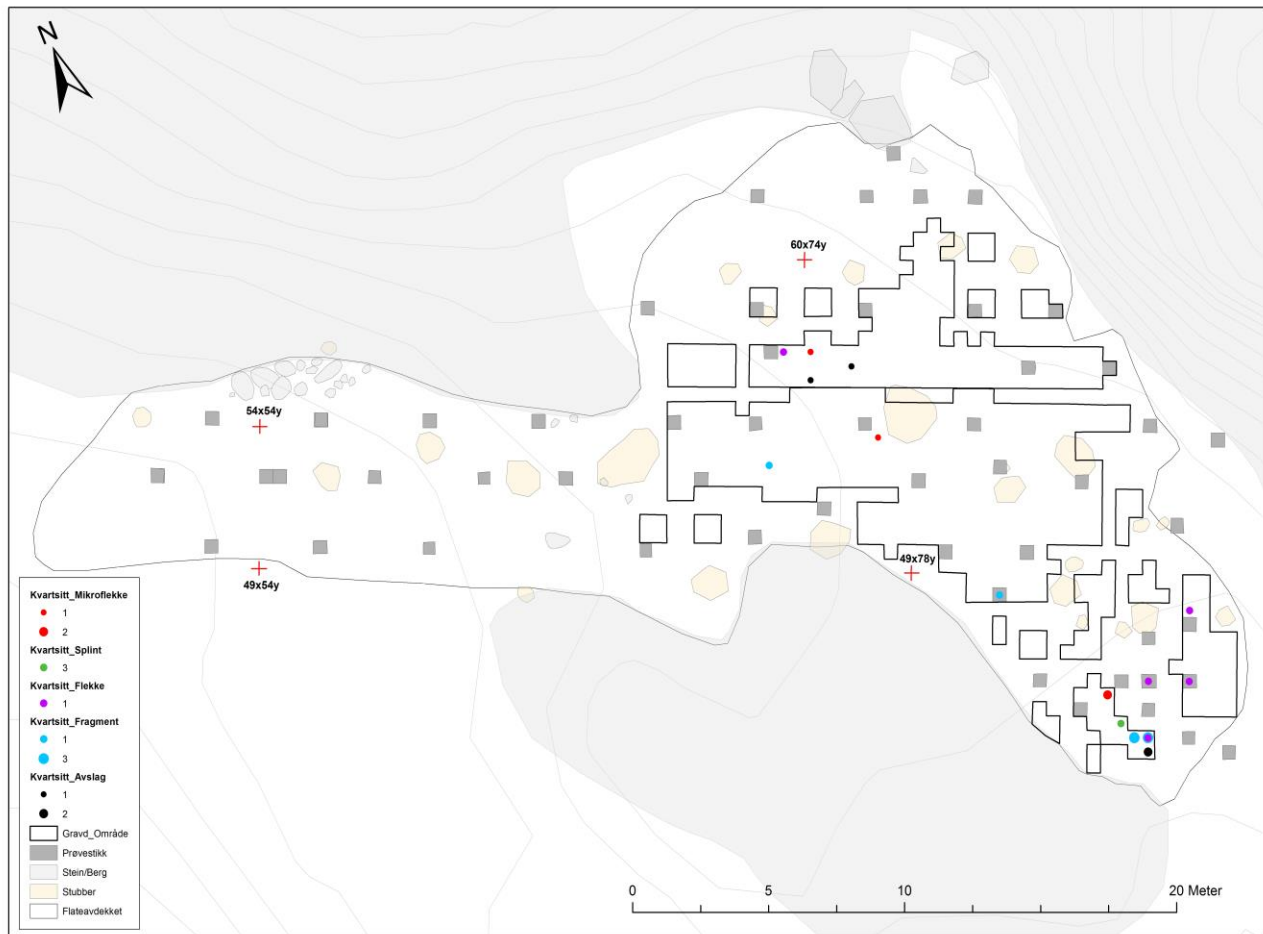
Sammanlagt hittades 16 fynd av bergkristall (fig. 28). De flesta förekom invid eller i utkastlagret. Tre fynd (två fragment och ett avslag) hittades dock på boplatssytan, i den nordöstra delen av ytan, i närheten av varandra. De flesta bergskristallföremålen, 11st, framkom i lager 1. Endast ett fynd hittades i lager 2 och fyra stycken i lager 3. Dessa återfanns i utkastlagret. Fynden i och runt utkastlagret

Invid gränsen till utkastlagret nordöstra del hittades en mycket liten oregelbunden kärna av bergkristall. Denna mätte endast 1,8x1,3 cm och var troligen inte slagen på alla sidor. Ett fint avslag kunde också ses men var lokaliserat på boplatssytan. Det mätte 2,4x1,9 cm och tillhörde således en relativt stort prisma som översteg dessa mått.

Kvarts och kvartsit

Andelen kvarts och kvartsit var låg med 10 kvarts- och 25 kvartsitfynd (fig. 29, 30). Dessa bestod mestadels av avslag och fragment. Några få fragment från spån och mikrospån (12st) kunde också ses. Kvartsen och kvartsiten kan ses på olika delar av boplatssytan. Endast tre spridda kvarts- och sex kvartsitfynd kunde ses här. I utkastlagret

hittades kvartsen och kvartsiten i samma område, men i skilda kvadranter i rutorna. Tre fragment av kvartsitspån kunde också se i östra delen av utgrävningsområdet, i ett område utan förekomst av kvarts.

Figur 30. Kvartsitens utspridning på utgrävningsområdet. Kart: KHM.

6.3.7 ORGANISKT MATERIAL

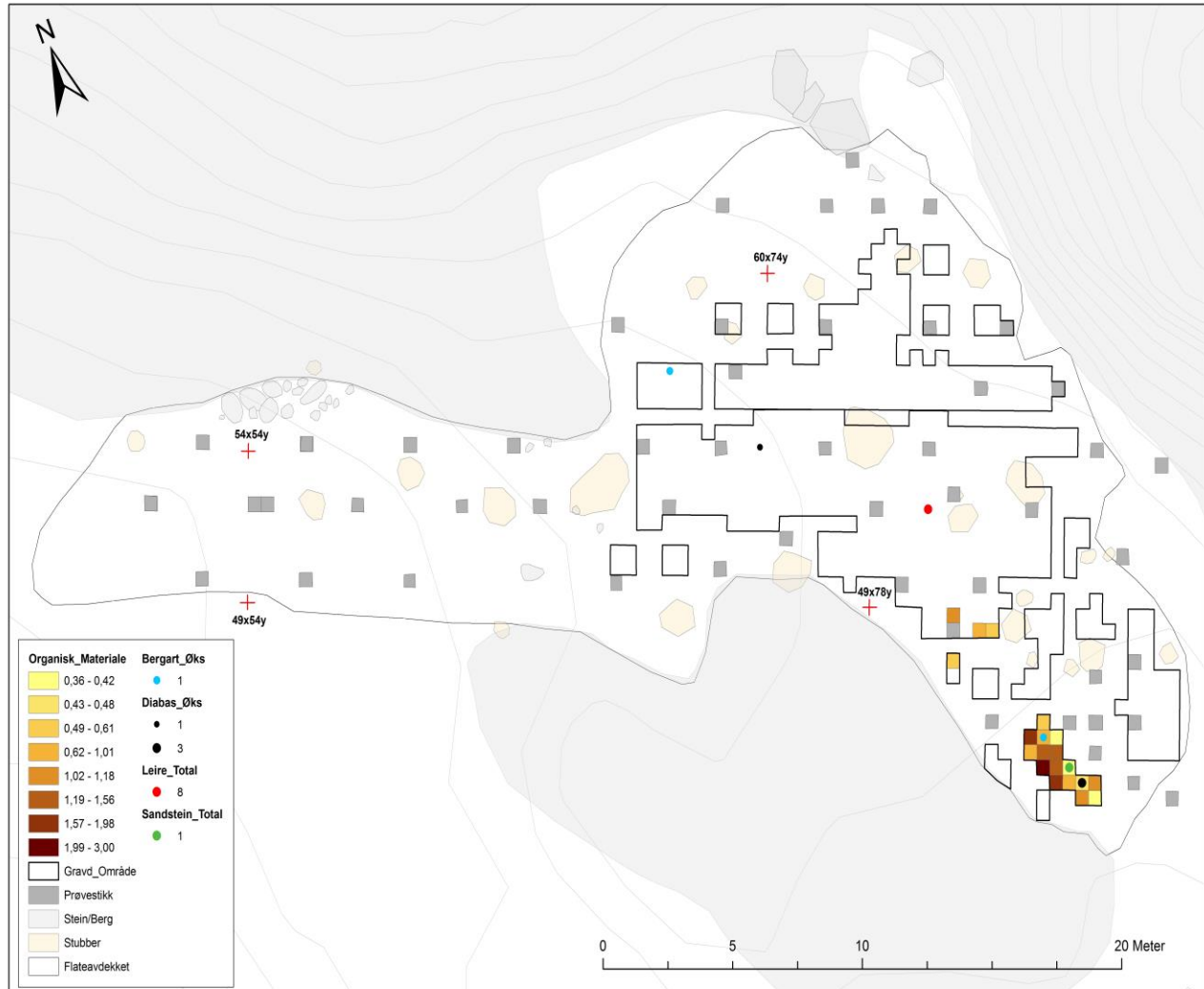
Brända ben

I utkastlagret hittades en stor mängd brända ben, 334st (fig. 31). Av dessa skickades 221st till screening på SAU i Uppsala (se kapitel 6.3.9 Analysresultat).

Det geografiska området till vilket benen hittades var begränsat. I och med detta kan de användas som hjälp vid avgränsning av utkastlagret. Inga brända ben hittades utanför koordinaterna x42 y86- x48 y82. Majoriteten återfanns i lagrets sydöstra del, ett område på cirka 4 m². Längre väster ut, mot boplatsoområdet, avtog mängden för att sedan upphöra runt koordinat x48 y81. Något söder, sydväst och nordväst om koncentrationen förekommer endast enskilda bitar. Inga ben hittades i provrutor norr om koncentrationen och ytterligare öster ut var berggrund under ett tunt och fyndtomt jordlager.

Benen förekom i mekaniska lager 2-5. Flest framkom i lager 3 och mängden minskade sedan i lager 4 och 5. I lager 5 var mängden som minst och upphörde sedan.

De flesta benbitar var små och endast delar av materialet kunde artbestämmas. Screeningen fastställde att det rör sig om marint levande djur, säl och fisk, vilket är naturligt då området under mellanmesolitikum varit en ö. I materialet fanns representerat både mat- och slagavfall.

Figur 31. Organiskt material samt yxmaterialets spridning. Bergartsmejseln ingår under gruppen Diabas_Øks eftersom den katalogiserats som yxa/mejsel. Kart: KHM.

Vid genomgång kunde Anja Mansrud se sex bearbetade benbitar (som inte skickades till screening). En av dessa är en del av en fiskekrok (muntligen Mansrud) (fig. 32). Dessa fynd förekom främst i ruta x43 y84 NÖ men även i x44 y84 NV och x43 y86 SV.

Figur 32. Del av fiskekrok. Fotograf: Sofie Ekstrand.

Lera

En liten mängd lera hittades i koordinat x52y80 SV. Sammanlagt rör det sig om åtta fragment. Leran ser inte ut att ha bränts eller formats intensionellt. Den innehåller inte magring men har en hög sandhalt. Det rör sig antagligen om obehandlade lerstycken, möjligen skapade vid skogsbrand eller annan naturlig process.

6.3.8 DATERING

Området kring Skutvikåsen är fritt från transgression vilket gör det lämpligt att datera med hjälp av strandlinjekurvan. Det ska dock noteras att denna dateringsmetod inte är problemfri eftersom den förutsätter att lokaliteterna varit strandburna. Dessa är positionerad något längre söder ut än var den reviderade strandlinjekurvan går. I och med detta låg det i utgrävningens prioriteringar att jämföra dateringen från strandlinjekurvan med den typologiska- kronologiska dateringen framtagen under utgrävningen (Berg-Hansen 2011:4,7).

Inmätningen visade att lokaliteten ligger på en höjd mellan cirka 54-55 möh. Utkastlagret sjunker sedan ner till cirka 50,5 möh. och i väst sluttar det nästan fyndtomma området ned till cirka 51 möh. Detta placerar lokaliteten i samma höjdspektrum som de närliggande lokaliteterna Gunnarsrød 7 (55-59 möh.) Gunnarsrød 8 (52 möh.) som ingår i Vestfoldbaneprojektet (Fossum 2012). Langangen Vestgård 1 ligger dock något lägre (48 möh.) men dateras också till slutet av mellanmesolitikum (Melvold & Persson (red.) in prep). Skutvikåsens höjd över havet (beräknat utifrån 54-55 möh.) daterar lokaliteten till mellan 7230-7150 f.Kr. Detta placerar den i den senare delen av mellanmesolitikum. Som underlag för datering användes en preliminär strandförskjutningskurva för Ønnadalen/Langangen Vestfold (Persson 2011:66).

Materialet som genererades under utgrävningsperioden stödjer också dateringen till mellanmesolitikum som arbetades fram innan utgrävning. Bland annat hittades skevtrekanter, lancetter, koniska kärnor, skrapor samt regelmässiga spån och mikrospån. Dessa ses som karaktäristiska för perioden i sydöstra Norge. En annan företeelse som stödjer dateringen är den höga andelen flinta (cirka 94%). Hullingspetsar, borrh (med propellerretusch), knivar i sandsten samt slipplattor saknades dock bland de karaktäristiska föremålstyperna. En möjlig cylindrisk kärna hittades också, men då fragmenteringsgraden är ganska stor är detta osäkert (se bland annat Ballin och Jensen 1995:61).

Yxan, yxämnet och yxfragmenten ger ingen bra grund för datering. Bland dessa finns drag från både nøstvet och trindyxa. Liksom med mikroliterna kan man dra slutsatsen att lokala/regionala variationer antagligen funnits i området. Det ska dock tas i beaktning att relativt få mellanmesolitiska boplatser är utgrävda i Norge och lokala variationer kan finnas som inte har uppfattats ännu. Detta gör arbetet i området, se även utgrävningar i Vestfoldbaneprojektet och E18 Bommestad-Sky, ännu viktigare.

6.3.9 ANALYSERESULTAT

De brända ben som hittades i utkastlagret sändes på analys till SAU (Societas Archaeologica Uppsaliensis) i Sverige efter katalogisering. Resultatet kan ses i rapporten *Osteologisk analys. Bränt djurbensmaterial. Skutvikåsen 227/10, 12. Skutvikåsen, lokalitet 3. Skien kommune, Telemark fylke* (Sjöling 2011:13 O, vedlegg 13.1.5). Fragmentens medelstorlek var ca 3-5 mm och dess medelvikt runt 0,18 g.

Det analyserade materialet omfattade 57,9 g eller 321 fragment. Screeningen visade att materialet är bränt i hög temperatur vilket gjort benen "kritiga" samt lett till att benstrukturen försvunnit från utsidan. Den höga förbränningsgraden ledde till att få bestämningar kunde göras. Det framkom dock att säl och fisk ingick i materialet. Närmare artbestämning av sälbenen var inte möjlig. De identifierade benen kom från revben (*costa*) och klofang (*phalanx 3*). Fler fragment härrör antagligen från säl, men detta kunde inte verifieras. Fiskbenen representeras bland annat av ett fragment från kraniet vilken eventuellt kan komma från torsk.

Alla kroppsregioner ingår i materialet. Detta visar att både mat- och slaktavfall finns representerat. Antalet extremiteter var dock låg.

KHM gick inte vidare med analysen på inrådan av SAU. Screeningen visade att benens potential för en ingående osteologisk analys var låg, fragmenten är små och ytstrukturen saknas. Detta omöjliggör också analys med syfte att finna spår efter slakt, bearbetning eller krossning.

KHM valde också att inte gå vidare med andra naturvetenskapliga tester som C^{13} och C^{14} eftersom endast marint levande djur kunde artbestämmas. Risken för att reservoareffekten påverkar resultatet värderades vara hög, medföljande stor osäkerhet knutet till dateringen.

6.3.10 VÄRDERING AV UTGRÄVNINGSPÅFUNDEN, TOLKNING OCH DISKUSSION

Under en period av 3,5 månader utfördes en utgrävning av lokalitet 3 på området Skutvikåsen. Prioriterad yta uppmätte cirka 241 m². Sammanlagt hittades 7368 fynd, varav cirka 94% var flinta. Bland flintfynden kan ses mikroliter i form av tre skevtrekanter, en lancette, en eneggad samt fem med kantretusch. Bland det övriga sekundärarbetade materialet finns skrapor, möjliga borrar (ej propellerretusch), samt retuscherade spån och mikrospån. Bland kärnmaterialet kan ses tre korniska, fem mikrospånskärnor samt en möjlig cylindrisk.

Utöver flintan hittades föremål i bergart, bergkristall, kvarts, kvartsit och sandsten. Fynd från dessa utgörs bland annat av ett mindre yxmaterial i bergart, ett fragment från en bergartsmejsel samt en kärna och ett avslag av bergkristall.

Ytan bestod av en boplatsyta (cirka 150 m²) och ett djupt utkastlager (26,5 m²). De strukturer som hittades kunde inte specifikt knytas till tidsperioden. Materialet är inte vattenrullat. Undantag är en konisk kärna som har slagits på ena sidan efter att flintstycket vattenrullats och patinerats. Den slagna sidan är således opåverkad.

Aktivitetsområden

Flintmaterialet är relativt jämnt spridat över boplatsytan, men ökar i mängd i utkastlagret. Den jämna spridningen kan bero på att områdena rensats på fynd och att dessa sedan kastats bort i utkastlagret. En mindre mängd flinta har dock blivit kvar på boplatsen och utgör det jämna lagret. Det finns dock några små ökning i norr, nordöst, väst även på boplatsområdet. Områdena med ökad andel fynd kan tänkas ha varit aktivitetsytor relaterade till flintbearbetning eftersom deras position i landskapet inte är lämplig som boyta då de ligger i, eller påverkas av, sluttande terräng. I dessa områden sker en allmän ökning av flinta i kategorierna avslag, fragment och splint. Även andelen värmepåverkan och fynd med cortex ökar. Detta kan dock sättas i relation med ökad fyndmängd och behöver därför inte nödvändigtvis betyda en procentuell ökning i sig. Intressant är dock att andelen spån och mikrospån inte direkt följer trenden. Endast en marginell ökning kan ses. Spån- och mikrospånmaterialet uppvisar inte, tillskillnad mot avslag, fragment och splint, en lika jämn utbredning. Det ska dock tas i beaktning att materialet förekommer i mycket mindre mängd än de ovan nämnda kategorierna.

Råmaterialet i de möjliga aktivitetsområdena består nästan enbart av flinta. En av ytorna har inslag av kvartsit. Det rör sig endast om fyra fynd och dessa ses inte som så säkra att de ligger till grund för antagande av kvartsitbearbetning. En mindre mängd kvartsit kan också ses i utkastlagret. Ingen ökning av bergkristall eller kvarts kan heller ses i de möjliga aktivitetsyterna.

Yxan, yxfragmenten och yxämnet är också spridda över boplatsytan och kan inte heller tillknytas specifik aktivitet eller område. Mikroliterna har en något mer samlad bild, där fem stycken är funna inom ett område på 3,5x 1,5m. Området sluttar här ner mot den lilla platån i väst, där ytterligare två hittades. Möjligen har en aktivitet funnits här, antingen redskapsproduktion eller tillberedning av kött. I detta område framkom också tre av skraporna/fragment av skrapor. Bara någon meter norrut hittades ytterligare fyra stycken till. Inte heller skrapmaterialet är tillräckligt stort för att dra några säkra slutsatser.

Flintkärnor och flintstycken förekom i materialet i liten mängd. Flintstyckena (4st) kan ses i ett område på 3x1,5 m. Kärnorna och fragment från dessa är utspridda över hela lokaliteten utan koncentration (förutom i utkastlagret). Liknande mönster kan ses hos knackstenarna. Några få finns utspridd över boplatstyten och resterande mängd kan ses i utkastlagret.

Det går inte med säkerhet säga att de möjliga aktivitetsområdena har varit platser för specifika ändamål. Det kan även röra sig om bortkastat skräp. Ytterligare analys av materialet är nödvändig, bland annat genom att se till reduktionsprocess och slitspår.

På en yta av cirka 3x3 m, på nordöstra delen av huvudplatån (nedanför profillinje A), uppmärksammades ett nästan fyndtomt område. Detta är inte synligt på spridningskartan med totalt antal fynd men kan ses på till exempel figur 22-24. Området låg under utgrävningsperioden vid två träd. Trots detta grävdes nästan hela ytan ut. Planritningen visar en minskad halt av medelstora och små stenar. Dessa två faktorer (fyndtomt och mindre mängd sten) gör att man bör beakta att röjning kan ha skett, eventuellt i samband med en tuft. Det är mindre troligt att den tomma ytan har skapats av rotvälta eftersom varken fynd- eller stenmängd har ökat på någon sida utanför området. Fler nästan fyndtomma områden förekommer på området. Dessa ligger dock i mer sluttande mark och ses därför inte som lika lämpliga för boende.

Det fanns inga synliga härdar eller kokgropar på lokaliteten. Det går med andra ord inte finna en aktivitetsyta som kan kopplas samman med de brända benen och den brända flintan. En liten koncentration av skörbränd sten kunde ses på den sydöstra delen av huvudplatån, nedanför profillinje A. Här uppmätte en ruta 7 kg sten och i de omkringliggande rutorna hittades mellan 1-4 kg sten. Det är inga höga siffror men eftersom andelen skörbränd sten generellt var låg på platsen utmärker sig området ändå. En annan ruta placerad på den lilla platån i sydväst uppmätte 6 kg. Omkringliggande rutor hade endast 0,5-1 kg. Det finns inga bevis för att stenen har hettats upp på just den platsen men det bör ha skett i en rimlig närhet. Flintan i området med skörbränd sten är inte mer värmepåverkad än på övriga boplatstyten.

Utkastlagret sträcker sig vertikalt mellan mekaniska lagren 1-7. Cirka hälften av allt upphittat flintmaterial kommer från denna del. Andelen avslag, fragment, splint, spån/spånfragment och mikrospån/mikrospånsfragment är hög här per ruta. Ungefär hälften av all flinta med cortex och värmepåverkan kommer från utkastlagret. En procentuell ökning av detta kan således inte ses. I lagret finns också en stor mängd brända ben vilka ger en god bild av lagrets utbredning eftersom dessa inte hittades någon annanstans på lokaliteten.

I och med att det vid katalogisering av flintmaterialet inte kunde fastställas att andelen patinerat material var större i utkastlagret än vid andra delar av boplatsten bör inte utkastlagret ha befunnit sig under vatten. En möjlig förklaring till den tillsynes ojämna patineringen kan istället vara att delar av material legat framme på ytan under en tidsperiod, i anslutning till saltvatten. Till och från har platsen sedan rensats upp och både gamla och nya föremål har hamnat i utkastlagret. Ett av mikrospånen som hittades har retuscherats efter att det patinerats. Möjligen har detta återanvänts efter att varit utsorterats och lämnats kvar på markytan. Eftersom ett mobilt bosättningsmönster fortfarande var tillämpat under perioden (Jaksland 2001:116f) finns möjligheten att

området ”städades upp” vid återbruk av platsen. Att brända ben endast förekom i utkastlagret kan också ses som en antydning om att platsen medvetet hållits ren. Lagrets position mellan vattnet och boytan kan indikera att båt användes på den östra sidan. I och med detta slipper man trampa på vassa föremål.

Brukningsfas

Den jämna flintfördelningen och det faktum att platsen hållits ren från delar av materialet tyder på att den brukats under en relativt lång tidsperiod eller under flera kortare besök. Mängden skörbränd sten var dock liten på platsen. Därför finns en möjlighet för att denna har kastats bort utanför undersökt område. Den som fanns hade i de flesta fall använts under flera tillfällen till den gått i små stycken.

De flesta fynden på lokaliteten hittades i lager 1 och minskade sedan gradvis på boplatsoområdet. Det finns därför inget som tyder på att platsen använts mer extensivt under en eller flera perioder. Utkastlagrets stora djup bör också ses som en indikator på frekvent användande.

Materialet indikerar den för perioden traditionella jägar/samlar livsstilen. Benmaterialet var inte lämpligt för djupare analys men visar upp en bild av jakt av marint levande djur, som säl och fisk. Detta är naturligt då platsen för tiden varit en ö. Övrigt organiskt material hittades inte men räknas ändå som en viktig födokälla.

6.4 KONKLUSJON – LOKALITET 3

Under sommaren 2011 företogs en utgrävning av lokalitet 3 (Skutvikåsen) i Porsgrunn, Skien kommune. Arbetet utfördes av Kulturhistorisk Museum. Under utgrävningen undersöktes en yta av cirka 241 m². Platsen bestod av en boplatstyta samt ett utkastlager. Aktivitetsytor kunde inte säkert beläggas men förekom möjligen i form av ett rensat område (på sten och fynd) samt tre relativt små områden med ökad fyndmängd. Det utesluts dock inte att de tre mindre aktivitetsytor är områden där material dumpats. Vidare analys av fyndmaterialet kan antagligen ge svar på detta.

Platsen har antagligen använts under en längre tidsperiod eller under flera tillfällen. Denna slutsats dras då området tycks ha rensats, vilket gett en jämn fyndfördelning. Utkastlagret är dessutom djupt, ner till lager 7, vilket visar på frekvent användande.

Det organiska materialet visar att marint levande djur har jagats och fiskats. Detta är inte förvånande då platsen under berörd tidsperiod var en ö. Det organiska materialet var dock inte lämpat för djupare analys vilket gör att landlevande arter inte utesluts. Den trasiga fiskekroken pekar också mot en kost med marina inslag.

Sammanlagt hittades 7368 fynd. Flintan var klart dominerande, 6951st. Bland flintföremålen kunde ses mikroliter (tillexempel skevtrekanter), koniska kärnor, mikrospånskärnor, skrapor samt möjliga knivar och borrar. Bland fynden av bergart kunde fyra yxmaterial och en bergartsmejsel ses. Fyndmaterialet pekar således mot en datering till mellanmesolitikum och stöds av strandlinjedateringen.

7 UTGRÄVNINGEN, LOKALITET 4 (ID 110311)

7.1 TOPOGRAFI

Lokalitet 4 utgörs av den högst belägna platån på Skutvikåsen och uppmätte en höjd av 59 möh. Dess placering var nästan ända uppe på åsryggen, med berg synligt i norr/nordöst och väst/nordväst. Platsen hade en fin utsikt över området i och med att slutningen åt söder var stor. I väst har NCC använt området som stenbrott och området är därför starkt påverkat av detta. I lokalitetens västra och norra/nordöst närområde fanns fortfarande ett område med sluttning uppåt som gav området en väl definierad avgränsning. I öst fanns en mindre inbuktning där vattnet antagligen stått vid platsens utnyttjande. Sluttningen var här som störst.

Figur 33. Skutvikåsen med en vattennivå på 58 möh. Lokalitet 4 ligger vid vattenkanten medan lokaliteterna 3 och 5 befinner sig under då befintlig vattennivå. Kart: KHM. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS.

Områdets topografi liknade den vid lokalitet 3. Området var dock starkt påverkat av vind eftersom det saknade skyddande omkringliggande klippor i söder. Att ta sig till lokalitet 4 var tämligen ansträngande även då en väg byggts inför arbetet. Detta visar på åsens stora lutning på den södra sidan.

Figur 34. Utgravningsytan innan avtorvning. Sett mot syd/sydväst. Fotograf: Lise Loktu.

7.2 UTGRÄVNINGSMETOD

Samma utgravningsmetod användes som vid lokalitet 3, se kapitel 5.2. Fältet torvades av med maskin efter röjning av träd och buskar. Ett koordinatsystem mättes ut och 10 provkvadranter grävdes. Dessa placerades systematiskt med 3 m mellanrum. Tre av provkvadranterna var positiva, alla i den östliga delen av den avtorvade ytan. Området totalgrävdes sedan med hjälp av mekaniska lager.

7.3 UTGRÄVNINGENS FÖRLOPP

Ytan var vid uppstart av utgrävningen beräknad till 18x8 m (144 m²) och estimerad grävyta ca 50 m². Sammanlagt grävdes 43,5 m² i lager 1, 14,75 m² i lager 2 och 1,25 m² i lager 3. Detta ger en total yta av 59,5 m² (provkvadranterna på 8,25 m² ej inräknade). I och med detta anses ytan vara totalutgrävd. Beslutet angående totalutgrävning togs efter cirka halva utgrävningstiden i samråd med projektledare Inger Marie Berg-Hansen. Beslutet baserades på kvarvarande tid samt kunskapspotential.

Figur 35. Utgravningsytan etter avtorvning. Provkvadranter har grävts og ytan ritas i plan. Sett mot söder. Fotograf: Hilde Meelgard.

Figur 36. Toppen av lag 2 synlig. Sett mot sydväst. Fotograf: Lise Loktu.

7.4 KÄLLKRITISKA FÖRHÅLLANDEN

Även på lokalitet 4 måste en felmarginal i mängden insamlad skörbränd sten tas i beaktning. Tillskillnad mot lokalitet 3 så fanns på lokalitet 4 moränsten i terrängen, även vattenrullad. Den stora mängden av olika typer av sten försvårade arbetet, såväl som frostsprängning. Skörbränd sten som blivit felsorterad samlades in och vägdes. Sammanlagt hittades ca 10 kg sten från lager 1 och 2. Volymmässigt rymms denna mängd i en enda hink (10-12 liter). Med andra ord förekom en liten mängd skörbränd sten på lokaliteten. Stenen var inte koncentrerad till någon del av utgrävningssytan utan förekom i liten men relativt jämn mängd i rutorna, främst i lager 1.

7.5 UTGRÄVNINGEN

7.5.1 STRUKTURER OG KONTEXTER

Inga strukturer hittades. Vid upprepning av den avtorvade ytan noterades dock ett stenfritt område i formen av en cirkel på 1,5 m i diameter (fig. 39). Det togs i betraktning att området kunde varit uppröjt inför uppförandet av en tuft. Men vid utgrävning visade det sig att det rörde sig om en rotvälta. Jorden i det cirkulära till ovala området (grå sand) var förflyttad och kan antingen hamnat ca 1,5 m söder om ytan eller ca 2 m nordöst om vältan. I nord/nordost var lagret med grå sand som tjockast, ned i lager 3. Söder om ytan fanns en fyndkoncentration vid koordinaterna x52-53 y60-62. För information om rotvältor se Sundström, Darmark och Stenbäck (red.) 2006.

Lokaliteten var belägen på platåns högsta del och därmed den mest torra. I väst skapades ansamlingar av vatten vid regnväder medan den östra/nordöstra förblev någorlunda vattenfri.

Figur 37. Profilritning. Toppen av lag 4 synlig. Sett mot sydväst. Fotograf: Hilde Melgaard.

Profilerna visade att markens stratigrafi liknade den vid de övriga lokaliteterna. Under torven framkom ett grått sandigt lager som efterföljdes av rödbrun-rödorange sandig jord.

7.5.2 FYNDMATERIAL

Totalt hittades 701 fynd på lokalitet 4, katalogiserade under C57931 (tab. 7). Av dessa var 688 flintföremål, en i bergart, 10 i kvarts samt två i kvartsit. De flest fynd framkom i lager 1 (554 flinta, en bergart, två av kvartsit samt åtta kvartsföremål) (tab. 6). Mängden minskade sedan drastiskt i lager 2 (125 flinta och två kvarts) och upphörde nästan helt i lager 3 (sju flinta). Material från andra perioder än mesolitikum hittades inte.

Material	Mekaniskt lager	Antal fynd
Flinta	1	554
Kvarts	1	10
Kvartsit	1	2
Bergart	1	1
<i>Summa</i>		<i>567</i>
Flinta	2	125
Kvarts	2	2
<i>Summa</i>		<i>127</i>
Flinta	3	7
<i>Summa</i>		<i>7</i>
<i>Total summa</i>		<i>701</i>

Tabell 6. Materialets fördelning i mekaniskt lager 1-3.

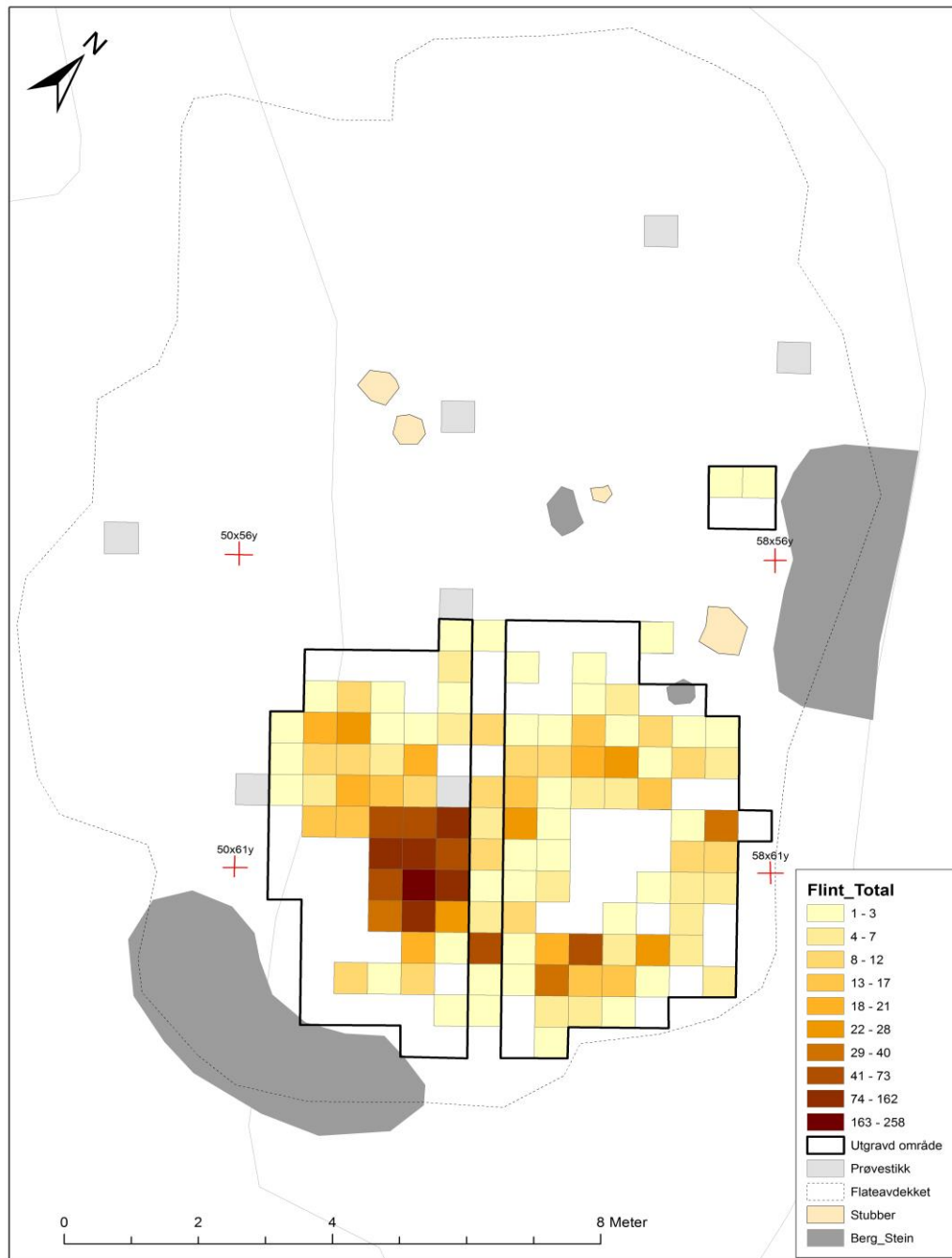
Materialet består av få sekundärarbetade föremål, sammanlagt nio stycken. De flesta är fragment från oregelbundna spån med retusch (sju stycken). Ledartefakter från mesolitikum som hullingspetsar förekom inte. En skevtrekant och en möjlig lancettformad mikrolit förekom dock.

En konisk kärna hittades intill profilbänken i koordinat x53 y62 SV, lag 1. Denna har utnyttjats till fullo och mäter endast 2,1 cm i längd. Maxbredden på avspaltningsärren är 0,8 cm. I den norra delen av utgrävningsytan hittades också ett plattformsuppslagningsavslag. Dessa är av olika flinttyper (mörkgrå och tämligen finkorniga) men av god kvalitet. Utöver dessa fanns fyra fragment som möjligen kommer från kärnor.

Företeelser som visar på uppskärpning av fynd kunde inte ses vid katalogiseringen.

Figur 38. De två mikroliterna upphittade på lokalitet 5. Foto: Sofie Ekstrand.

Figur 39. Flintans spridning över utgrävningssytan, mekaniskt lager 1-3. Platsen för rotvältan ses tydligt som ett fyndtomt område på spridningskartans högra del.

U-nr	Huvudkategori	Antal	Delkategori/Merknad
	Flinta	688	
	<i>Sekundärarbetad flinta</i>	9	
1	Mikrolit	1	Skevtrekant
1a	Mikrolit	1	Möjlig lancette
2	Spån	1	Totalretuscherade kanter
3	Spån	2	Kantretusch
4	Mikrospån	2	Kantretusch
5	Avslag	1	Retusch
6	Fragment	1	Kantretusch
6a	Fragment	1	Retusch
	<i>Primärarbetad flinta</i>	679	
7	Spån	32	
8	Mikrospån	17	
9	Avslag	99	
10	Fragment	301	
11	Splint	230	
12	Kjerne	1	Konisk
	Kvarts	10	
	<i>Primärarbetad</i>	10	
13	Fragment	8	
14	Splint	2	
	Kvartsitt	2	
	<i>Primärarbetad</i>	2	
15	Fragment	2	
	Bergart	1	
16	Knacksten	1	Lösfynd
	Summa:	701	

Tabell 7. Fyndlista lokalitet 4.

7.5.3 FLINTA

Flintan på lokalitet 4 är av blandat råmaterial. Grå mellangrovkornig flinta såväl som mörkgrå finkornig kan ses. De mesta av materialet består av fragment (301st) och splint (230st) samt avslag (99st). 63st flintbitar har cortex kvar, varav 50 st av dessa hittades i lager 1 och resterande antal i lager 2.

170 av flintbitarna visade tecken på värmepåverkan (tab. 8, fig. 40). Få av dessa är hårt brända vilket gör det troligt att de befunnit sig i närheten av en värmekälla snarare än i den. 149 st av de värmepåverkade flintbitarna återfanns i lager 1. En ökning i antalet kan ses vid rutorna x52 y61-62 vilka ingår i den fyndkoncentration som beskrivs nedan. Ingen vattenrullad flinta hittades.

Mekaniskt lager	Antal	Cortex	Värmepåverkad
1	554	50	149
2	125	13	21
3	7	-	-
<i>Summa</i>	688	63	170
<i>% av totala flintmängden</i>		9%	24,7%

Tabell 8. Flinta med cortex samt värmepåverkat flintmaterial.

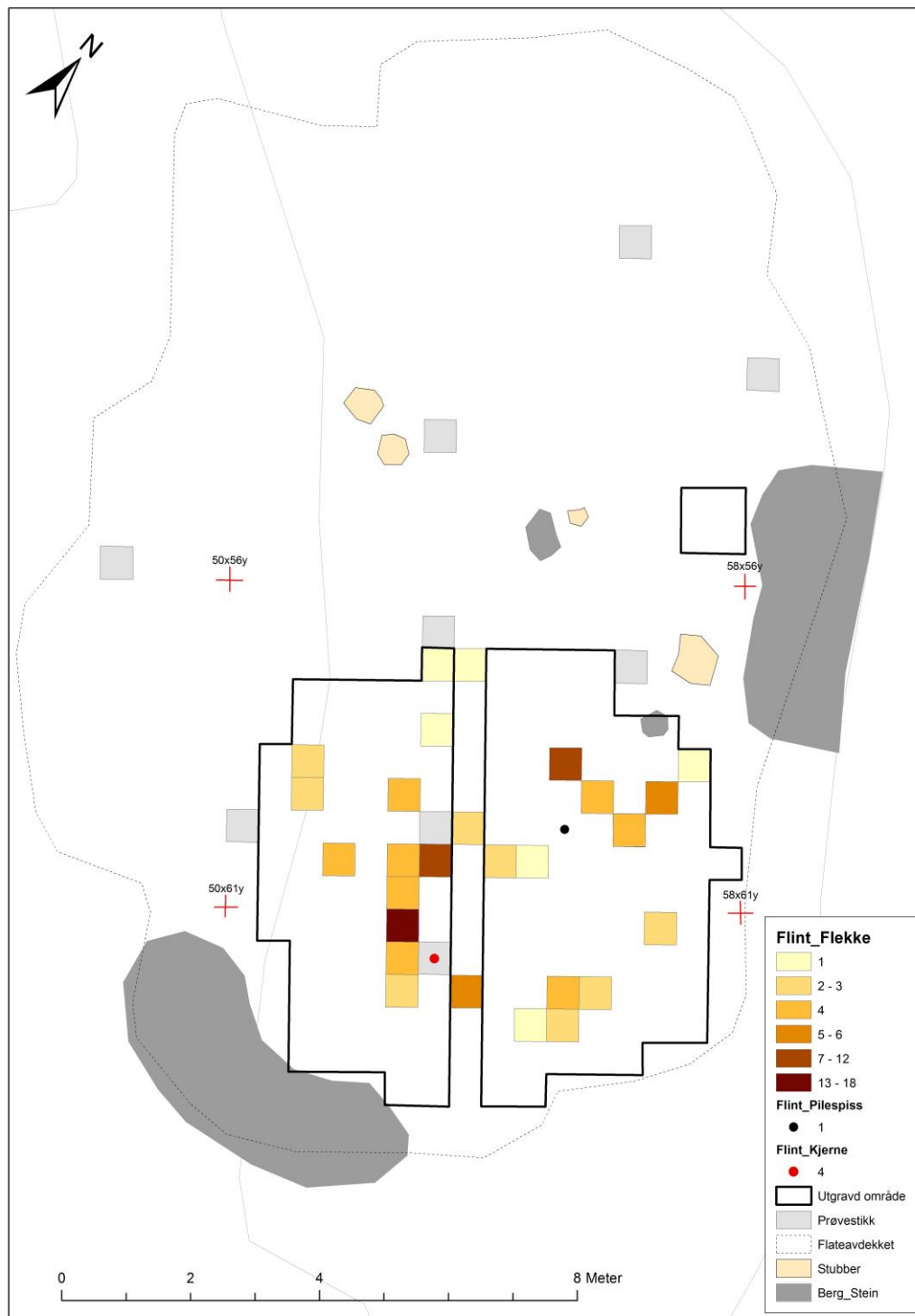

Figur 40. Varmepåverkad flinta i mekanisk lager 1-3. Kart: KHM.

Spån och mikrospån

Totalt framkom 29st oretuscherade spån/spånfragment i lager 1 och tre stycken i lager 2. Andelen oretuscherade mikrospån/mikrospånfragment var något lägre, 15 st i lager 1 och två stycken i lager 2. Spånen hittades inte i samlade utan var utspridda över hela ytan. Mikrospånen följde ett liknande mönster, men hade en något mer komprimerad fyndspridning där 5 av 11 fyndposter hamnade på x52 linjen (y60- 63).

Figur 41. Spridning av spån/spånfragment, pilspets og kärnor i mekanisk lager 1-3. Kart: KHM.

Av de 32 spånen/spånfragmenten var 5 retuscherade. Endast ett fragment från mikrospån (proximal) var retuscherat med kantretusch.

Tre spånfragment tillhörde troligen samma kärna men tjockleken visade att de härstammar från olika spån.

Foto 43. Mikrospån från lokalitet 4.

Fyndkoncentration (x52 y60-62 och x53 y60-62)

Sammanlagt hittades 357st föremål i koncentrationen. Det innebär att ca 51% av lokalitetens totala fyndmängd återfanns i dessa rutor. Materialet bestod mest av avslag, fragment och splint. Endast ett av fynden, ett kvartsfragment, var av annan bergart än flinta. En konisk kärna samt ett plattformsuppfriskningsavslag hittades dock i lager 1.

Spånmaterialen i koncentrationen är också av blandad flinttyp, den mesta med medelgrov kornighet. Färgen är grå i olika nyanser, från ljus till mörk. Sammanlagt hittades 12 fragment från spån och 14 fragment från mikrospån i koncentrationen. Detta utgör endast 7,3 % procent av koncentrationens flintmaterial. Retusch fanns varken på spån eller mikrospån.

Områdets mängd värmepåverkad flinta (73st) är högre än omkringliggande rutors. Mängden utgör 43 % av den totala mängden hittad på lokaliteten. Av de 73 värmepåverkade bitarna hittades 68 i lager 1. Resterande fem återfanns i lag 2. Den höga mängden värmepåverkad flinta i koncentrationen kan ses i relation till den höga mängden material i området. Andelen skörbränd sten var inte större här vilket kan påvisa att rotvältan förflyttat material hit snarare än att platsen använts vid till exempel flintknackning där flinta upphettats.

7.5.4 ÖVRIGA FYND I BERGART

Under utgrävningen hittades ett lösfynd av bergart, en knacksten. Stenen är oval i formen och har tydliga bruksspår på ena kortsidan. Positionen för stenen är okänd eftersom den upptäcktes i sållmassorna och således först blivit felsorterad.

7.6 DATERING

Eftersom inget daterbart organiskt material framkom under utgrävningen läggs stor vikt vid strandlinjekurvan och typologisk-kronologisk datering. Lokalitet 4 mättes under slutundersökningen in till 59 möh. och daterades enligt strandlinjekurvan till ca 7540 f.Kr. (se Persson 2011:66, figur 40) eller mitten av mellanmesolitikum (8250- 6350

f.Kr.). Det föreslogs i projektplanen att lokalitet 4 var något äldre än lokalitet 3. En av problemställningarna, angående dateringen, lämnar dock utrymme för huruvida lokalitet 3 och 4 kan ses som sammanhängande (Berg-Hansen 2010:4).

Eftersom så få daterande föremål hittades kan relationen mellan lokalitet 3 och 4 inte säkert fastställas. Det är dock troligt att de ska ses som separata, men båda tillhörande mellanmesolitikum. Lokalitet 4 är eventuellt något äldre, baserat på strandlinjekurvan. I och med detta är en datering till den tidiga delen av mellanmesolitikum rimlig.

7.7 VÄRDERING AV UTGRÄVNINGSRISULTATEN, TOLKNING OG DISKUSION.

Det föreligger lite spår som visar på platsens resursutnyttjande eftersom inget organiskt material hittades under utgrävningen och redskapen var få. Placeringen i landskapet möjliggör för fiske, jakt (av främst marint levande djur) och insamling av föda.

Karaktärsdragen för lokalitet 4 tyder på att den brukats under ett enkelt tillfälle samt att platsen inte utnyttjats under en längre tid. Troligen ska den tolkas som en transitboplatz eller ”Type 1: Aktivitetsplats” (se Stene (red.) 2010:47, tabell 2.4.1-Boplatstyper.). Det som utmärker dessa typer av boplatser är att de har liten mängd avslag, få eller inga redskap, begränsad fyndareal, frånvaro av eldstäder och koksten, att människor har befunnit sig på platsen under en kort period och endast under ett tillfälle, att man har varit involverad i endast en aktivitet samt att primärproduktion har funnits. Det är dock svårt att sätta en exakt etikett på stenålderslokaliteter och ”tabell 2.4.1-Boplatstyper” ses som vägledande, inte avgörande.

Figur 44. Boplatzen efter utgrävning. Sett mot S/SÖ. Fotograf: Lise Loktu.

Det finns inga spår efter att specifika aktiviteter har utförts på platsen. Härdar eller andra strukturer hittades inte. Fynden bestod dessutom mest av fragment, avslag och splint med få inslag av redskap. Flintan dominerade och endast ett föremål som kan relateras till redskapsproduktion hittades i form av en knacksten. Fyndkoncentrationen kan heller inte ses som säkert tillhörande ett produktionsområde på grund av den närliggande rotvältan.

Åsens topp utgjorde vid denna tidsperiod en ö (fig. 33). I och med att utgrävningsytan är naturligt väl avgränsad så är det lätt att tänka sig strandlinjen i söder/sydöst. Boplatsen har legat nära strandkanten. Avståndet till platåns kant, från boplatsens södra del, är cirka tre meter. Eftersom terrängen är tämligen platt så rör det sig inte om några stora skillnader i höjd mellan boplats och strandkant, max omkring en halv meter. Vattnets högsta och lägsta nivå kan därför inte ha differentierat mycket eftersom boplatsen då skulle ha blivit påverkad.

I och med att åsens sluttning är ungefär lika stor på hela platåns södersida så har platsen ingen given förankringsplats för båt, och vattnet blev snabbt djupt längs hela strandlinjen. Möjligen utgör den lilla vik som vette mot lokalitet 3 den mest naturliga hamnen eftersom man här kunde få något ökat skydd mot blåst och strömmar. Skillnaden har antagligen endast varit marginell.

7.8 KONKLUSION

Under perioden 11/5- 2011 till 27/6- 2011 skedde utgrävning av lokalitet 4, Skutvikåsen, utförd av Kulturhistorisk Museum, Oslo. Boplatsen är belägen på södra sidan av åsen, nästan ända uppe på toppen. Sammanlagt grävdes ca 67 m², inklusive provrutor. Boplatsen totalgrävdes.

Det framkom i allt 701 fynd. Materialet var uteslutande litiskt, med 98 % flinta. Flintan bestod främst av fragment, avslag och splint. Spån och mikrospån utgjorde 7,7 % av den totala mängden fynd. Endast nio sekundärbearbetade flintbitar hittades (1,2 % av fyndmängden). Utöver detta hittades en knacksten i bergart. Eftersom materialet är litet i mängd ses det som lämpligt för refitting. Ett fåtal spån- och mikrospånsfragment tillhörande samma flintkärna kunde ses vid katalogiseringen. Kärnmaterialet var litet och extensivt använt.

Inga strukturer eller organsikt material hittades och datering kan således inte ske med hjälp av dessa.

Fyndmaterialet pekar mot en enkel brukningsfas daterad till mellanmesolitikum, ca 7500 f.Kr. Strandlinjen indikerar en tidigare brukningsfas än lokalitet 3, det vill säga första hälften av mellanmesolitikum.

8 UTGRÄVNINGEN, LOKALITET 5 (ID110312)

8.1 TOPOGRAFI

Lokalitet 5 låg på en terrass i Skutvikåsens södra lutning og mättes in till en höjd av ca 33 meter. I lokalitetens västra del kunde ses en inbuktning i terrängen som definierar var

havslinjen gått. Lutningen mot denna var tämligen brant. Boplatslämningarna hittades ca 7 meter från buktens kant. I öst sluttade marken uppåt mot ytterligare en platå (id145367). Den östra delen av utgrävningsytan låg således också i tämligen brant sluttning. Söder om lokaliteten fortsatte åsen ner mot Skiens Havneterminal och därmed dagens strandlinje.

Figur 45. Skutvikåsen 29 möh. Vattennivå har sjunkit och gjort det möjligt att bruka även lokalitet 5.

Figur 46. Utgrävning av lager 1. Bukten i väst ses i bakgrunden. Fotograf: Lise Loktu.

Växtligheten var ungefär densamma som vid lokaliteterna 3 och 4, men med ökat inslagen av ormbunkar och ljung. Platsen hade heller inte några skyddande klippor som avgränsade den. Detta gjorde den mer utsatt för väder och vind än lokalitet 3.

8.2 UTGRÄVNINGENS FÖRLOPP OCH METOD

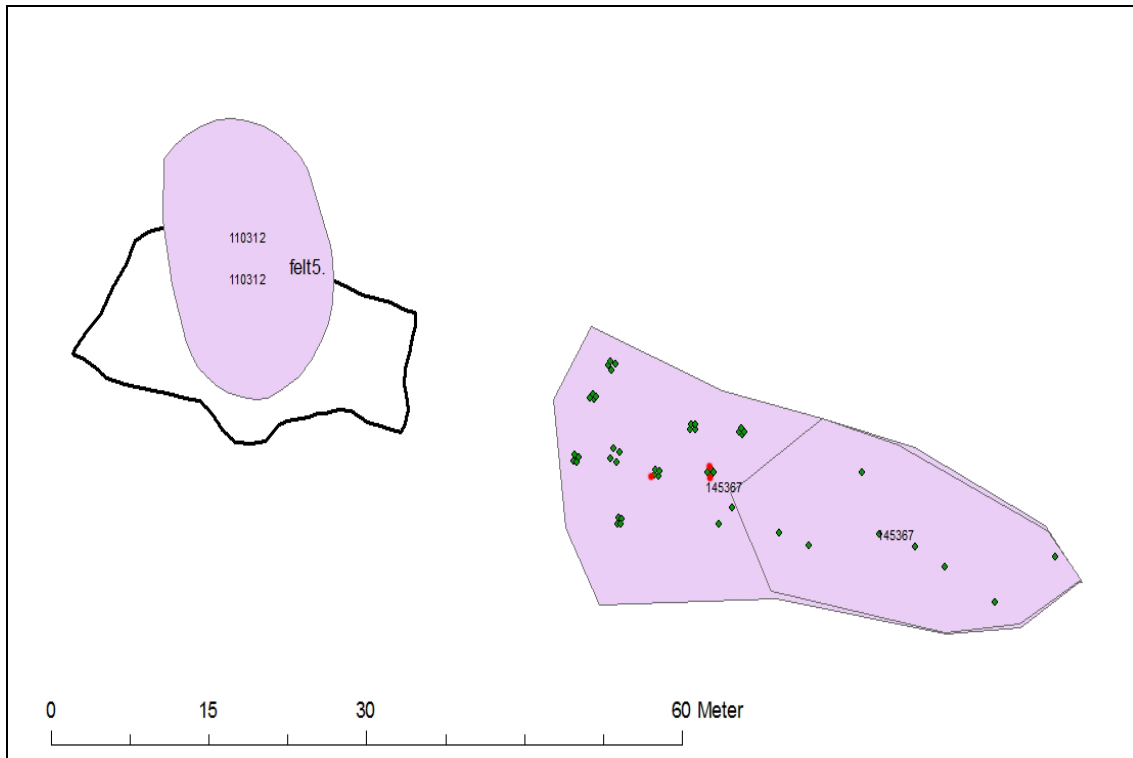
Boplatsen estimerades innan utgrävning till ca 20x14 m (280 m²). Vid avtorvning var det tämligen svårt att hitta avgränsningarna eftersom platån var något större än utgrävningssytan. Därför avtorvades 5-8 m extra i öst-och västlig riktning som säkerhetszon.

Efter avtorvning grävdes 11 provkvadranter för att avgränsa området ytterligare. Arbetet skedde även här systematiskt med fyra meters avstånd mellan kvadranterna. Fyra av rutorna var positiva i den östra delen av utgrävningssområdet, i närheten av och i lutningen mot id145367. I och med detta misstänktes att ytterligare lämningar kunde finnas längre upp i sluttningen, precis utanför angivet område. Efter konsultering med projektledare öppnades ytterligare fyra provkvadranter en bit upp i sluttningen för att korrigera avgränsningarna. Tre av dessa visade sig vara positiva med 5-10 flintbitar i varje. Då grävmaskin fortfarande befann sig på plats gjordes kompletterande avtorvning. Efter avtorvningen lades nya provrutor systematiskt med 2-3 m mellanrum. Fyra var positiva med 1-3 fynd i varje. Efter den kompletterande avtorvningen uppgick ytan till 28x17 m. Boplatsytan beräknades till en yta av 8x10 m (80 m²) och befann sig på mitten av den avtorvade ytan, med omkringliggande koncentrationer i norr och öst. Sammanlagt kunde fyra koncentrationer ses i lager 1.

Figur 47. Prickhuget yxämne upphittad vid undersökning av id145367. Fotograf: Tom Heibreen.

Figur 48. Röda markeringar visar positiva provkvadrater id145367.

Den andra avtorvningen skedde i tämligen sluttande terräng och det misstänktes då att ytterligare lämningar kunde finnas på en tydlig platå som låg söder om lokalitet 3 och öst om lokalitet 5. Frågan var om fynden kunde ha förflyttats nedåt i backen med hjälp av regn och frost. Den ovanliggande platån låg på kanten till anläggningsområdet och var därför inte undersökt under registreringen.

Sammanlagt grävdes sju provkvadrater för att kontrollera om området var fyndbärande. Tre av dessa var positiva med två flintfynd samt ett yxämne. Kulturhistorisk Museum gick inte vidare med undersökning av detta område. Det mättes dock in och registrerades i Askeladden (id145367, C58230).

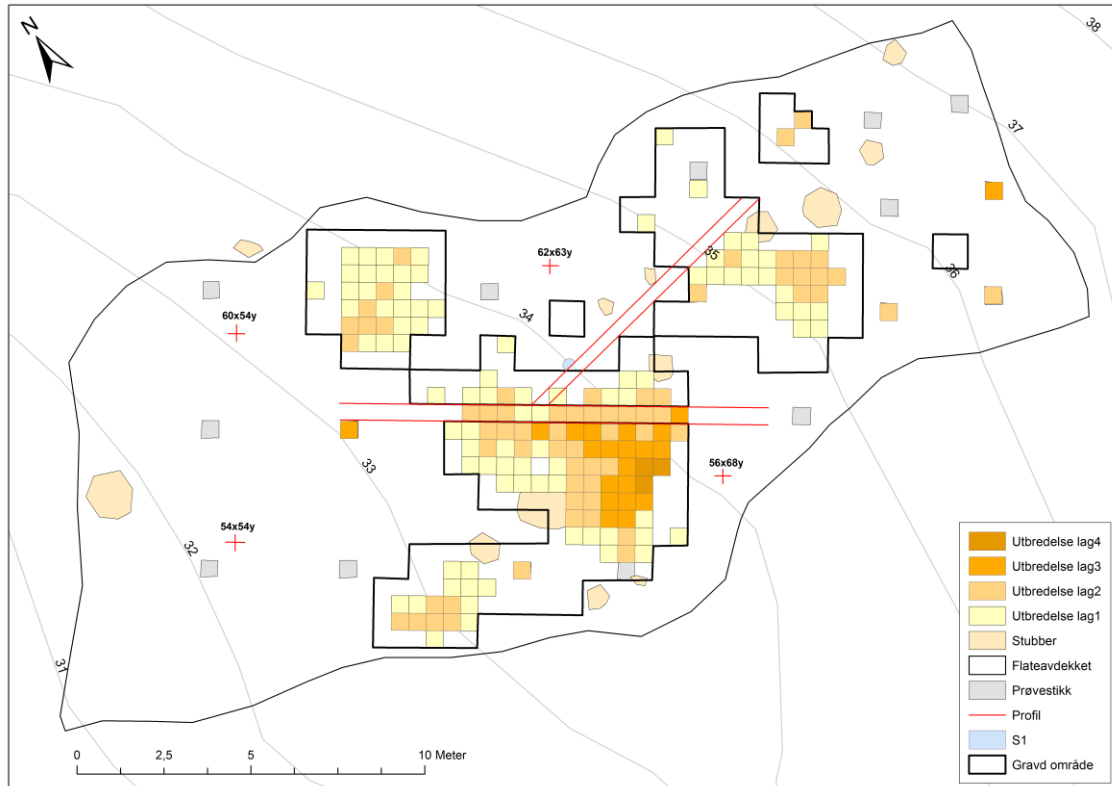
8.3 KÄLLKRITISKA FÖRHÅLLANDEN

Under utgrävning av koncentration 2 blev skörbränd sten felsorterad och vägdes därför in i efterhand. Eftersom ytan var väl avgränsad kunde stenen enkelt härledas till korrekt område.

8.4 UTGRÄVNINGEN

Två profiler grävdes på lokalitet 5 vilka namngavs A och B. A lades genom koncentration 1 och B mellan koncentration 1 och 3. Resultaten blev en liknande stratigrafi som vid lokaliteterna 3 och 4. Syftet med profil B, som lades i nordöstlig- sydvästlig riktning, var att se om jordförskjutning hade inträffat och sediment ackumulerats i område med mindre lutning. Detta kunde resultera i att fynd hamnade i de lägre liggande områdena. Vid utgrävning av profilerna visade det sig att vid koncentration 1 var det grå lagret tjockare än vid koncentration 3 samt att fler stenar fanns samlade där. Det gick dock inte att se

någon skillnad i tjocklek i lagren i profil B. Konklusionen var således att jordförflyttning inte hade skett i större utsträckning och de fynd som hittades i de högre liggande områdena hade kommit dit under lokalitetens brukningsfas. Det observerades dock att vid kraftigt regnväder sköljdes jord ner för slutningen under undersökningsperioden då skyddande undervegetation saknades.

Figur 49. De grävda lagrens utbredning.

Undergrunden var av samma karaktär som de två andra lokaliteterna. Överst fanns ett grått sandigt lager (utvaskningslager) med inslag av grus. Under detta framkom ett rödorange siltigt/sandigt lager. Det grå sandiga lagret innehöll mer grus och knytnävsstora stenar än vid lokalitet 3 och 4. Det rödoranga sandiga lagret hade ojämn mängden sten, vissa områden var nästintill stenfria medan andra hade mycket sten (till exempel koncentration 1, lag 1). Till skillnad mot de två andra lokaliteterna så fanns vattenrullad morän sten synlig på platsen. Denna sten försvårade vid utsortering av skörbränd sten.

Det observerades att mängden skörbränd sten i förhållande till ytans storlek var större än vid lokalitet 4. Mest sten framkom i lager 1, 32,8 kg. I lager två minskade mängden till 24 kg. Störst mängd kunde ses i koncentration 1 (29 kg) och koncentration 2 (19,5 kg). I koncentration 3 minskade mängden till 10,8 kg och i koncentration 4 till cirka 0,4 kg.

8.4.1 KONCENTRATION 1

Den största koncentrationen ,1, ligger mellan koordinaterna x54y6-x58y65. Inom dessa koordinater kunde två områden med ökad fyndmängd ses. Bland de sekundärarbetade fynden kan nämnas åtta A-spetsar. I koncentration 1 hittades dessutom en slipad

bergartsyxa, en stor flintkärna, en cylindrisk kärna, spån, spånskrapor och retuscherade spån. Delar av materialet ser ut att komma från samma flintstycke.

I lager 2 undersöktes de områden som var mest fyndrika i lager 1. Ett mindre antal testkvadranter gjordes också i omkringliggande område. Det visade sig att merparten av materialet från lager 2 korrelerade med huvudkoncentrationerna i lager 1. Det fanns dock kvadranter som var mer fyndrika i lager 2 än i lager 1. Även i detta lager hittades A-spetsar (4st samt en tånge) korrelerande med var spetsarna hittades i lager 1. Lager 2 innehöll annars mest avslag och spån.

Figur 50. Huvuddelen av koncentration 1. Utvidgning av lager 2. Fotograf: Lise Loktu.

Lager 3 och 4 grävdes runt huvudkoncentrationerna som innehöll A-spetsarna. En kvadrant i lager 3 innehöll cirka 80 flintfynd, vilka avtog i lager 4. Troligen rör det sig om ett område där rötter/djurgångar rört om jorden.

8.4.2 KONCENTRATION 2

Koncentration 2 hittades invid kanten till utgrävningsområdets nordliga del (x37y71). Här är flintmaterialet av blandad karaktär, som vid koncentration 1, men innehåller även en hel del ljusgrå och tämligen grovkornig flinta. Man hittade också flera delar av slipplattor, där några av bitarna passade samman. De flesta fynd hittades i lager 1. Fynden

Figur 51. Koncentration 2, utvidning av lager 2. Fotograf: Lise Loktu.

Figur 52. Koncentration 3, toppen av mekanisk lager 3.

i lager 2 følger de fyndrika delarna av lager 1 men här avtar mängden betydligt. Spån och avslag kunde också ses bland fynden.

8.4.3 KONCENTRATION 3

På utgrävningsområdets östra del (x60y57-x62y71) hittades en koncentration i områdets brantare del. Detta område torvades av vid andra maskintillfället.

En profil lades från detta område ner till koncentration 1 för att undersöka om jorden ”glidit” ner från det branta området. Så var inte fallet. Fynden i koncentrationen ses således som avsatta på plats och inte förflyttade ner från det högre belägna område inkluderat id145367.

Liksom i koncentration 1 och 2 så var även här fyndmängden störst i lager 1. Även här korrelerade fynden i lager 2 med lager 1 och i några få rutor är mängden i lager 2 större. Sekundärarbetade föremål hittades inte i koncentration 3.

8.4.4 KONCENTRATION 4

Koncentration 4 utgörs av ett mindre område (x51y58-x52y60) i områdets södra kant.

Figur 53. Koncentration 4, toppen av mekaniskt lager 2.

Materialet består framförallt av spån och mikrospån. Koncentrationens södra avgränsning är något osäker. Eftersom detta område ej var röjt kunde undersökning inte utökas i denna riktning.

8.4.5 STRUKTURER OG KONTEXTER

Under utgrävning av profil B påträffades en möjlig struktur (S1, fig. 50). Formen var cirkulär i plan och mätte cirka 0,4 m i diameter. Jorden bestod av gråaktig silt med inslag av kol, grus och sten. Då strukturen snittats i hälften visade det sig att den var av en trattformad karaktär. Eftersom det inte kan uteslutas att det rör sig om en större bränd rot så sändes inte prover till analys.

Figur 54. Profil struktur 1. Fyllningen består av gråaktig siltig jord med inslag av grus och träkol. Träkolen kommer möjligen från rotbränder. Fotograf: Lise Loktu.

8.4.6 FYNDMATERIAL

Projektplanen angav en ungefärlig utgrävningsyta på 75 m². I realiteten grävdes 70,75 m² av bopplatsen ut, samt 16,75 m² i provkvadranter. Den ger en total yta på 87,5 m². Sammanlagt hittades 3001 fynd under utgrävningsperioden.

Material	Antal föremål	Andel i %
Bergart	4	0,13
Flinta	2983	99,4
Kvarts	4	0,13
Kvartsit	3	0,1
Sandsten	7	0,24
<i>Summa:</i>	<i>3001st</i>	<i>100%</i>

Tabell 9. Råmaterialalets fördelning.

Flinta var den klart dominerade materialgruppen (99,4 %) (tab. 9, fig. 55). Resterande fynd bestod av bergkristall, kvarts, kvartsit och sandsten.

I lager 1 grävdes sammanlagt 42,25 m² vilket resulterade i 2014 fynd (tab. 10). Det utgör 67,1 % av den totala fyndmängden. Lager 2 resulterade i en yta av 21 m² och med en sammanlagd fyndmängd på 770st. I lager 3 reducerades ytan ner ytterligare, till 6,26 m², och 186 fynd. Ett mycket litet område undersöktes tillslut ned i lager 4 där 26 fynd framkom.

Lager	Antal fynd	Antal fynd i %	Grävd yta i m ²
1	2014	67,1	42,25
2	770	25,7	21
3	186	6,2	6,26
4	26	≈1	1,25
Lösfynd utan lagerangivelse	5	-	-
<i>Summa:</i>	<i>3001st</i>	<i>100 %</i>	<i>70,75 m²</i>

Tabell 10. Fyndens horisontella och vertikala spridning.

Det sekundärarbetade materialet av flinta uppgick till 27 föremål. Dessa förekom i lager 1 och 2, nästan lika många i varje. Av material med cortex var alla utan två föremål av flinta (en kvartsit samt en bergart) (tab. 11). Dessa två hittades i lager 1. Vattenrullat material förekom endast i tre fall, alla av flinta. Endast ett slipat föremål hittades i formen av en yxa.

Lager	Antal med cortex	Antal vattenrullat material	Antal värmepåverkat material
1	300	3	627
2	148	-	194
3	44	-	102
4	4	-	11
Lösfynd utan lagerangivelse	-	-	-
<i>Summa:</i>	<i>496</i>	<i>3</i>	<i>934</i>

Tabell 11. Karaktäristiska drag i flintmaterialet

Huvudkategori	Antal	Form
Flinta	2983	
<i>Sekundärarbetade</i>	<i>27</i>	
Pilspets	5	A1
Pilspets	2	A2
Pilspets	2	A3
Pilspets	2	Tånge A1
Spån	3	Konvex kantretusch/skrapa
Spån	1	Kantretusch
Spån	3	Retusch
Mikrospån	1	Retusch
Avslag	4	Konvex kantretusch/Skrapa
Avslag	2	Kantretusch, en eventuell skrapa
Fragment	2	Kantretusch
<i>Primärarbetad</i>	<i>2957</i>	
Spån	29	
Mikrospån	51	
Avslag	528	

Fragment	1200	
Splint	1127	
Kärnor	2	Oregelmässiga
Kärnfragment	2	Plattform
Kärnfragment	3	Mikrospånskärna
Flintblock	5	Delar av samma flintstycke.
Flintblock, fragment	9	
Kvarts	4	
<i>Primärarbetad</i>	4	
Avslag	1	Möjliga avslag
Fragment	3	Möjliga fragment
Kvartsit	3	
<i>Primärarbetad</i>	3	
Spån	1	Möjligt spån
Avslag	1	Möjligt avslag
Fragment	1	Möjligt fragment
Bergart	4	
<i>Sekundärarbetade</i>	2	
Yxämne	2	Prickhuggna
<i>Primärarbetade</i>	2	
Avslag	2	Möjligt avslag
Sandsten	7	
<i>Sekundärarbetat</i>	7	
Yxa	1	Nøstvedkarakter, Sandstensliknande material
Slipplattfragment	6	

Tabell 12. Katalogiserade fynd från Lokalitet 5.

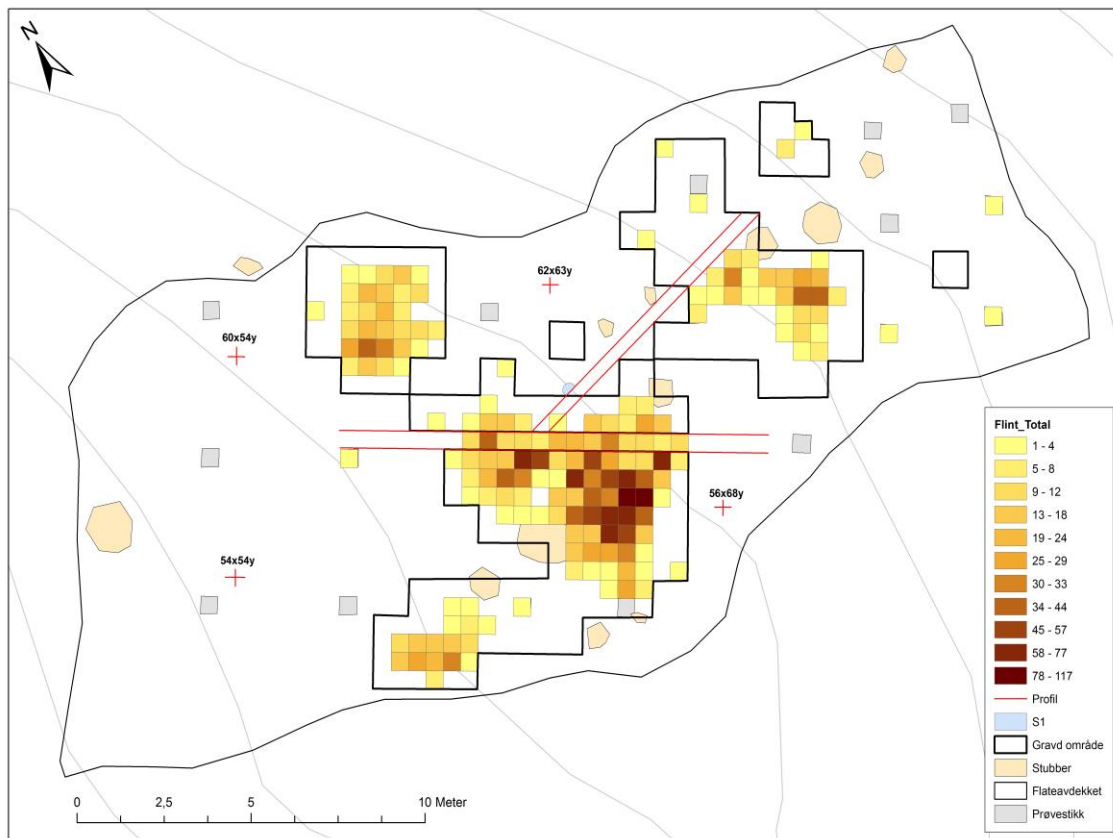
8.4.7 FLINTA

Även på lokalitet 5 dominerade flintmaterialet och liksom på lokalitet 3 och 4 är även detta varierande med allt från mörkgrå finkornig- ljusgrå grovkornig. Främst är det fragment (17,7 %), splint (37,8 %) och avslag (17,7 %) som kan ses. Andelen spån och mikrospån är låg, 0,97 % respektive 1,7 % (tab. 12).

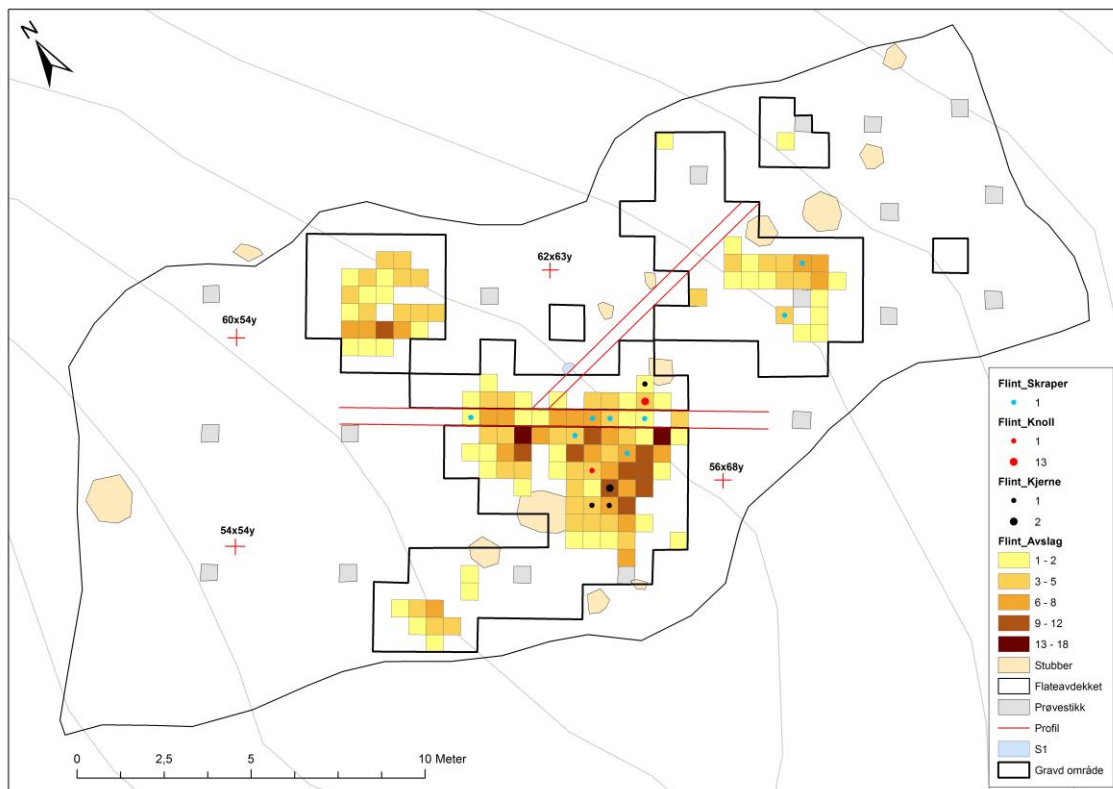
Av dessa 2983 flintfynd var 27 retuscherade och utgör mindre än en procent av flintmaterialet. Den största fyndkategorin var pilspetsar (11st) följt av spån (7st), avslag (6st), fragment (2st) och mikrospån (1st). 20 av de retuscherade föremålen hittades i lager 1. Resterande hittades i lager 2.

De flesta av de retuscherade föremålen, 20st, hittades i koncentration 1. Resterande var jämnt utspridda i övriga koncentrationer.

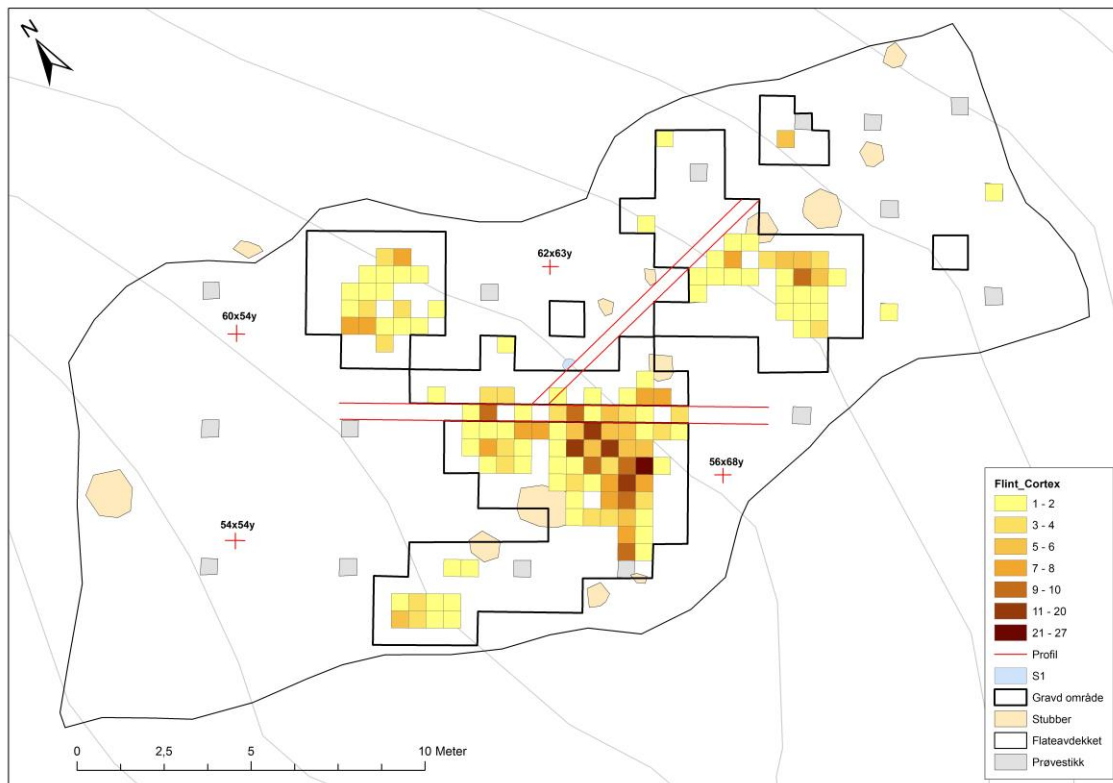

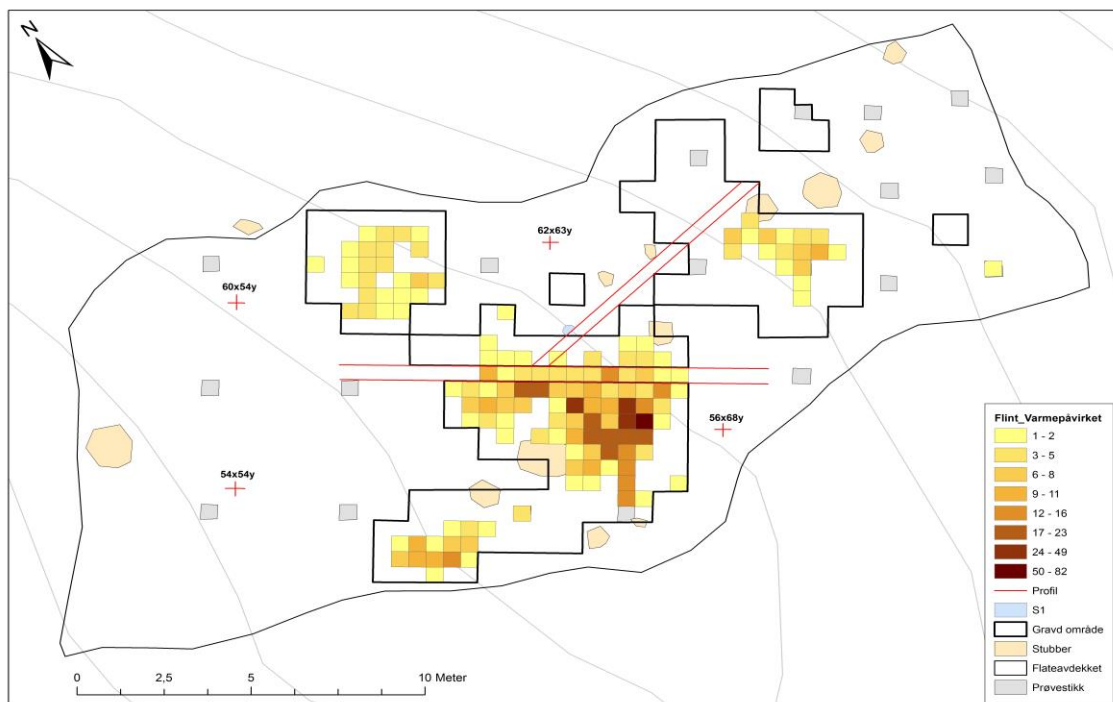
Figur 55. Flintans spridning på utgravningsytan.

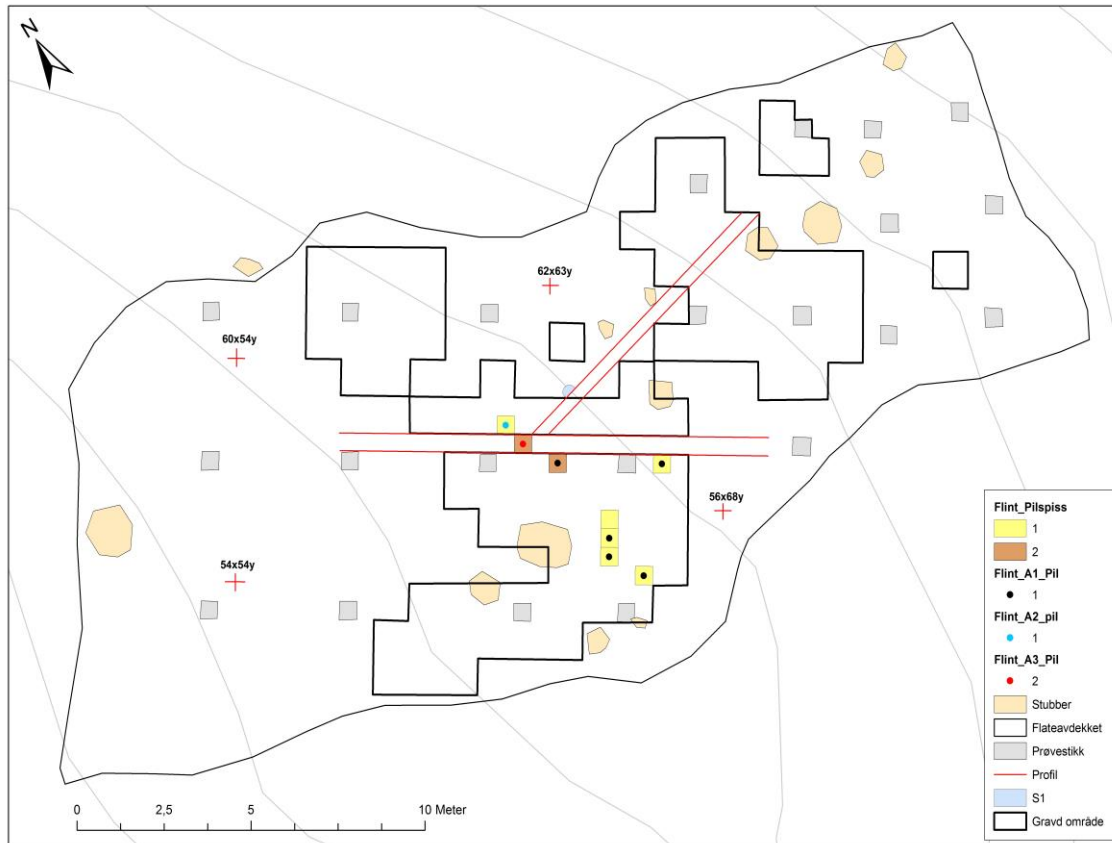
Figur 56. Spridning av avslag, kærnor og skrapere. Kart: KHM.

Figur 57. Spridning av flinta med cortex på utgravningsytan.

Figur 58. Den varmepåverkade flintans spridning på utgravningsområdet.

Figur 59. Pilspetsarnas utbredning i koncentration 1.

Andelen flinta med cortex var tåmligen låg (fig. 57). En økning kan ses ved koncentration 1 men i øvrigt er nivån ganske jåmna med undantag for en ruta i koncentration 3, ved områdedets østra kant.

Den vårnepåverkade flintan oppvisar samma spridningsmønster som den med cortex (fig. 58). En klar økning kan ses i koncentration 1 ved næstan exakt samma koordinater.

Pilspetsar

Under utgråvningen hittades en 11 fynd tilhørande kategorin pilspets (fig. 59, 60). Av dessa var endast en komplett. Utøver denna kan ses en næstan komplett men som saknar odd, fem med tånge og mittparti kvar, två dår endast tången er bevarad samt en pilspets som gått i delar (varav tångepartiet og odden finns bevarad med delar av mittpartiet saknas).

Av dessa 11 fynd er sju stycken A1 spetsar, två tilhør A2 samt två stycken A3. Cirka hålften (sex stycken) hittades i lager 2 og resterande i lager 1. Alla hittades inom koncentration 1 inom koordinaterna x54y64-x58y61. De låg således inte tått samlade men inom ett område på cirka 5x4 m. Inget mønster kunde ses i hånseende til lager og pilarnas utformning. Samtlige var tilverkade av spån. En spets og en tånge er av samma flinttype som en av kårnorna (cylindrisk) og indikerar produksjon av spetsar på lokaliteten.

Figur 60. A-spetsar upphittade vid lokalitet 5. Fotograf: Tom Heibreen.

Figur 61. Skrapor upphittade på lokalitet 5. Fotograf: Tom Heibreen.

Skrapor

Sammanlagt hittades fyra skrapor på lokaliteten (fig. 56, 61). Utöver detta hittades även fyra fragment och spånfragment som troligen tillhört skrapor. Sju av dessa föremål har konvex kantretusch. Ett är oretuscherat men har bruksspår på ventralsidan som troligen kommer från användning som skrapa.

Sex av de åtte fynden hittades i koncentration 1 og resterande i koncentration 3 i ulike lager. I koncentration 1 hittades de längst med x57y60-65. Alla utan en förekom i lager 1.

Övrigt retuscherat material

Övrigt retuscherat material bestod av åtte fragment, avslag, spånfragment og mikrospånfragment med kantretusch eller retusch. Ett av spånfragmenten ses som en del av en möjlig kniv. Ett annat som möjlig påbörjan av en pilspets. Dessa är utsprida över utgrävningsytan. Fyra förekom i koncentration 1 (tre spånfragment og ett fragment). Tre i koncentration 2 (ett spånfragment, ett mikrospånfragment samt ett avslag) samt ett i koncentration 3 (ett spånfragment).

Kärnor og flintstycken

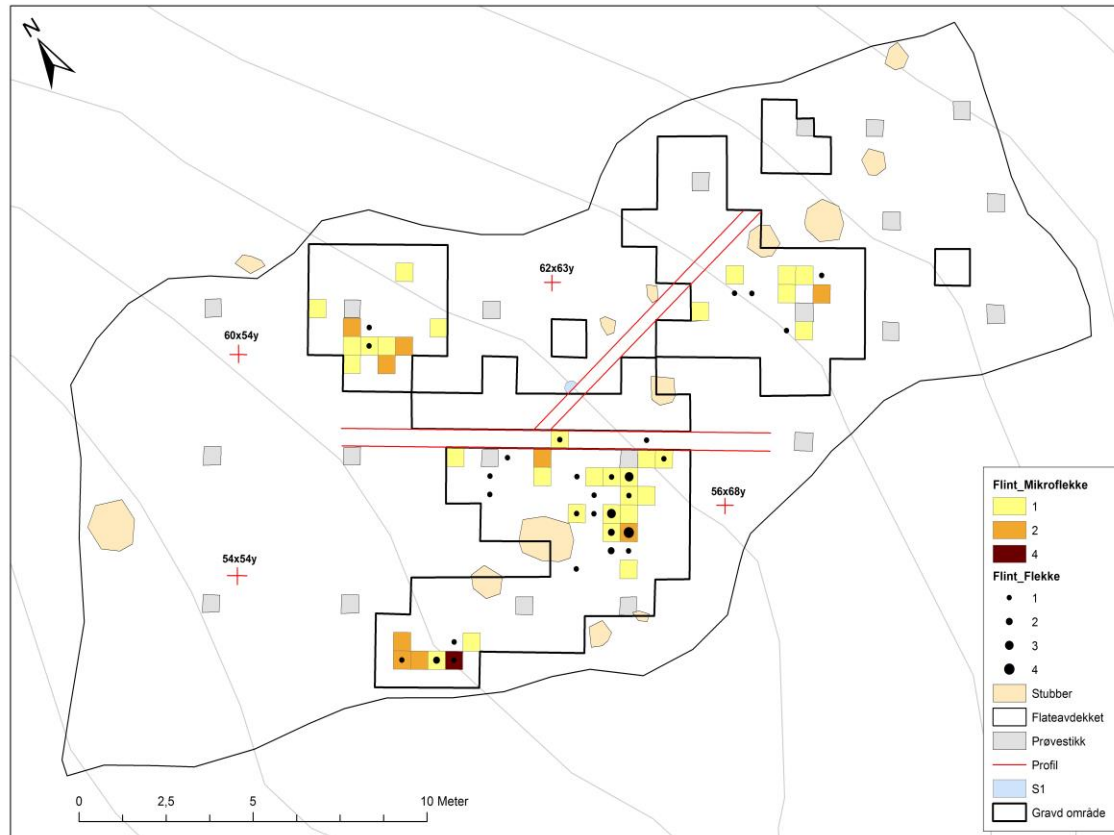
Endast två kärnor kunde ses i materialet (fig. 56, 62). Båda är oregelbundna i formen men den ena har antagligen haft en cylindrisk form som sedan omarbetats. Utöver dessa hittades tre kärnfragment från mikrospånproduktion samt två från plattform. Fyra av fynden hittades i en og samma ruta, x55y64.

Ett annat bevis på flintföremålsproduktion är flintstycken med cortex. Två stycken i ulike typer av flinta hittades. Den ena har blivit frostsprängd og tre fragment har därför fallit av, alla kan inte passas samman igen. Flintan är oren og har inte varit lämplig för bruk. Det andra flintstycket är ett fragment av ett flintstycke. De två flintstyckena hittades i koncentration 1, inom ett område på 2x1 m.

Alla fynd under denna rubrik hittades i koncentration 1. Ruta x55y64 utmärker sig med att innehålla de flesta av kärnfynden samt det frostsprängda flintstycket.

Figur 62. Kärnor (cylindrisk til venster) og plattformsavslag. Fotograf: Tom Heibreen.

Figur 63. Spånmaterialets spredning på utgravningsfeltet.

Spån

Sammanlagt hittades 29 spån og spånfragment utan retusch (fig. 63, 64). 60,6 % av dessa hittades i lager 1 (20st). Antalet minskade sedan i lager 2 (11st) og opphørde nästan helt i lager 3 (2st). En klar dominans kan ses i område 1, där även kärnor/kärnfragment og större stycken flinta kunde ses.

Spånen og spånfragmenten hittas över hela ytan men med en klar ökning i koncentration 1 (72% av spånmaterialen). Inom detta område kunde ses en mindre koncentration. Även bland spånen är det ruta x55y64 som skiljer sig ut något, här med störst antal hittade spån (6st). Näst flest har rutorna x55y65 og x56y65 med vardera fyra fynd. Över hälften av spån/spånfragmenten (16st) från koncentration 1 hittades således i ett område på 2x2 m (inkluderande rutorna nämnda här).

Figur 64. Spån och mikrosån upphittade på lokalitet 5. Fotograf: Tom Heibreen.

Även i denna fyndkategori består materialet av blandad flint typ. De flesta är regelbundna och relativt tunna. Endast fem spån var kompletta/nästan kompletta (15,1%).

Mittfragment dominerade bland fragmentdelarna (14st). Proximaler (10st) och distaler (4st) minskar sedan i antal.

Mikrospån

Sammanlagt hittades 51 mikrospån och spånfragment utan retusch på lokaliteten (fig. 63, 64). Även här framkommer de flesta i lager 1, 29st, följt av lager 2 (21st) samt en i lager 3.

Mikrospånens fördelning skiljer sig från spånens. Som framgår av tabell 13 finns fortfarande högsta andelen mikrospån i koncentration 1, men inte med lika stor dominans som hos spånen.

Område	Antal mikrospån/mikrospånfragment	Antal i %
Koncentration 1	19	37,3
Koncentration 2	12	23,5
Koncentration 3	8	15,7
Koncentration 4	12	23,5
Summa:	51	100%

Tabell 13. Mikrospånens fördelning i de olika koncentrationerna.

Mikrospånen uppvisar samma karaktär som spånen. De flesta är regelbundna och relativt tunna. Flintmaterialet varierar även här mellan ljusgrå grovkornig flinta- mörkgrå finkornig. Mikrospånen skiljer sig även från spånen i antal hela förekommande föremål. Endast fem spån (15,1%) var kompletta/nästan kompletta, tillskillnad mot 22 stycken bland mikrospånen (43,1%).

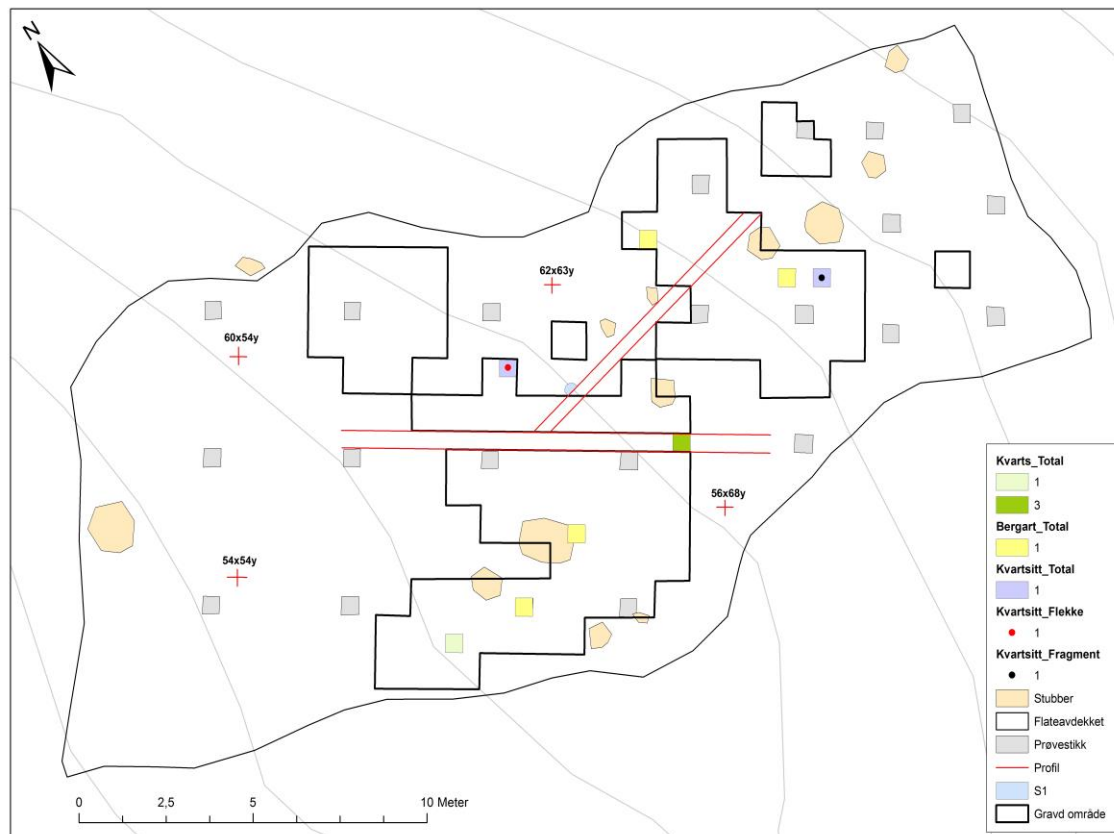
8.4.8 ÖVRIG BERGART

Sammanlagt hittades 18 fynd i annat råmaterial än flinta (tab. 9, 12). Av dessa är sju stycken delar av slipplattor i sandsten, tre yxor/yxämnen, ett troligt spånfragment av kvartsit samt sju möjliga avslag och fragment. De uppvisar inget märkbart spridningsmönster.

Yxor och yxämnen

Under utgrävning av lokalitet 5 hittades en yxa samt två yxämnen. Alla hittades i eller i närheten av koncentration 1. Den nästan kompletta yxan, x57y64, har mist ett stort fragment men är i övrigt intakt (fig. 66). Yxan är slipad, både på ovansidan och undersidan, och har en rundad, sluttande egg. Undersidan är relativt platt. Den har karaktärsdrag av en nøstvedtyxa med är inte typisk för sorten, och liknar yxar från Langgangen Vestgård 3 vid Vestfoldbaneprojektet (35 möh.) (Melvold & Persson (red.) in prep). Materialet liknar det som kan ses i en yxa upphittad på lokalitet 3 (id110309), en sandstensliknande typ. Båda dessa är påverkade av erosion, men yxan från lokalitet 5 har inte samma rödoranga patina som vid lokalitet 3. Yxan från lokalitet 5 hittades i lager 1 i samband med utgrävning av profilen.

Figur 65. Spridning av kvarts, kvartsitt og bergart på utgravningsområdet.

Yxämnena är av olika råmaterial, x53y62 är av ljus finkornig bergart (fig. 67) medan x55y63 har tillverkats i mörk grovkornig bergart (fig. 68). Det förstnämnda har en svår deffinierad form eftersom den har klyvts horisontellt och botten saknas. Den har dock spår efter prickhuggning men är oslipad.

Figur 66. Yxa i sandstensliknande material (x57y64). Fotograf: Tom Heibreen.

Figur 67. Yxfragment av bergart (x53y62). Fotograf: Tom Heibreen.

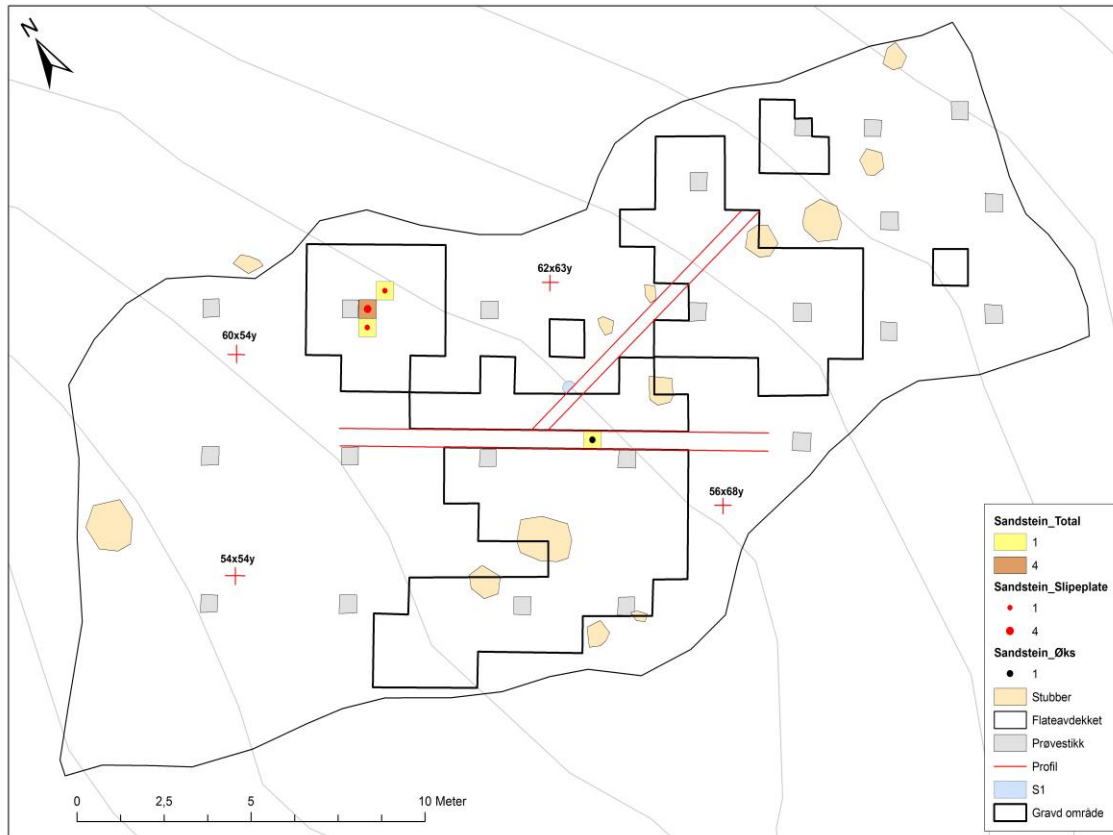

Figur 68. Yxämne i bergart (x55y63). Fotograf: Tom Heibreen.

X55y63 är också prickhugget och oslipad. Den liknar till formen förstadiet av en trindyxa. Det är tydligt att ämnet lämnades i ett relativt tidigt stadium. Undersidan är endast delvis tillhuggen samt att en kant bearbetats mer än den andra.

Slipplattor

Sammanlagt hittades sju fragment från slipplattor i sandsten (fig. 69, 70). Alla delar av slipplattorna hittades inom koncentration 2. Fragmentet från x61y57 och x60y57 kommer

Figur 69. Spridning av föremål i sandsten.

Figur 70. Delar av sliplatta/slipplattor. Fotograf: Tom Heibreen.

från samma platta och kan passas samman. Fynd från en tredje koordinat x61y58 skiljer sig något från de övriga. Materialet är något mörkare i färgen. På alla kantfragment kan en tydlig skillnad ses mellan slipad och oslipad yta.

8.5 DATERING

Det påträffades inget organiskt material som lämpade sig för datering med naturvetenskapliga metoder. Eftersom boplatsoområdet ligger i en sluttning, delvis ganska brant, varierar det fyndförande området mellan 32,5-36,5 möh. I väster är marknivån i det undersökta området som lägst, cirka 31 möh. Inga lämningar hittades där, men det kan ändå ha varit en samtidig standnivå. Från koncentrationerna 2 och 4 är det cirka 7-9 m till höjdkurvan för 30 möh. Den större aktivitetsytan, koncentrationen 1, låg cirka 9,5 m från denna höjdkurva och boplatsten har förmodligen varit strandbunden.

Boplatsten daterades innan utgrävning till fase 4/senmesolitikum (ca 5800 BP/4500 f.Kr.) beroende på dess dåvarande inmätta höjd, 34,9 möh., men med reservation för att den kunde vara något yngre (tidigneolitikum). Under utgrävningen hittades ett antal A-spetsar (gjorda av spån) och sådana är vanliga i tidigneolitikum. Men inga av de tidigneolitiska karaktäristiska företeelserna som slipade flintyxor eller keramik påträffades. Dock hittades ett sidofragment av en kärna som troligen haft en cylindrisk form vilket kan tillskrivas tidigneolitikum. Den tidigneolitiska dateringen stöds även av den nya höjdmätningen som gjordes under utgrävningen, vilken blev något lägre än före utgrävningen eftersom terrängen rensats och inmätningen därigenom underlättades.

A-spetsarna togs i bruk under senare delen av senmesolitikum, andra delen av kjeøyfasen, men tväreggade och eneggade spetsar som är karaktäristiska för den perioden hittades inte på Skuteviken lok 5. A-spetsarna var i bruk fram till och med mellaneneolitikum. De på lok. 5 är gjord på spån som tenderar att hittas på tidig- mellaneneolitiska platser, medan spetsar gjort på avslag är senmesolitiska (Jaksland 2003:273).

Materialet kan inte sägas vara typiskt för tidigneolitikum utöver A-spetsarna. Detta kan ses som representerande en mjuk övergång mellan perioderna. Den lilla mängden yxor, slipplattor i sandsten och atypiska bergartsyxor är typiskt för senmesolitikum/fase 4. Yxan och de två yxämnen som hittades på lokalitet 5 visade spår efter prickhuggning. En liten mängd yxor och andra bergartsföremål ses, tillsammans med stor mängd slipplattor och förekomst av spån och mikrospån, som typiskt för senare delen av kjeøyfasen. Som brukligt i kjeøyfasen är andelen spån och mikrospån generellt låg (Glørstad 2004:25f) även på lokalitet 5, de utgör under 2% av den totala mängden flintmaterial.

Strandlinjen och materialets typologiska drag visar således att en datering både till övergången mellan fase 4/senmesolitikum (4650-3800 f.Kr. eller 5800-5000 BP) och till tidigneolitikum (3800-3300 f.Kr. eller 5000-4500 BP) är realistisk. A-pilarna spelar en stor roll vid den typologiska dateringen. Den sista höjdmätningen visade att platsen låg något lägre än först förväntat samt att slutningen är relativt stor, och gör att möjligheten för en yngre datering ökar.

8.6 VÄRDERING AV UTGRÄVNINGRESULTAT, TOLKNING OG DISKUSSION.

Under sommaren 2011 utfördes utgrävning av lokalitet 5 (Skutvikåsen) av Kulturhistorisk Museum (UiO). Utgravningsytan låg mellan ca 32,5-36,5 möh. Boplatstyten var cirka 70 m² och bestod av fyra fyndkoncentrationer. Fyndmängden oppgick till 3001 st och 2983 av dessa var av flinta (cirka 99% av den totala fyndmängden). Daterande föremål var främst A-spetsar vilka typologiskt hör till fase 4/tidigneolitikum. Bland bergartsföremålen fanns en yxa (atypisk/plattad) samt två yxämnen. De var alla prickhuggna. De var av olika råmaterial. Yxan, yxämnena och A-spetsar hittades i koncentration 1 som var den största koncentrationen. En mindre struktur påträffades där och den innehöll träkol. Det kunde dock inte uteslutas att denna var påverkad av rotbränder (spår av sådana var vanligt förekommande på platsen) och daterades därför inte. Koncentration 1 uppvisar stor flintmängd där kategorierna avslag, fragment, splint, spån och mikrospån är stor andel. I detta område hittades också de flesta pilspetsarna. Ett mindre område i konscentration 1 på cirka 2x2 m (vid profillinjen) visar ett liknande mönster. Detta område skilde sig dock vad gäller pilspetsarna. Till skillnad finns också A2- och A3-spetsar här. I koncentration 1 fanns också fem kärnor/kärnfragment tillsammans med ett flintblock (främst av lågkvalitativ flinta). Nästan alla skrapor hittades också här.

Delar av en eller flera slipplattor hittades i koncentration 2 tillsammans med spån, fragment och avslag av (bland annat) en grovkornig ljusgrå flinttyp vilken inte påträffades på andra delar av utgravningsytan. Inga hela kärnor eller flintstycken hittades dock. Andelen spån och mikrospån var låg. Redskap som pilar, skrapor och knivar fanns inte heller i koncentration 2. Daterbara föremål saknas således. Detta tyder på att koncentration 2 utnyttjats som aktivitetsyta relaterad till flintbearbetning men inte nödvändigtvis redskapstillverkning. Slipplattor associeras vanligen med bergartsyxtillverkning. Inga yxor eller bergartsavslag hittades dock vilket kan tyda på att slipplattorna möjligen använts till slipning av andra råmaterial, till exempel ben.

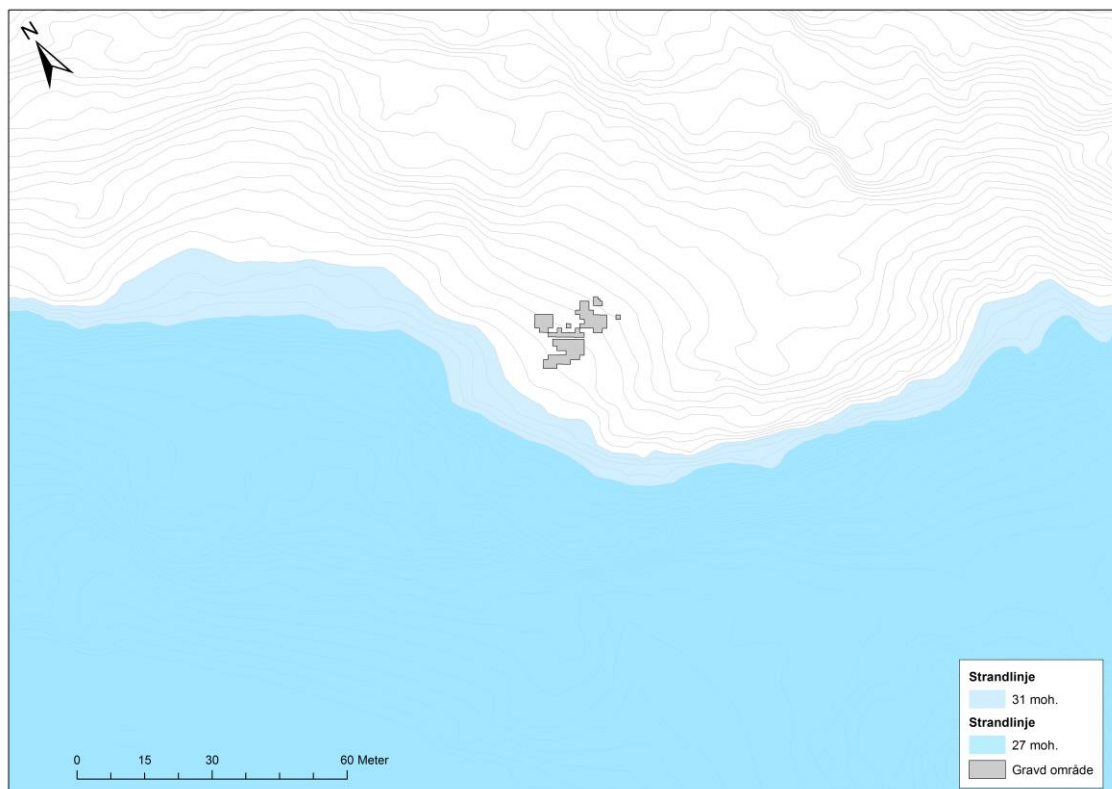
Koncentration 3 utgör ytterligare en aktivitetsyta som kan relateras till flintbearbetning. Inga sekundärarbetade föremål påträffades vilket gör det svårt att datera koncentrationen. Möjligen kan dock koncentrationens placering i landskapet ge en antydning om bruksperioden. Koncentrationen var belägen i en del av utgravningsytan som var mycket sluttande, och aktiviteten utförd på platsen kan ha lokaliserats hit eftersom den ansetts lämplig att utföra en bit bort från boplatstyten (koncentration 1).

Ytterligare en mindre koncentration; koncentration 4, kunde ses söder om koncentration 1. Materialet var även här dominerat av flinta. Främst reguljära spån och mikrospån av flinta av olika typ.

8.6.1 TILLEGSKOMMENTARER—DATERING OG TOLKNING: DAG ERIK FÆRØ OLSEN

Etter at rapporten ble skrevet er det utarbeidet en ny strandlinjekurve som også omfatter Skien (Persson in prep.). Den lavestliggende funnkonsentrasjonen på lok. 5 lå ca. 33 moh. og samtidig strandlinje må ha vært lavere enn dette. Det relativt bratte terrenget gjør at avstanden til lokaliteten ikke øker mye med lavere vannstand og gjør tolkningen av samtidig havnivå vanskelig. I felt ble en vik tolket som en naturlig terskel og tilsvarer en samtidig strandlinje på 30-31 moh. (fig. 71). Det tilsier at lokaliteten var i bruk mellom

4500-4300 f.Kr., det vil si første halvdel av fase 4. Dette tilsvarer den antatte dateringen før utgravningen, men er jamfør den nye kurven tilsvarende et strandnivå ca. 4 meter lavere, og angir den tidligste mulige bruken av lokaliteten. På lokaliteten Vallermyrene 1 i Porsgrunn kommune ble det funnet tverrpiler på ca. 31-32 moh. som er typologisk datert til fase4/kjeøy og det ble ikke funnet andre pilspisstyper på lokaliteten (Persson 2013:35-39). Det foreligger også en vid ^{14}C -datering mellom 4331-4063 f.Kr. som tilsvarer fase 4, og lokaliteten sammenfaller i høyde og kronologi/typologi med Skutvikåsen lok. 5 og underbygger dateringen av denne. På lok. 5 er bergartsøkser (hvorav en atypisk/flat), mikroflekkeproduksjon på håndtakskjerner samt slipeplater, typologisk sammenfallende med strandlinjedateringen og tyder på ett eller flere opphold i første halvdel av fase 4. Dette er noe tidlig i forhold til det neolitiske materialet, og tolkningen av lokaliteten som en overgangslokalitet mellom eldre og yngre steinalder kan problematiseres.

Figur 71. Lokalitet 5 med havnivået hevet til 27 og 31 meter. Kart: KHM.

En gjennomgang av pilspissmaterialet og kjernematerialet viser at flere av A-spissene er laget på regulære flekker fra en sylindrisk kjerne og en av spissene er tolket som en mulig B-spiss (atypisk). En av kjernene er tidligere tolket som sylindrisk og minst én pilspiss og en tange er av samme flinttype. I tillegg har en større flintknoll/kjerneemne spor etter bearbeiding/preparering til en sylindrisk kjerne. I Oslofjordområdet finnes sjeldent sylindrisk teknikk i gjenstandsmaterialet før et stykke ut i tidligneoletikum (Glørstad 2004:38). Sett under ett er denne delen av gjenstandsmaterialet fra lok. 5 av yngre karakter og kan trolig tolkes som et separat opphold i tidligneoletikum. Lokaliteten Langangen Vestgård 6 i Porsgrunn er en ^{14}C -datert tidligneoletisk lokalitet på 28 moh. (samtidig strandlinje på ca. 26-27 moh.) (Reitan 2012: 42-49) og kan gi en pekepinn på tilsvarende aktivitet på lok. 5. Med en strandlinje på 27 moh. medfører det bratte terrenget at det ikke er mer enn ca. 20 meter til funnkonsentrasjon 1 med pilspissene (fig. 71). Lokaliteten var dermed ikke direkte strandbundet, men veien opp var ikke lang og

det finnes partier med slakere terreng som har gitt enklere tilgang. Lokalitetens funksjon har i denne fasen trolig vært forskjellig fra den senmesolittiske, og har ikke nødvendigvis hatt en marin tilknytning. Det finnes flere eksempler fra Oslofjorområdet på neolittisk aktivitet på opprinnelige mesolittiske lokaliteter (f. eks. Vinterbro lok. 3: Jakslund 2001, Vestgård 8: Johansen 2004, Finstad: Melvold 2009) hvor et mer landorientert erverv kan ha vært vanlig. På Skutvikåsen lok. 5 kan spesialisert aktivitet i forbindelse med produksjon og utskiftning av pilspisser kanskje tolkes som at jakt har vært i fokus, og at lokaliteten har vært et utgangspunkt for aktivitet langs strandsonen eller til innlandet.

8.7 KONKLUSION

Vid undersøkning av tre lokaliteter belägna på Skutvikåsens södra sida grävdes en strandbunden boplatz från fase 4 (4650-3800 f.Kr.). Dateringen görs främst genom strandens position och typologiskt karaktäristiska föremål. Strandlinjen dateras till ca. 4500-4300 f.Kr. och innebär att dateringen till senmesolitikum fase 4 som angavs innan utgrävningen var korrekt. Fynd som stödjer dateringen var bergartsyxor och produkter av mikrosån på en handtagskärna. A-spetsar var i bruk från senmesolitikum och fram till mellaneneolitikum, men pilspetsarna från lok. 5 är gjorda på sån, en typ som är mest vanligt i tidigneolitikum och mellaneneolitikum. En kärna som kan ha varit cylindrisk, underbygger detta och lokaliteten har förmodligen varit återanvänt i tidigneolitikum utan att då ha varit direkt strandbunden.

Den undersökta ytan var cirka 70 m² och bestod av fyra koncentrationer. På den största av dessa (koncentration 1) hittades pilspetsarna samt en yxa och två yxämnen. De flesta av kärnorna och skraporna hittades också i denna koncentration.

Koncentration 2 uppvisade en flint typ som inte hittades på övriga utgrävningsområdet. Denna var ljusgrå och gråkorning. I samma område hittades ett antal fragment av en slipplatta/slipplattor. Några av dessa kunde passas samman. Antalet sån och mikrosån var här låg och redskap påträffades inte. Koncentrationerna 3 och 4 var också aktivitetstyper för flintbearbetning. Andelen sekundärbearbetat material var mycket låg även i dessa. Koncentrationerna ses som troligen brukade vid samma tidsperiod men eftersom inga daterbara föremål hittats i koncentrationerna 2-4 kan detta inte sägas med säkerhet.

9 UTGRÄVNINGEN- JÄRNFÖREMÅL ID145370

9.1 PROBLEMSTÄLLNINGAR – PRIORITERINGAR

Under utgrävningen av stenålderslokalitet 3 (id110309) hittades ett antal järnföremål samt ett antal fragment från järnåldern. Dessa hade inte uppmärksamats under registreringen av området, vilket inte är konstigt då de låg spridda på en liten yta. Föremålen tilldelades C-nr 57933.

Det var redan från början tydligt att fynden var dåligt bevarade. Kunskapspotentialen ansågs dock fortfarande vara hög baserat på föremålstyperna samt på grund av att det sällan hittas offerfynd eller depåfynd. De problemställningar som användes var:

- Att undersöka om föremålen är knutna till en bevarad struktur som är daterbar.
- Klargöra om det rör sig om depåfynd (offer) eller gravfynd.
- Klargöra om omkringliggande stenar utgör en del av en eventuell struktur.
- Gräva ut området för att tillvara ta redan synliga föremål kvarliggande i marken samt övriga möjligt förekommande.
- Finna fynd som kan dateras med hjälp av typologiska drag om inte daterbar struktur existerar.

9.2 UTGRÄVNINGSMETOD

Utgrävningen skedde i singel kontext för att hitta möjliga strukturer. Dokumentering skedde genom plan- och profilteckning samt fotografering. Fyndplatsen fick också en fyndpunkt som lades in i Askeladen.

All jord sållades med 2-4 cm såll för att hitta eventuella små föremål eller fragment. Jorden återanvändes sedan för förvaring av fynden innan de anlät till Konserveringssektionen, Kulturhistorisk Museum. Där röntgades vissa av föremålen, sorterades samt konserverades.

9.3 UTGRÄVNINGENS FÖRLOPP

Föremålen hittades i samband med utgrävning av en stenåldersboplats. Detta innebär att mekaniska lager användes. Upptäckten av de första fynden, två yxor, gjordes vid utgrävning av rutan x60y80 NÖ, mellan 0-5 cm under torvnivå. Vid upprensning av området konstaterades att fler fynd fanns öst/nordöst om dessa. Fynden rapporterades till Fornminnessektionen på KHM och vidare till Riksantikvarn. När Riksantikvarn godkänt utgrävning utfördes denna parallellt med utgrävningen av lokalitet 3.

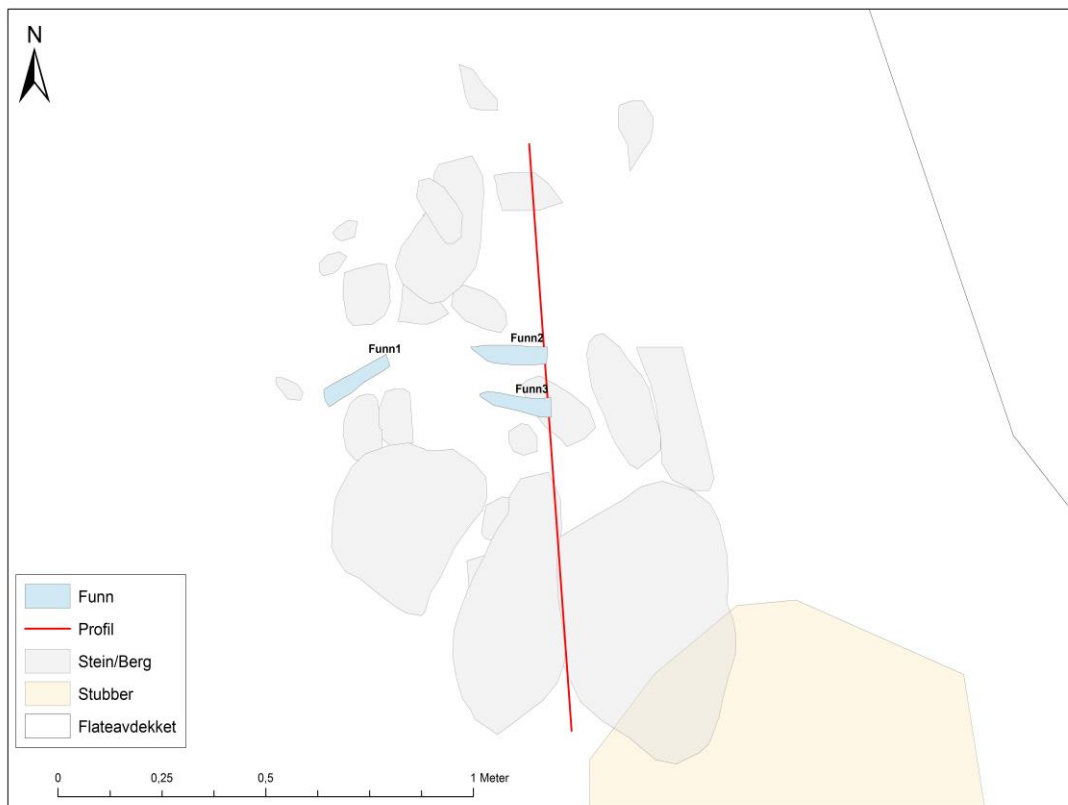
Innan utgrävningen rensades området, fotograferades och planritades. Vid upprensningen (och under utgrävningen av järnåldersföremålen) hittades flintbitar tillhörande stenåldersboplatsen vilka katalogiserades under C57930. Ingen av flintbitarna såg ut att vara brukade under järnåldern till exempel i samband med att göra upp eld.

Utgrävningen skedde i två områden med en profilvägg mellan. Först grävdes det västliga området, där de första fynden hittades, och sedan den östra. Profilväggen tecknades från den västra sidan. Ett mindre utökning gjordes mot norr, i den västra delen, för att kontrollera att fler fynd inte fanns i området. Sammanlagt undersöktes en yta på cirka 1,5 x 1,5 m, med ett djup på 30 cm.

Figur 72. Profiler under utgrävning av lokalitet 3. Det røda profilstrecket i NØ indikerar var området for utgrävning av jærnfunden ligger i forholdende till terräng och utgrävningssyta. Kart: KHM.

Figur 73. Utgrävning av fyndområdet, djup ca 10 cm. Fynd 1 består av bryne, fynd 2 av fragment av blad/pilskaft och fynd 3 av spjtskaft/mejsel. Kart: KHM.

9.4 KÄLLKRITISKA FORHÅLLANDEN

Omkring platsen fanns ett antal träd som kan ha påverkat eventuella strukturer. Särskilt ett träd mitt i utgrävningsområdet vars rötter växte i en nedåtgående rät linje genom det undersökta området. Rotbrand hade förekommit och träkol fanns därför spritt över delar av området.

9.5 UTGRÄVNINGEN

9.5.1 STRUKTURER OCH KONTEXTER

Ett av syftet med utgrävningen var att fastställa huruvida strukturer existerade som kunde berätta något om hur fynden hamnat på platsen. Det konfirmerades snabbt att ingen nedgrävning kunde ses, vilket gick i linje med de första observationerna av platsen. Fynden låg således i det grå sandiga lager som dateras till stenålder. Antingen har växtligheten påverkat strukturen så pass att inga spår finns kvar av den/dem eller så har föremålen stått på marknivå och sedan "sjunkit" ned till sandlagret. Det är också möjligt att torvlagret fjärnats innan nedläggning.

Ett antal större stenar kunde ses i närheten av fynden. En relation mellan dessa och föremålen kunde med säkerhet inte etableras. De mindre stenarna togs bort under utgrävningen eftersom de låg i det grå sandlagret. Ett mindre nedfallet klippblock sparades till utgrävningens slut. När detta flyttats var det tydligt att det låg på ett orange-röd sandigt lager vars datering är äldre än det grå sandlagret. Klippblocket har således legat på platsen innan järnföremålen kom till platsen.

Föremålen återfanns nedanför en brant klippa, på den mest nordligt belägna delen av utgrävningen. Positionen gjorde att tolkningarna offer-/depåfynd togs i betraktning redan vid upphittandet. Klippan var svagt utskjutande i toppen men kan inte beskrivas som överhängande.

Figur 74. Yxornas position i landskapet. En hög bergvägg tornar upp sig vid fyndplatsen (grön presenning).

9.5.2 FYNDMATERIAL

Som tidigare nämnt består fynden av ett antal föremål av verktygskaraktär, bland annat för bearbetning av trä. Flintbitar hittades i samma lager men dessa redovisas under C57930, lokalitet 3. Bland fynden kan ses en celt, ett yxliknande ämne (möjlig kil), en sax, flera knivar, skaftet till ett spjut eller spett och en pil. Dessutom hittades flera oidentifierbara föremål och fragment.

Yxa

Celten togs i bruk under yngre järnåldern och användes ända in i medeltiden vilken gör den svår att datera mer exakt. De användes troligen till träbearbetning eller vid jordbruksrelaterade uppgifter. Celten kan variera mycket i typ och storlek men vanligast är den räteggade (Rygh 1885:210f). Den celt som hittades i Skutvikåsen är dåligt bevarad men dess egg är tämligen rak och har större bredd än holken. Den har troligen varit sammansatt i holken. Dess mått är 11,3 cm lång och 4 cm bred (vid eggen). Mittpartiet mäter 2,8 cm i tjocklek.

Figur 75. Celten och det yxliknande ämnets position vid upphittandet. Till höger i bild kan anas spjutskaftet/huggjärnet. Sett mot N. Foto: Jessica McGraw.

Figur 76. Celten (U1) innan provtagning. Foto: Vegard Vike.

Figur 77. Celten (U1, efter provtagning), det yxliknande föremålet (U3) samt skaftet från ett spjut/huggjärn (U4) efter konservering. Foto: Tom Heibreen.

Yxan hittades i mekaniskt lager 1, ovanpå en sten, tillsammans med det yxliknande föremålet. Fler föremål framkom sedan vid upprensning kring de två fynden.

Eldstål

Eldstålet utgör det föremål som kan ge en snävare datering inom järnåldern. Ett liknande hittades under utgrävning av Valsgårde (båtgravar) lite utanför Gamla Uppsala i Sverige. Genom detta kan föremålen dateras till merovingertid (550-800 e.Kr.). Bild på föremålstypen kan också ses i *Varia 2* (Gudesen 1980:191) där ett eldstål från Glitre (Kråkstad, Akershus) finns illustrerat. Det karaktäristiska draget är ändar som avslutas i en uppåt böj. Vanligt är annars ändar som fortsätter upp över mittdelen och avslutas ihoprullade.

Figur 78. Eldstålet efter konservering. Foto: Tom Heibreen.

Yxliknande föremål/kil

Detta föremål tolkades vid upphittandet som en yxa. Eftersom inga referenser hittades så tillfrågades experter inom perioden (Vegard Vike och Arne Emil Christensen). Föremålet föreslogs då haft funktionen av en kil vid klyvning. Detta passar bra med tanke på övriga fynds verktygskaraktär. Fyndet framkom i par med yxan og mäter cirka 17 cm på längden och har en största bredd på cirka 7 cm vid den rundade ”eggen”.

Spjutskaft/huggjärn

Även detta föremål var dåligt bevarat och därför svårt att kategorisera. Först tolkades det som skaften av ett spjut men det kan även röra sig om ett huggjärn. Om det egentligen är ett spjut så saknas hela bladet. Skaftet har ett runt tvärsnitt men det går således inte se hur stor längd den har haft om den tillhört spjut.

Sax

En sax utan blad fanns också bland fynden. Denna har likheter med den i Sverige och Norge vanliga typen med oval omböjning. Fynd av samma typ har hittats i Sollerö-gravarna och Mora-Kråkberg i Sverige. En bild kan ses i Ryghs *Norske Oldsager* (figur 443) och från Valsgårde 8 (Arwidson Taf. 32, figur 415A).

Figur 79. Järnföremål efter konservering. Sax (U5), möjlig del av pincett (U6), liten kniv/pilspets (U7), kniv (U8), bältesspänne (U9), bältesring (U10), möjligt pilskaft (U11), fragment möjligen från blad ((U12), okänt föremål (U13). Foto: Tom Heibreen.

Bladen saknas men det går ändå urskilja övergången till dessa och dess likhet till fårsax typ. Denna typ av fynd förekommer oftast i yngre vikingatid (Serning 1966:81f).

Huvudtypen från äldre järnåldern går under betäckning R.172. Skillnaderna mellan denna och den äldsta från yngre järnåldern, R.442 (Petersen 1951: fig. 167), är inte särskilt stor. Den äldsta av de två har en större bredd på den övre böjen samt att bredden är mindre längre ner på saxen. Eftersom bladen saknas på fyndet från Skutvikåsen kan inget sägas om eggen är innåtgående, rät eller svagt utåtgående. Den äldre typen av sax förekommer även i merovingerperioden. Saxen har en jämn övergång ner till bladen och inte en inåtgående som ofta ses i samband med en ringformad böj. Denna jämna övergång kan ses bland andra saxfynd från merovingertid. Saxen ses som vanligt redskap vid bland annat textilberarbetning. De kan förekomma i gravar från både män och kvinnor (Petersen 1951:312, 318). Eftersom den största längden saknas på saxen kan inte detta element användas för analys.

Knivar

Bland verktygen fanns också en mindre kniv, U8. Dess längd kan inte helt avgöras eftersom tången kan vara bruten. I nuvarande skick mäter den cirka 13,5 cm (inklusive tånge) varav cirka 2/3 utgörs av bladet. Det rör sig således inte om en "stor kniv" vilken också finns i merovingerpreioden och som möjligen varit ett vapen eller en kökskniv. Petersen gör en indelning av stora knivar (1951:188) på sådana över 23 cm långa. Dessa kan ha utgjort vapen eller redskap. Kniven från Skutvikåsen har en rät rygg men saknar idag odden. I och med detta kan inte övergången mellan dessa två ses. Petersen tar upp en grupp med knivar från merovingertiden med rät rygg men med sluttande övergång till odden. Om denna kniv har samma drag kan inte säkert sägas. Kniven från Skutvikåsen har ett tämligen jämbrett blad, det vill säga endast något avsmalnande, som är betydligt tjockare i ryggen vilket ger den ett trekantigt genomsnitt. Övergången mellan rygg och tånge har en avsats medan övergången mellan blad och tånge är symetrisk. Tången är smal i jämförelse med bladet. En exakt bildreferens har inte hittats men kniven liknar en sammanblandning av figur 104 och 105, *Vikingetidens redskaper* (Petersen 1951:193). Det räta bladet med avsats till tången finns här (104) samt en symetrisk övergång till den smala tången (105). Den ena daterad till sista delen av 900-talet (104), närmre datering på den andra är ej angiven. Knivar som liknar den på figur 105, men med längre tånge och mer jämnt avsmalnande blad, finns också i merovingertid. Rygs (1885) avbildningar av knivar från yngre järnålder, R.404-409, har få likheter med den upphittade.

Serning beskriver bestämbara vendeltida knivar funna i Dalarna (1996:34). Dessa har en insvängd rygg mot udden och en (mer eller mindre) skarp avsats mellan blad och tånge. Både på ryggen och eggen. Den minsta av dessa är cirka 11 cm lång. Karaktäristiskt för vendeltiden är här vinkelböjd rygg. Detta drag finns inte på kniven från Skutvikåsen.

Serning menar också att avsatsen på knivarna kan ha slipats bort (1996:80). Detta kan vara fallet med kniv U8. Om en avsats existerat får kniven karaktären av Petersens Fig.104, men med smalare tånge. Denna kniv tillskrivs ofta funktionen träbearbetning.

Den andra kniven, U7, har formen av en pilspets men är tjockare i den ena delen av bladet. Ryggen och eggen är således symetriskt formade båda två. Övergången till tången är även den symetrisk på båda sidor. Tången och bladet har ungefär samma mått och blir tillsammans endast 8,4 cm. Bra referens har inte hittats till föremålet. Om man ser till de typer av pilspetsarna som anges av Serning är 1a den som är mest lik U7. Denna är lancettformad, har ryggat bland och tånge. Den största skillnaden med fyndet från Skutvikåsen är att kniven/pilen inte har någon synlig utpräglad rygg. Senare i vendeltiden

övergår pilarna till att få en ökad bredd högre upp i bladet. Detta kunde ses i Valsgärde 6 (700-tal). Liknande trend kan även ses i Norge. Typ 1a placerar Serning i 600-talskombinationer (1996:23). Ingen tjocklek anges hos Sernings pilspetsar och därför kan denna inte jämföras. Möjligen kan samma fenomen ses här som hos knivarna, att den ena sidan slipats mer än den andra. Den tjockare sidan är dock tämligen tjock och den är därför eventuellt inte funktionell som en pil överhuvudtaget.

Den större av knivarna kan ha använts till skära skin, läder och kläder samt kött, men även till träarbete och ben/horn.

Mejslar

Ett antal obestämbara fynd kunde ses med långsmal karaktär. Dessa är alla dåligt bevarade och deras ursprungliga form är därför svår att fastställa. Tjocklek, längd, bredd och ändarnas utseende är således okänd. Nuvarande tjocklek varierat mellan 0,4-1,4 cm. Serning visar på liknande fynd (1996: P136:36:3,4) från Mora-Kråkberg. Dessa har en vikingatida datering. Fynd som liknar de möjliga mejslarna från Skutvikåsen kan också ses från Transtrand (vendeltid) men dessa är mer fragmenterade och därför svårare att jämföra med.

Figur 80. Fragment av möjliga mejslar (U15-U21) samt ett okänt föremål (U14). Fotograf: Tom Heibreen.

I ”mejselmaterialet” kan ses olika bredd och tjocklek på mejslarna. Detta kan indikera olika mejselstorlekar. Detta är dock osäkert på grund av fragmenteringen. Smala mejslar har möjligen använts till arbete med ädelmetaller eller i trä. Avrundade ändar kunde inte

ses (Petersen 237: fig 129). Några av fynden är dock möjligen avsmalnade. Vissa likheter finns mellan de mejslar Petersen tar upp (237f). Bland annat smal i bredd och möjligt avsmalnande i änden. Dateringen han anger är merovingerperioden. Mejslar förekom både i gravar och depotfynd.

Bältesspänne och bältesring

Bland fynde kunde ses ett bältesspänne. Detta mäter 3,4x2,6 cm och är svagt ovalt (ena sidan är något rakare än den andra). Bältesspännen har varit vanligt förekommande både inom hästutrustning och kläder. Dessa två funktioner är svåra att skilja mellan. Storlek och bredd kan möjligen användas som hjälp. De mindre spännena ses som tillhörande klädesdräkter och de större till hästutrustning. Bältet från Skutvikåsen tillfaller kategorin små spännen (Petersen 237:490f). Ett liknande spänne kan ses avbildad i Rygh (1885: fig. 580).

Bältesringen är också svår att ge en närmare datering eller funktion eftersom även dessa kan ha använts till både kläder och hästutrustning. Ringen mäter cirka 3x3 cm och saknas nål, men det utesluts inte att en sådan har existerat.

Spikar/nitar

Sammanlagt hittades sju nitar bland föremålen. Dessa kan inte användas till datering eftersom de saknar karaktäristiska drag. Nitarna var spridda över ytan utan att något mönster kunde ses mellan dessa. Under utgrävningen fanns inget som indikerade att spikarna/nitarna var en del av en konstruktion innehållande järnfynden.

Figur 81. Kvartsitbryne (U26). Fotograf: Tom Heibreen.

Brynet

Ett av de finaste fynden i samlingen var ett bryne av kvartsit. Det mäter 17,3x4 cm och har fått skador i kanterna, antagligen i samband med användning. Formen visar att det är

tämligen välanvänt. Kvartsiten är av lokal typ (från Skienområdet) och typen har fått namn efter detta, Eidsberg.

Övriga fynd

Bland fynden kunde också ses ett pincettliknande föremål (U6). Det mäter 9,3x2,4 cm (största bredd). Endast halva delen av den möjliga pincetten är bevarad. I den bredare änden, vid bågen, har föremålen gått av och tandning uppstått. Föremålen blir efter bågen smalare och smalare och slutar tillslut i en spets. Den spetsiga delen är antagligen intakt.

Liknande föremål kan ses i Rygh (1885:442b). De två föremålen skiljer sig dock något åt i formen eftersom pincetten från Skutvikåsen har en mindre trekantig form efter böjen. I och med detta smalnar den av snabbare än den porträtterad i *Norske oldsager, ordnede og forklarede*.

Utöver den möjliga pincetten fanns två okända föremål (U13 och U14). U13 är ett avlångt föremål med förgrening. U14 består av två delar sammanfogade med en nit. Ett tämligen stort antal fragment som inte kunde sammanfogas med övriga föremålen kunde också ses. Mycket av detta kan antagligen tillskrivas mejslarna. Korrosion från föremålen har också bevarats och sparats för möjligt senare bruk.

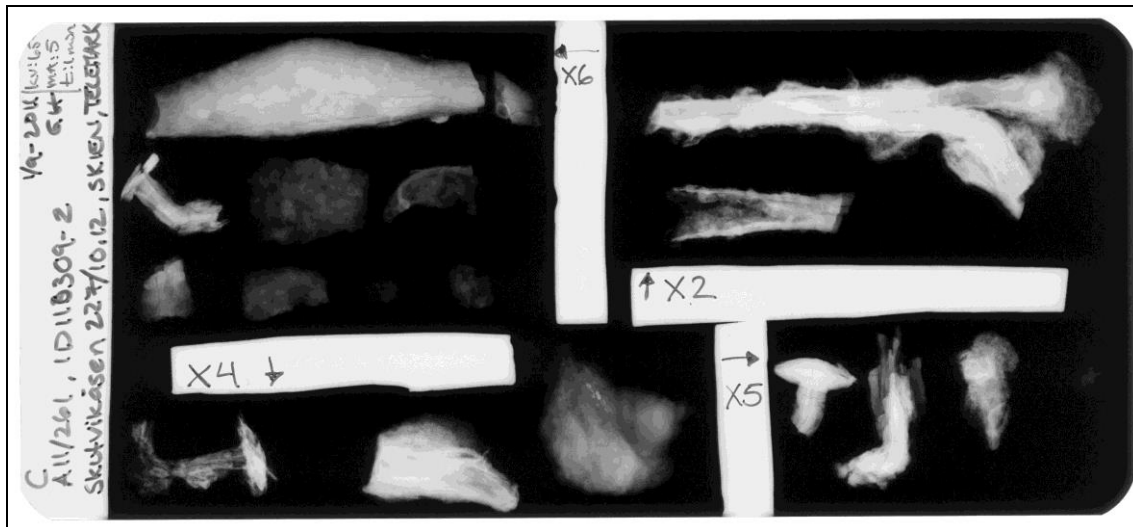
9.5.3 DATERING

Det hittades ingen struktur eller kontext omgivande järnfynden. Dateringen av fynden görs därför främst med hjälp av eldstålet. Eldstålet refereras till liknande fynd vid Valsgårde 8 (Sverige) och Glitre (Kråkstad, Akershus). I och med detta härleds föremålen till perioden merovingertid (550-800 e.Kr.). Detta strider inte med dragen hos några av de andra föremålen (saxen, knivarna, celten etc.). Alla föremål är inte exemplariska för sina typer, men deras utformning skiljer sig inte mer åt än att det kan röra sig om lokala/regionala variationer.

Naturvetenskapliga prover har inte sänts in för analys. Träkol hittades i celtens skaft men eftersom detta var vanligt förekommande på hela lokaliteten på grund av rotbränder ansågs provet för instabilt. Prov för analys av järnet togs på celten men har inte utförts på grund av ekonomiska faktorer.

9.5.4 NATURVETENSKAPLIGA PROVER OCH KONSERVERING

Fynden togs till avdelningen för konservering vid KHM så snabbt som möjligt efter utgrävning. Vissa av fynden röntgades. Ett urval av fynden minimumkonserverades sedan.

Figur 82. Röntgenbilder av föremål innan konservering.

Figur 83. Röntgenbild av spjutskaftet/huggjärnet innan konservering.

Detta innebär sandblåsning, avsättning, limning/konsolidering, dokumentering samt packning inför avlämning till magasin. Efter konservering togs ett prov ur celten, men er inte inskickat till analys. Provet har sparats och kommer förhoppningsvis undersökas i framtiden.

9.6 VÄRDERING AV UTGRÄVNINGSRISULTATEN, TOLKNING OCH DISKUSSION.

Fyndmängden och deras position i landskapet (invid en klippvägg) indikerar att det rör sig om ett depåfynd. Det utesluts dock inte att föremålen kan ha varit nedlagda i samband med gravsättning. Avsaknaden av ben kan möjligen bero på att dessa var dåligt brända och därför inte bevarats. Det anses dock inte troligt att föremålen lämnats kvar utan intension, till exempel blivit kvarglömda, eftersom det rör sig om en relativt stor mängd.

De flata stenarna som delvis låg under yxorna är inte ditflyttade i samband med nedläggning av föremålen. Det är dock tänkbart att dessa utnyttjades av den/de som lämnade kvar dem. Stenarna bestod av larvikit, samma typ av material som klippväggen något norr om järnfunden.

Eftersom inget obränt organiskt material bevaras i området går det inte att med säkerhet säga huruvida ett mjukt eller hårt material använts för förvaring av föremålen. Då fynden hittades utspridda (dock på en begränsad yta) och i olika nivåer är det inte troligt att de förvarats i en behållare med fast botten. Det går heller inte säkert säga huruvida de existerande nitarna suttit i en behållare av något slag eller varit utan funktion.

Fynden består av järnföremål med verktygskaraktär. Först tolkades de som primärt tillhörande träbearbetning baserat på celten och knivarnas storlek. Men under konserveringen och vid konsultation av KHMs experter i området konstaterades att föremål tillhörande andra verktygstyper också fanns representerade, inklusive eldstålet, bältesspannet och en sax. Saxen tillskrivs dock ofta textilt bearbetning. Mindre spännen och ringar räknas ofta som tillhörande klädedräkter men det kan också röra sig om till exempel hästutrustning. Vad som säkert kan sägas är att de flesta föremål är vanliga förekommande. Undantag är det yxliknande föremålet/kilen som inte kan som inte kan refereras till liknande objekt.

9.7 KONKLUSION

Under sommaren 2011 hittade personal från KHM en depå med järnfynd under pågående utgrävning av lokalitet 3 (id110309). Riksantikvarn kontaktades och en separat utgrävning av fynden godkändes på grund av dess höga potentiella kunskapsvärde.

Utgrävningen utfördes under 2,5 dagar och sammanlagt blev en yta på 1,3x1,5 m utgrävd. Sällningen skedde med 2-4 mm säll eftersom mycket fragment förekom.

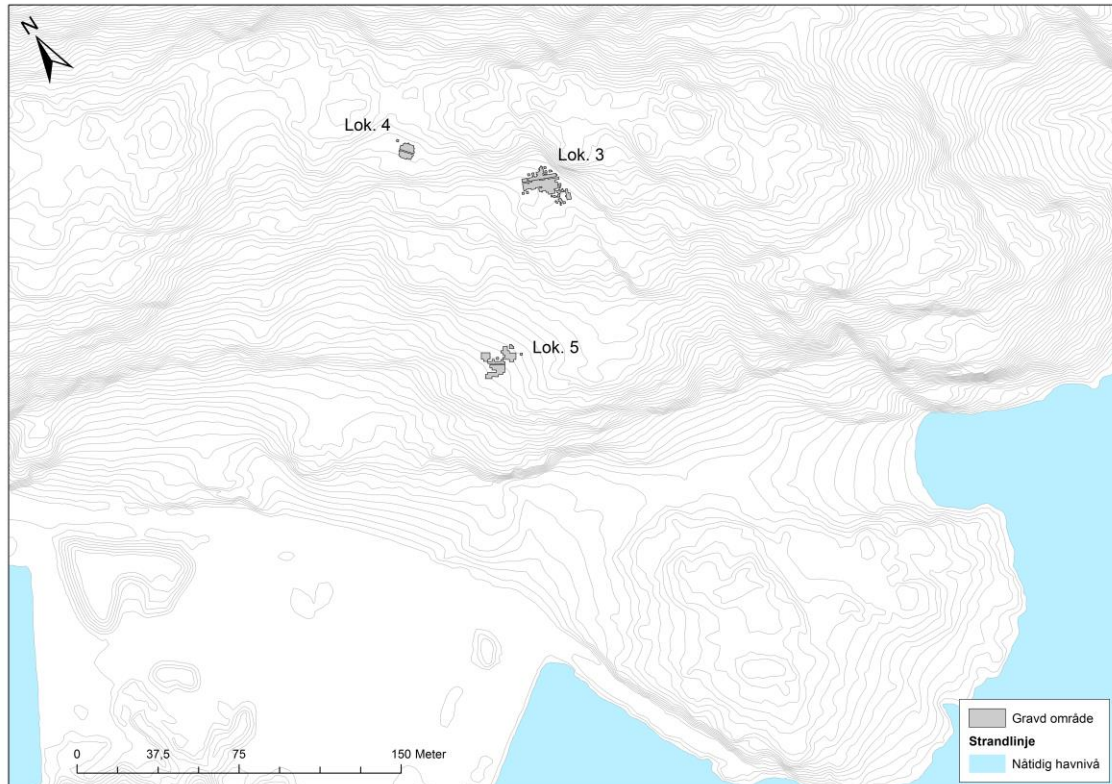
Totalt hittades 30 föremål av järn, samt ett stort antal fragment. Föremålsinventariet bestod av en celt, ett yxliknande föremål, ett eldstål, en sax, ett skaft av ett spjut/huggjärn, knivar etc. De flesta föremålen, med undantag för det yxliknande/kilen och spjutskaften/huggjärnet, är vanligt förekommande föremål som antagligen kunnat ses i de flesta hushåll. Mindre knivar och celt är dock vanligt förekommande vid träbearbetning.

Strukturer kunde inte ses i undergrunden. Detta kan bero på inverkan av omkringliggande vegetation eller för att föremålen ställdes ner snarare än grävdes ner. Möjligen har de flata stenar som delvis låg under yxorna använts avsiktligt. Det finns dock inget som tyder på att de lagts dit vid deponeringstillfället eftersom de låg i ett grått sandigt lager som daterats till samtida med stenåldersboplatsen. Stenen var av typen larvikit, samma som den klippa fynden låg invid.

Dateringen av materialet försvårades på grund av dålig bevaring. Några av fynden hade dock specifika drag som utmärker dem. Genom dessa kunde dateringen merovingertid (550-800 e.Kr.) ges. Den träkol som hittades i ett av föremålen sändes inte in för C¹⁴ datering eftersom rotbrand förekommit i området. Sökta medel för analys av järnet gick ej igenom. Prov är dock taget och bevaras tillsammans med fynden.

10 OPPSUMMERING- UTGRAVNING PÅ SKUTVIKÅSEN 2011

Tre lokaliteter ble undersøkt i løpet av perioden 10.05.2011- 26.8.2011 hvor det ble undersøkt tilsammen ca. 380 m² eller 38 m³ (lok. 3: 241 m², lok. 4: 67 m² og lok. 5: 71 m²). Tilsammen ble det katalogisert 11 100 funn hvorav 11 070 var littiske. Lokalitetene lå på forskjellige høyder og representerte ulike aktiviteter til ulik tid.

Figur 84. Lokalitetenes plassering i terrenget. Kart: KHM.

10.1 MELLOMMESOLITIKUM

To lokaliteter var fra denne perioden, lok. 3 og 4, hvor sistnevnte lå høyest og var eldst. *Lokalitet 4* (ca. 59 moh.) var liten og bestod av en funnkonsentrasjon med ca. 700 funn. Materialet var hovedsakelig av flint og bestod i stor grad av avfallsmateriale. Diagnostiske funn var mikrolitter (én skjeventrekant), en konisk kjerne og produksjon av regulære flekker og mikroflekker. Lokaliteten er tolket som en kortvarig transittboplass/aktivitetsplass hvor det i hovedsak har vært få/én aktivitet i tillegg til primærproduksjon av flekkemateriale. Lokaliteten har vært strandbundet og en datering basert på strandlinjeforskyvning viser til aktivitet rundt 7540 f.Kr., dvs. første halvdel av mellommesolitikum. Slike små, kystnære lokaliteter med relativt få funn er det flere eksempler på i Oslofjordsområdet og tolkes som kortvarige opphold av mobile grupper (f. eks. Vinterbro lok. 9 & 12: Jakslund 2001, Rødbøl 54: Mansrud 2008, samt flere lokaliteter ved E18 Bommestad-Sky prosjektet: Damlien & Solheim in prep.).

Lokalitet 3 (54-55 moh.) var den største i areal og i funnmengde med 7368 funn med flint som dominerende råstoff (ca. 94 %). Funnene var spredt over en flate på over 150 m² i flere mindre konsentrasjoner. Diagnostiske funn omfattet 10 mikrolitter laget på mikroflekker, hvorav tre var skjeventrekanter. Det ble også funnet skrapere og bor laget på

regulære flekker/mikroflekker. Det var en liten overvekt av flekker i forhold til mikroflekker, men felles for begge kategoriene var et flertall av midtfragment ($\geq 50\%$). Kjernematerialet omfattet koniske kjerner, mikroflekkkjerner og fragment av en bipolar kjerne. I tillegg ble en kjerne tolket som mulig sylindrisk og skiller seg dermed fra resten av kjernematerialet som er typisk mellommesolittisk. Det ble også funnet én sikker og én mulig trinnøks samt flere emner til økser/meisler av bergart. Andre råstoff inkluderer bergkrystall, kvarts og kvartsitt, hovedsakelig i form av avslag og fragment. I tillegg ble det funnet 334 fragment av brente bein i et område tolket som utkastsoner. I beinmaterialet var det flere bearbejdede fragment blant annet en del av en fiskekrok. Materialet ble analysert (SAU) og artsbestemmelsen omfattet rester etter marine dyr som sel og fisk, både til mat og som slagtavfall. Grunnet graden av fragmentering og mulighetene for marin reservoareffekt, ble ikke foretatt ^{14}C -datering av brente bein. Det er nylig kommet nye forskningsresultater som viser at reservoareffekten er mindre enn tidligere antatt i brente bein (Per Persson pers. medd.), og materialet kan dermed være aktuelt å analysere i videre forskning.

Den strandbundne lokaliteten ble datert ut fra strandlinjeforskyvning til 7230-7150 f.Kr. som tilsvarer midten av mellommesolitikum. Den føyer seg inn i rekken av en type større mellommesolittiske lokaliteter med flere funn som tyder på flere opphold, kanskje av lengre varighet (se for eksempel div. lokaliteter i Damlien & Solheim (red.) in prep., og Melvold & Persson (red.) in prep.).

10.2 SENMESOLITIKUM/TIDLIG NEOLITIKUM

Lokalitet 5 var før undersøkelsen antatt å være fra slutten av senmesolitikum, fase 4, og en mulig overgangslokalitet til tidlig neolitikum. Det ble funnet ca. 3000 littiske gjenstander, hovedsakelig av flint. Resultatene viste at lokaliteten sannsynligvis har vært brukt i to omganger, i fase 4 og i tidligneolitikum. Bergartsøkser og mikroflekkeproduksjon på håndtakskjerner representerte aktivitet i slutten av mesolitikum, mens A-spisser og sylindrisk flekketeknikk kan knyttes til begynnelsen av neolitikum. Ved det mesolittiske oppholdet har lok. 5 vært en klassisk strandbundet lokalitet datert til 4500-4300 f.Kr. I tidligneolitikum var den trolig strandnær, omtrent 20 m fra samtidig havnivå. Lokaliteten var liten både i utstrekning og omfang og funnkonsentrasjonene kan tolkes som ett eller flere korte opphold i både senmesolitikum og tidligneolitikum.

10.3 YNGRE JERNALDER

På lokalitet 3 ble det funnet 30 gjenstander og mange fragment av jern som ble undersøkt separat. Funnene omfattet blant annet en celt, en økseliknende gjenstand, ildstål, et skaft fra spyd/huggjern, saks og kniver. Funnene er tolket som et depot og var trolig fra merovingertid (550-800 e.Kr.).

11 LITTERATUR

- Arwidsson, Greta. 1954. *Valsgårde 8. Die Gräberfunde von Valsgårde II*. Acta Musei Antiquitatum Septentrionalium Regiae Universitatis Upsaliensis V. Uppsala.
- Arwidsson, Greta. 1977. *Valsgårde 7. Die Gräberfunde von Valsgårde III*. Acta Musei Antiquitatum Septentrionalium Regiae Universitatis Upsaliensis V. Uppsala.
- Berg-Hansen, Inger Marie. 2011. *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredet kulturminner (id 110309, 110311, 110312, stenalderlokaliteter). Reguleringsplan for Skien pukkverk. Skutvikåsen, 227/10, 12, Skien kommune, Telemark fylke*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo
- Ballin, T. B. & Jensen, O. L. 1995. *Farsundprosjektet - stenalderbopladsar på Lista*. Varia 29. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Damlien, H. & Solheim, S. (red) i prep. *E18 Bommestad-Sky prosjektet*. Varia XX. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Darmark, K. & Sundström, L. (red.) 2006. *Postboda 3. En senmesolitisk lägerplats i Uppland: för- och slutundersökningsrapport*. SAU skrifter 9. Societas archaeologica Uppsaliensis. Uppsala. S.75-83.
- Fossum, G. 2012. Gunnarsrød 7. I: Persson, Per (red.). *Vestfoldbaneprojektet. Arkeologisk undersøkelse i Porsgrunn kommune, Telemark fylke*. Årsrapport 2011. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Glørstad, H. (red.) 2004. *Oppsummering av Svinesundprosjektet*. Varia 57. Universitetets kulturhistoriske museer, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Gudesen, H. G. 1980. *Merovingertiden i Øst-Norge. Kronologi, kulturmønstre og tradisjonsforløp*. Varia, 2. Universitetets Oldsaksamling.
- Helskog, K., Indrelid, S. & Mikkelsen, E. 1976. Morfologisk klassifisering av slätte steinartefakter. *Universitetets Oldsaksamling Årbok 1972–1974*, pp. 9–40. Oslo.
- Hjärthner-Holdar, E., Eriksson, T. Östling, A. (red.). 2008. *Mellan himmel och jord Ryssgårdet, en guldskimrande bronsåldersmiljö i centrala Uppland*. Arkeologi E4 Uppland - studier ; 5. s. 273-308. Riksantikvarieämbetet. Uppsala
- Jaksland, L. 2001. *Vinterbrolokalitetene – en kronologisk sekvens fra mellom- og senmesolitikum i Ås, Akershus*. Varia 52. Universitetets Oldsaksamling. Oslo.
- Jaksland, L. 2003. Torpum 13 – En senmesolitisk lokalitet med hyttetuft. I H. (red.): *Svinesundprosjektet Bind 2. Utgravninger avsluttet i 2002*. Universitetets kulturhistoriske museer, Fornminneseksjonen Varia 55. Oslo. s. 239-276.

- Jaksland, L. 2005. *Hvorfor så mange økser? En tolkning av funnene fra den klassiske Nøstvetboplassen i Ås, Akershus*. Hovedoppgave i nordisk arkeologi. IAKH. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Oslo.
- Johansen, K. B. 2004. Vestgård 8 – en boplass fra senmesolitikum. I H. Glørstad (red.): *Svinesundprosjektet bind 3. Utgravninger avsluttet i 2003*. Varia 56. Universitetets kulturhistoriske museer, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Lindfors, H., Amaya, B. & Eriksson, T. 2008. *Eldens lämningar. Skärvstenar, kokgropar och härdar*. Red. Hjärthner-Holdar, E., Eriksson, T. Östling, A. 2008.
- Mansrud, A. 2008. Rødbøl 54 – boplassspor fra mellommesolitikum og kokegropfelt fra eldre jernalder. I Gjerpe, L. E. (red.) *E18-prosjektet. Bind 2. Steinalderboplasser, boplassspor, graver og dyrkningsspor*. Varia 72. Fornminneseksjonen. Kulturhistorisk museum. Universitetet i Oslo. s. 235-267.
- Mansrud, A. in prep. Artikkel under bearbeiding til Viking.
- Matsumoto, M. 2006. *Rettledning for katalog- og tillvektføring av steinaldermateriale*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Melvold, S. 2009. Steinalderlokaliteten på Finstad i Råde – et lite bidrag til mesolittisk fase 4 i Oslofjordområdet. I J. Bergstøl (red.): *Arkeologiske undersøkelser 2003-2004*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo. s. 167-179.
- Melvold, S. 2011. *Katalogiseringskategorier, Vestfoldbanen. November 2010 och Katalogiseringskategorier. For Vestfoldbaneprojektet, oppdatert 17. Oktober 2011*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Melvold, S. & Persson, P. (red.) in prep. *Vestfoldbaneprojektet – Eidangerparsellen. Bind 1. Mesolittiske lokaliteter i Vestfold og Telemark*. Varia XX. Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Markström, M. 1996. *Skärvsten - vad är det? En experimentell studie*. CD-uppsats i arkeologi. Umeå Universitet. Umeå.
- Persson, P. (red.). 2011. *Vestfoldbaneprojektet. Arkeologisk undersøkelser i Porsgrunn kommune, Telemark fylke. Årsrapport 2010*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Reitan, G. 2012: Langanen Vestgård 6. En strandbundet boplass med keramikk fra tidligneolitikum. I P. Persson (red.): *Vestfoldbaneprojektet. Arkeologisk undersøkelser i Porsgrunn kommune, Telemark fylke. Årsrapport 2011*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo. s. 42-49.
- Persson, P. 2013: Vallermyrene 1. En boplass från slutet av mesolitikum. I P. Persson (red.): *Vestfoldbaneprojektet. Arkeologisk undersøkelser i Porsgrunn kommune, Telemark fylke og Larvik kommune, Vestfold fylke. Årsrapport 2012*. Kulturhistorisk Museum, Fornminneseksjonen. Oslo. s. 35-39.

Persson, P. in prep: *Vestfoldbaneprojektet – Eidangerparsellen. Bind 3. Yngre lokaliteter i Vestfold og Telemark. Varia XX.* Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen. Oslo.

Petersen, J. 1951. *Vikingtidens redskaper.* Skrifter utgitt av Det Norske Videnskapsakademi i Oslo. II. Hist.-filos. Klasse 1951, I.

Rygh, O. 1885. *Norske oldsager: ordnede og forklarede.* Cammermeyer. Christiania.

Serning, I. 1966. *Dalarnas järnålder.* Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Stockholm.

Sjöling, E. 2011. *Bränt djurbensmaterial. Skutvikåsen 227/10, 12. Skutvikåsen, lokalitet 3. Skien kommune, Telemark fylke.* SAU 2011:13 O. Uppsala.

Stene, K. (red.). 2010 *Steinalderundersøkelsene ved Rena elv. Gråfjellprosjektet. Bind III.* Varia 76. Kulturhistorisk museum. Universitetet i Oslo.

Yilmaz, U. 2007: *Kulturhistorisk registrering. Skien kommune. Skutvikåsen.* GNR. 227, BNR. 10 og 12. Telemark fylkeskommune. Skien.

12 VEDLÄGG

12.1 LOKALITET 3

12.1.1 STRUKTURLISTE

Str.nr.	Typ	Form	Djup (m)	Tolkning	Foto	Teckning	Kommentar
S1	Stenlyft				Cf34520_036-038	19	utgår
S2	Stenlyft				Cf34520_040-041	19	utgår
S3	Stenlyft				Cf34520_042-43	19	utgår
S4	Nedgrävning-modern					19	utgår

12.1.2 RITNINGAR

1. Planritning med provkvadranter, lager 1, V.
2. Planritning med provkvadranter, lager 1, mittersta delen.
3. Planritning med provkvadranter, lager 1, N.
4. Planritning med provkvadranter, lager 1, NÖ.
5. Fynd i lager 1, mittersta delen. (Utgår)
6. Planritning, topp av mekaniskt lager 1. Ö och utkastlager.
7. Fynd i lager 1, Ö och utkastlager. (Utgår)
8. Jordtypsbeskrivning, lag 1, V.
9. Lutningsöversikt, mittsektion.
10. Översikt fynd och skörbränd sten, lag 1. Mittsektion (Utgår)
11. Planritning, topp av mekaniskt lager 2 (även renritad), mittersta delen.
12. Planritning, topp av mekaniskt lager 2, Ö.
13. Översikt fynd, och skörbränd sten, lag 2, Ö. (Utgår)

14. Översikt fynd, mekanisk lager 1, N. (Utgår)
15. Översikt fynd, mekanisk lager 2, mittersta delen. (Utgår)
16. Planritning, topp av mekanisk lager 2, N.
17. Översikt fynd, mekanisk lager 2, Ö. (Utgår)
18. Översikt fynd, mekanisk lager 3, mittersta delen. (Utgår)
19. Profil- og planritning 1:20.
20. Översikt fynd i mekanisk lager 3, Ö. (Utgår)
21. Översikt fynd och skörbränd sten, mekanisk lag 2, mittersta delen. (Utgår)
22. Summering lager 2, mittsektionen.
23. Lutningsöversikt, N.
24. Lutningsöversikt, NÖ.
25. Lutningsöversikt, V.
26. Översikt fynd i utkastlagret (1-8), Ö/SÖ. (Utgår)
27. Planritning, topp av mekanisk lag 3, mittersta delen.
28. Planritning, topp av mekanisk lag 3, Ö/SÖ.
29. Planritning, topp av mekanisk lag 3, N.
30. Planritning, topp av mekanisk lag 4, mittersta delen.
31. Planritning, topp av mekanisk lag 4, Ö/SÖ.
32. Planritning, topp av mekanisk lag 4, N.
33. Översikt skörbränd sten, mekanisk lag 2-3, mittersta delen. (Utgår)
34. Lagerbeskrivning.

Alla ritningar är gjorda i skala 1:50 om inget annat anges i listan.

12.1.3 TILLVÄXTTEXT

C57930/1-62

Boplassfunn fra mellommesolitikum fra SKUTVIKÅSEN av RØRAA (227 /10), SKIEN K., TELEMARK.

Fellesopplysninger: Tre steinalderlokaliteter fra mellommesolitikum og senmesolitikum/tidlig neolitikum ble undersøkt i 2011 på Skutvikåsen, Skien, Telemark. I tillegg ble det gjort funn fra yngre jernalder. Lokalitetene ble tilveksført under C-nummer: 57930, 57931, 57932, 57933 og 58230.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Kulturhistorisk museum utførte i perioden 10.05-26.08.11 arkeologisk undersøkelse av steinalderlokaliteten Skutvikåsen lok. 3 i Skien kommune, Telemark. Lokaliteten ble funnet ved prøvestikking foretatt av Telemark fylkeskommune i 2007 (Ylmaz 2007). Det ble gjort 20 funn av slått flint i syv prøvestikk. Lokaliteten lå ca. 54 moh. og ble anslått til å være 400 m². Lokaliteten bestod av en mindre flate som var naturlig avgrenset av berg i alle retninger, i N av en bergvegg og i S en bergknaus. Ved den påfølgende arkeologiske undersøkelsen sommeren 2011 ble det undersøkt et område på ca. 240 m². Det ble gjort 7368 littiske funn og lokaliteten har vært lokalisert ved samtidig strand, ca. 54 moh., som tyder på aktivitet i tidsrommet 7230-7150 f. Kr.

Orienteringsoppgave: Boplassen ligger på Skutvikåsens S-side, N for Skien Havneterminal og Voldsfjord. Skutvikåsen avgrenses i N av Svaneviksveien, i Ø av Flakvarpsbukten og i V av et steinbrudd. Lokaliteten var den midterste av tre lokaliteter.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6553893, Ø: 532815
Askeladden id:110309.

Litteratur:

Ekstrand, S & Berg-Hansen, I. M. 2013: *Rapport frå arkeologisk utgravning. Skutvikåsen 227/10 & 12, Skien, Telemark.* Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Berg-Hansen, I. M. 2011: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredet kulturminne (id 110309, 110311, 110312, steinalderlokaliteter).* Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Yilmaz, U. 2007: *Kulturhistorisk registrering. Skien kommune, Skutvikåsen.* Telemark fylkeskommune.

- 1) 3 **pilspisser** mikrolitter/skjevtrekanter av flint hvorav 1 varmepåvirket. *L:* 1,3-2,7 cm.
- 2) 1 **lancettmikrolitt** av flint. *L:* 2,3 cm.
- 2a) 1 **enegget** mikrolitt av flint *L:* 1,7 cm.
- 3) 5 **pilspisser** mikrolitter med kantretusj av flint. *Stm:* 1,3-2,7 cm.
- 4) 1 **stikkel** mulig kantstikkel retusj av flint.
- 5) 114 **flekker** med konveks kantretusj av flint hvorav 1 **flekkeskrape**, 2 varmepåvirket og 1 med cortex.
  - 5a) 1 **flekk** med retusjert sidekant av flint
  - 5b) 40 **flekker** med kantretusj av flint hvorav 9 varmepåvirket og 4 med cortex.
  - 5c) 2 **flekker** med grov retusj av flint.
  - 5d) 8 **flekker** med retusj av flint.
- 6) 1 **mikroflekk** skrape med konveks kantretusj av flint.
  - 6a) 2 **mikroflekker** med retusjert sidekant av flint.
  - 6b) 11 **mikroflekker** med kantretusj av flint hvorav 1 varmepåvirket.
  - 6c) 6 **mikroflekker** med skråbuet enderetusj av flint.
  - 6d) 5 **mikroflekker** med retusj av flint.
- 7) 2 **avslag** med konveks kantretusj av flint hvorav 1 **skrape**.
  - 7a) 1 **avslag** med konveks kantretusj av flint med cortex.
  - 7b) 1 **avslag** med overflateretusj av flint med cortex.
  - 7c) 1 **avslag** med kantretusj av flint.
  - 7d) 2 **avslag** med retusj av flint med cortex.
- 8) 2 **fragment** med konkav kantretusj av flint.
  - 8a) 2 **fragment** med retusjert sidekant av flint.
  - 8b) 7 **fragment** med kantretusj av flint hvorav 2 med cortex.
  - 8c) 6 **fragment** med retusj av flint hvorav 1 med cortex.
- 9) 1 **splint** med kantretusj av flint.
- 10) 468 **flekker** av flint hvorav 86 varmepåvirket og 34 med cortex.
- 11) 409 **mikroflekker** av flint hvorav 78 varmepåvirket og 14 med cortex.
- 12) 870 **avslag** av flint hvorav 193 varmepåvirket og 153 med cortex.
- 13) 2992 **fragment** av flint hvorav 876 varmepåvirket og 388 med cortex.
- 14) 2034 **splint** av flint hvorav 522 varmepåvirket og 102 med cortex.
- 15) **Utgår**
- 16) 3 **koniske kjerner** av flint hvorav 1 varmepåvirket.
- 17) 4 **mikroflekkkjerner** av flint.
- 18) 2 **ensidige mikroflekkkjerner** av flint med cortex.
- 19) 1 **mikroflekkjerne/plattformjerne** av flint.
- 20) 15 **kjernefragment** av flint. Sidefragment fra mikroflekkkjerner hvorav 6 varmepåvirket og 1 med cortex.
- 21) 2 **mikroflekkkjerner** av flint.
- 22) 1 **sylindrisk mikroflekkjerne** av flint. Varmepåvirket og med cortex.

- 23) 1 **mikroflekkkje**ne/plattformkje
- 23) 1 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag.
- 24) 5 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag hvorav 2 varmepåvirket og 3 med cortex.
- 25) 6 **kjernefragment** av flint hvorav 4 varmepåvirket og 2 med cortex.
- 26) 1 **kjernefragment** av bipolar kjerne av flint.
- 27) 2 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag.
- 28) 1 **kjernefragment** av flekkkje
- 29) 4 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag hvorav 1 varmepåvirket og 1 med cortex.
- 31) 5 **kjernefragment** av flint. Sidefragment hvorav 2 varmepåvirket.
- 32) 3 **knoll** av flint hvorav 2 varmepåvirket og 1 med cortex.
- 33) 1 **knoll** fragment av flint. Varmepåvirket med cortex.
- 34) 1 **flekkje** av bergkrystall.
- 35) 1 **avslag** av bergkrystall.
- 36) 6 **fragment** av bergkrystall.
- 37) 7 **splint** av bergkrystall.
- 38) 1 **mikroflekkkje**ne av bergkrystall.
- 39) 2 **flekke** av kvarts.
- 40) 1 **mikroflekkje** av kvarts.
- 41) 2 **avslag** av kvarts.
- 42) 3 **fragment** av kvarts.
- 43) 2 **splint** av kvarts.
- 44) 5 **flekke** av kvartsitt.
- 45) 4 **mikroflekkje** av kvartsitt.
- 46) 4 **avslag** av kvartsitt.
- 47) 9 **fragment** av kvartsitt.
- 48) 3 **splint** av kvartsitt.
- 49) 1 **knakkestein** av kvartsitt.
- 50) 1 **øks** av bergart.
- 51) 1 **nøstvetøks** økseemne av bergart.
- 52) 1 **fragment** fra meisel av bergart.
- 52a) 1 **fragment** av bergart, mulig slipt.
- 53) 2 **avslag** av bergart.
- 53a) 5 **fragment** av bergart.
- 54) 7 **fragment** av bergart.
- 55) 1 **ukjent** av bergart.
- 56) 1 **øks** av diabas.
- 56) 2 **øksefragment** av diabas.
- 57) 1 **økseemne** av diabas.
- 58) 1 **avslag** av sandstein.
- 59) 8 **råstoff** av leire.
- 60) 1 **bein**, brente, fiskekrok.
- 61) 5 **bein**, brente, fiskekrok produksjon?
- 62) 333 **bein**, brente.

12.1.4 FOTOLISTA.

Bildnummer	Motivbeskrivelse	Sett mot	Datum	Fotograf
Cf34520_001.	Utgrävning lag 1. Mittersta delen av utgrävningensfältet.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_002.	Översikt toppen av lag 2. Mittersta delen av utgrävningensfältet	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_003.	Profil vid ruta x43y82 NÖ. Maxdjup 56 cm. Utkastlager ner till berggrund.	SV	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_004.	Profil vid ruta x43 y82 NÖ. Bredd 55 cm. Utkastlager ner till berggrund.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_005.	Profil x40 y81 . Delvis grävd ner till berggrund.	NÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_006.	Profil översikt: x56 y75 - x56 y74. Mittersta delen av fältet. Djup 40 cm.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_007.	Profil översikt: x56 y75 - x56 y74. Mittersta delen av fältet. Djup 40 cm.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_008.	Profil x55 y75 (NV & NÖ) - x55 y76,5 (NV & NÖ). Maxdjup 23 cm.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_009.	Profil x55 y75 (NV & NÖ) - x55 y76,5 (NV & NÖ). Maxdjup 23 cm.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_010.	Översikt över västra delen av mittersta området. Toppen av lag 4.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_011.	Översikt över västra delen av mittersta området. Toppen av lag 4.	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_012.	Struktur 1.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_013.	Struktur 4. Profil.	NÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_014.	Klippa i norr. Markören visar den södra kanten av området med järnfynd id145370.	NÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_015.	Naturlig förekomst av sandsten. Denna typ av sten förekom i yxor hittade på platsen.	Ovan	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_016.	Utsikt över lok 5 och Skien Havnterminal	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_017.	Översiktsbild över området med utkastlager (östra delen av utgrävningensområdet) och bukt bildad av havet.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_018.	Översikt över den mellersta delen av utgrävningen. Slutfasen av utgrävningen.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_019.	Översiktsbild, slutskedet av utgrävningen.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand

Cf34520_020.	Översiktsbild, slutskedet av utgrävningen.	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0021.	Översikt efter första avtorvningen. Fototaget uppifrån berg i norr.	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0022.	Översikt efter första avtorvningen.	SV	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0023.	Utgrävningsytan efter utökning av undersökningsområdet.	SV	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0024.	Utgrävning lag 1. Västra delen av mittersta området.	NNÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0025.	Översikt toppen av lag 2. Mittersta området av utgrävningsfältet.	SÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_0026.	Utgrävning av lag 1. Toppen av lag 2. översikt över östra delen av utgrävningsfältet.	SV	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_027.	Översikt efter avtorvning. Mittersta delen av utgrävningsområdet.	N/NÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_028.	Mineraliserad jord. Topp mekaniskt lag 3.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_029.	Provkvadranter i områdets östra del.	SSÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_030.	Topp lag 3.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_031.	Topp mekaniskt lag 3.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_032.	Upphittad yxa, i utkastlagret.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_033.	Profilvägg. Maxdjup 30 cm.	Ö	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_034.	Profilvägg x56y75NV och NÖ- x56y74NÖ.	N	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_035.	Översiktsbild utgrävning av utkastlag.	V	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_036.	S1. Möjligt stenlyft. Utgår. Lite träkol i fyllningen. Utan fynd.	Ovan	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_037.	Profil S1.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_038.	Profilfoto. S1.	Ovan	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_039.	Profilfoto. S1.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_040.	Planfoto. Avskriften möjlig struktur. S2.	Ovan	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_041.	Planöversikt. S2.	Ovan	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_042.	Plan av möjlig struktur. S3.	NÖ	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_043.	Profil av stenlyft. Inga fynd i fyllning. S3.	S	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_044.	Översikt efter avslut av utgrävningen.	SV	10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_045.	Efter avslutad utgrävning.	SSV	10.05.2011	Sofie Ekstrand

Cf34520_046.	Plattformsoppfriskningsavslag . x46y82.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_047.	Kärnor. Koniska, ensidig samt mikrospånskärna.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_048.	Mikroliter.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_049.	Mikrospån med retusch.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_050.	Skrapor.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_051.	Spån med retuscher.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_052.	Møjlige borrar utan propellerretusch.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_053.	Spån med retusch.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_054.	Mikrospån.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_055.	Yxa från utkastlager, ruta x44y84.		10.05.2011	Sofie Ekstrand
Cf34520_056.	Del av prickhuggen yxa upphittad i x54y73.		10.05.2011	V
Cf34520_057.	Delar av diabasyxa upphittad i x43y86.		10.05.2011	Sofie Ekstrand

12.1.5 ANALYSRAPPORT

Osteologisk analys

Bränt djurbensmaterial
Skutvikåsen 227/10, 12
Skutvikåsen, lokalitet 3
Skien kommune, Telemark fylke

SAU rapport 2011:13 O

Emma Sjöling

Översiktlig osteologisk analys av djurbensmaterial från Skutvikåsen 227/10, 12, lokalitet 3, Skien kommune, Telemark fylke

Emma Sjöling
SAU (Societas Archaeologica Upsaliensis)
emma.sjoling@sau.se

Inledning

På uppdrag av Kulturhistorisk museum i Oslo har en översiktlig analys gjorts på benmaterialet från en arkeologisk undersökning vid Skutvikåsen 227/10, 12, lokalitet 3, Skien kommune, Telemark fylke. Lokaliteten undersöktes maj-augusti 2011 och dateras till mellanmesolitikum. Analysen utfördes i oktober 2011. Syftet med en skanning eller screening av benmaterialet var att snabbt se vilken potential det hade och vilka prioriteringar som kunde göras vid en eventuell detaljerad osteologisk analys. I uppdraget ingick även att välja ut benprover till ¹⁴C-analys.

Vid undersökningen hittades även fragment av en fiskekrok av ben samt andra benfragment med spår av bearbetning. Dessa har inte ingått i den osteologiska analysen.

Resultat

Sammanlagt omfattar analysen 321 fragment eller ca 57,9 g ben. Av dessa var samtliga fragment brända (figur 1).

Benfragmenten var mycket små och gråvita eller vita till färgen, vilket tyder på en hög förbränningsgrad. Majoriteten av benfragmenten var även mjöliga och ”kritiga” till konsistensen och saknade ofta benstruktur på utsidan. Medelfragmentet vägde knappt 0,18 gram var ca 3-5 mm stort. Den höga fragmenteringsgraden har lett till att få benbestämningar har kunnat göras. Bland de brända benen identifierades säl/sel (*Phocidae sp.*) och fisk (*Pisces sp.*). Tyvärr har ingen artbestämning kunnat göras på sälbenen. De identifierade sälbenen kom från revben/ribbein (*costa*) och en klofalang (*phalanx* 3). Ytterligare ett antal benfragment kommer med stor sannolikhet också från säl. Fisk representeras av bland annat ett benfragment från kraniet (*dentale*). Eventuellt kan det komma från torsk (*Gadhus morhua*).

Ser man till fördelningen av mat- och slaktavfall (det vill säga köttfattiga och köttrika benslag) finns alla kroppsregioner representerade bland djurbenen, dock har endast ett fåtal benfragment från extremiteter identifierats. Det förekommer således både mat- och slaktavfall.

Benmaterialets potential för en mer ingående osteologisk analys anser jag dessvärre vara låg. Eftersom benfragmenten är mycket små och majoriteten av dem saknar ytstruktur, kommer troligtvis en mer djupgående analys sannolikt inte ge speciellt många fler artbestämningar. Spår efter slakt, bearbetning eller knusing/krossning är också svårt att analysera på grund av den höga graden av fragmenteringen och vittringen.

Figur 1. Osteologisk översiktlig analys” scanning” .

Lokal	X	Y	KV	Lager	Antal gjenst	Vikt (g)	Art	Osteologisk analys/”scanning”:	Identifierade kroppsregioner:		
								Kranium	Hand/Fot	Bål	Extremiteter
57930	42	86	nv	2	5	0,8		x		x	
57930	42	86	nv	3	11	3,2	Säl?		x	x	
57930	42	86	nv	4	8	1,7	Säl?		x		
57930	42	86	nv	5	2	0,2					
57930	42	86	nö	3	6	0,6					
57930	42	86	nö	4	4	0,5	Fisk?				
57930	43	84	nö	2	2	0,4		x			
57930	43	84	nö	3	14	2,8	Säl: costa (revben)			x	
57930	43	84	nö	4	12	1,6				x	
57930	43	84	nö	5	2	0,7					
57930	43	85	nv	3	42	4,3		x	x		

57930	43	85	nv	4	12	1,5		x			
57930	43	85	nv	5	2	0,4					
57930	43	85	nö	3	3	0,9					
57930	43	85	nö	4	3	0,4		x			
57930	43	85	sv	2	12	3,5					x
57930	43	85	sv	3	6	0,7	Säl?	x			
57930	43	85	sv	4	2	0,4	Fisk?				
57930	43	85	sv	5	2	0,6					
57930	43	85	sö	3	10	2	Fisk: dentale (sinister), eventuellt torsk (Gadhus morhua)				
57930	43	85	sö	4	7	0,7				x	
57930	43	85	sö	5	2	0,2					
57930	43	86	sv	2	16	3,2	Säl?: tand	x			
57930	43	86	sv	3	13	0,7	Fågel?				
57930	43	86	sv	5	5	0,4	Fisk				
57930	43	86	sö	2	9	2,3		x			
57930	43	86	sö	3	1	0,1					
57930	43	86	sö	4	4	2,1					
57930	44	84	nv	2	8	2	Säl: costa (revben)			x	
57930	44	84	nv	3	16	2,8			x	x	
57930	44	84	nö	2	1	0,1					
57930	44	84	nö	3	2	0,4	Säl: costa (revben)				x
57930	44	84	sv	3	21	5	Säl : phalanx 3 (proximal led); + säl?		x	x	
57930	44	84	sv	4	6	0,9	Säl: costa (revben)				
57930	44	84	sö	2	13	1,9	Säl?	x	x		
57930	44	84	sö	3	14	3,1		x	x		
57930	44	84	sö	4	2	0,2					
57930	44	85	nv	3	5	1,7					
57930	44	85	sv	2	3	0,5		x			
57930	44	85	sv	3	3	0,11			x	x	
57930	44	85	sv	4	3	0,5					
57930	45	84	sö	2	1	0,6				x	
57930	47	81	sv	3	2	0,3					
57930	48	81	nv	3	1	0,1					
57930	48	81	nv	5	1	0,4					
57930	48	82	sö	3	2	0,4					
TOTALT					321	57,91					

12.2 LOKALITET 4

12.2.1 TECKNINGSLISTA

1. Topp av mekanisk lager 1. Med provkvadranter. Planritning. Skala 1:50, Lise Loktu.
2. Fyndteckning, mekanisk lager 1. Skala 1:50, LL. Utgår.
3. Topp mekanisk lager 2. Planritning. Skala 1:50, LL.
4. Fyndteckning mekanisk lager 2. Skala 1:50, LL. Utgår.
5. Topp mekanisk lager 3. Planritning. Skala 1:50, LL.
6. Fyndteckning mekanisk lager 3. Skala 1:50, LL. Återfinns på teckning 4. Utgår.
7. Profilbänk. Skala 1:20, LL.
8. Profilbänk. Topp mekanisk lager 2. Planritning. Skala 1:50, LL.
11. Profilbänk. Topp mekanisk lager 3. Planritning. Skala 1:50, LL. Återfinns

på teckning 9.

12. Profilbänk. Fyndteckning mekanisk lager 1. Skala 1:50, LL. Utgår.

13. Profilbänk. Fyndteckning mekanisk lager 2. Skala 1:50, LL. Återfinns på teckning 11. Utgår.

12.2.2 TILLVÄXTTEXT

C57931/1-16

Boplassfunn fra mellommesolitikum fra SKUTVIKÅSEN av RØRAA (227 /10), SKIEN K., TELEMARK.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Kulturhistorisk museum utførte i perioden 10.05-26.08.11 arkeologisk undersøkelser av steinalderlokalitetene Skutvikåsen lok. 3-5 i Skien kommune, Telemark. Lokalitet 4 ble funnet ved prøvestikking foretatt av Telemark fylkeskommune i 2007 (Yilmaz 2007). Det ble gjort 2 funn av slått flint i ett prøvestikk. Lokaliteten lå ca. 59 moh. og ble anslått til å være 144 m². Lokaliteten bestod av en mindre flate som var avgrenset av skråning i S og knauser i V, N og Ø. Ved den påfølgende arkeologiske undersøkelsen sommeren 2011 ble det undersøkt et område på ca. 67 m². Det ble gjort 701 littiske funn og lokaliteten har vært lokalisert ved samtidig strand, ca. 59 moh., som tyder på aktivitet omkring 7540 f. Kr. Fellesopplysninger, se C57930.

Orienteringsoppgave:

Boplassen ligger på Skutvikåsens S-side (59 moh.), N for Skien Havneterminal og Voldsfjord. Skutvikåsen avgrenses i N av Svaneviksveien, i Ø av Flakvarpsbukten og i V av et steinbrudd. Lokalitet 4 lå lengst N og høyest av tre undersøkte lokalitetene på Skutvikåsen.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6553940, Ø: 532770.

Askeladden id: 110309.

Litteratur:

Ekstrand, S & Berg-Hansen, I. M. 2013: *Rapport frå arkeologisk utgravning. Skutvikåsen 227/10 & 12, Skien, Telemark.* Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Berg-Hansen, I. M. 2011: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredet kulturminne (id 110309, 110311, 110312, steinalderlokaliteter).* Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Yilmaz, U. 2007: *Kulturhistorisk registrering. Skien kommune, Skutvikåsen.* Telemark fylkeskommune.

- 1) 1 **pilspiss** skjevtrekantmikrolitt av flint. L: 1,3 cm.
- 1a) 1 **pilspiss** mikrolitte av flint. L: 1,8 cm.
- 2) 1 **flekk** med totalretusjerte kanter av flint. L: 3,9 cm.
- 3) 2 **flekker** med kantretusj av flint.
- 4) 1 **mikroflekk** med kantretusj av flint.
- 5) 1 **avslag** med retusj av flint med cortex.
- 6) 2 **fragment** med kantretusj hvorav 1 med cortex.
- 6) 1 **fragment** med kantretusj av flint.
- 7) 32 **flekker** av flint hvorav 7 er varmepåvirket og 2 med cortex.
- 8) 17 **mikroflekker** av flint hvorav 1 varmepåvirket.
- 9) 98 **avslag** av flint hvorav 17 varmepåvirket, 18 med cortex og 4 flekkelignende.
- 10) 299 **fragment** av flint hvorav 93 varmepåvirket og 36 med cortex.

- 11) 230 **splint** av flint hvorav 48 varmepåvirket og 7 med cortex.
 12) 1 **konisk mikroflekkkje** av flint. Varmepåvirket.
 12a) 1 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag.
 13) 8 **fragment** av kvarts.
 14) 2 **splint** av kvarts.
 15) 1 **fragment** av kvartsitt.
 15) 1 **fragment** av kvartsitt.
 16) 1 **knakkestein** av bergart.

12.2.3 FOTOLISTA

Filnamn	Fylke	Kommun	Lokalitet	Fotograf
Cf34521_001.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_002.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_003.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_004.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_005.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_006.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_007.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_008.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_009.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_010.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_011.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_012.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_013.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_014.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_015.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_016.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_017.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_018.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_019.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_020.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand
Cf34521_021.	Telemark	Skien	Skutvikåsen	Sofie Ekstrand

12.3 LOKALITET 5

12.3.1 TECKNINGAR

1. Planteckning, topp mekanisk lager 1, vestlig del.
2. Planteckning, topp mekanisk lager 1, ostlig del.
3. Fyndspredning, lag 1, vestlig del. Utgår.
4. Fyndspredning, lag 1, ostlig del. Utgår.
5. Topp mekanisk lager 2, vestlig del.
6. Fyndspredning, lager 2, vestlig del. Utgår.
7. Topp mekanisk lager 2, ostlig del.
8. Fyndspredning, lager 2, ostlig del. Utgår.
9. Skorbrand sten, lag 1. Ostlig og vestlig del. Utgår.
10. Skorbrand sten, lag 2. Ostlig og vestlig del. Utgår.
11. Topp mekanisk lager 3, vestlig del.
12. Topp mekanisk lager 3, ostlig del (11 og 12 er tecknade på samma ritark, även renritade).
13. Fyndteckning, lag 3, vestlig del. Utgår.
14. Planteckning og fyndteckning, lag 4.
15. Profil A: fyndteckning, lag 1, samt plan- og fyndteckning lag 2 og 3.
16. Profilritning, profil A (14-16 er tecknade på samma ritark).
17. Struktur 1, möjlig struktur. Plan og profilritning. 1:50/1:10.

Ritade i skala 1:50 om inget annat anges i listan.

12.3.2 TILLVÄXTTEXT

C57932/1-30

Boplassfunn fra eldre/ynge steinalder fra SKUTVIKÅSEN av RØRAA (227/10), SKIEN K., TELEMAR.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Kulturhistorisk museum utførte i perioden 10.05-26.08.11 arkeologiske undersøkelser av steinalderlokalitetene Skutvikåsen lok. 3-5 i Skien kommune, Telemark. Lokalitet 5 ble funnet ved prøvestikking foretatt av Telemark fylkeskommune i 2007 (Ylmaz 2007). Det ble gjort 11 littiske funn i ett prøvestikk. Lokaliteten lå ca. 32 moh. og ble anslått til å være 280 m². Lokaliteten bestod av en åpen flate som helte bratt nedover i V og steg oppover i Ø. Ved den påfølgende arkeologiske undersøkelsen sommeren 2011 ble det undersøkt et område på ca. 240 m². Det ble gjort 3001 littiske funn som omfatter diagnostiske elementer som A-spisser laget på flekker, fragment av en sylindrisk flekkekerne og atypiske økser av fase 4 karakter.

Orienteringsoppgave: Boplassen ligger på Skutvikåsens S-side, N for Skien Havnetterminal og Voldsfjord. Skutvikåsen avgrenses i N av Svaneviksveien, i Ø av Flakvarpsbukten og i V av et steinbrudd. Lokaliteten var den nederste av tre lokaliteter.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: UTM 32N, N: 6553833, Ø: 532753.

Askeladden id: 110312.

Litteratur:

Ekstrand, S & Berg-Hansen, I. M. 2013: *Rapport frå arkeologisk utgravning*. Skutvikåsen 227/10 & 12, Skien, Telemark. Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Berg-Hansen, I. M. 2011: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredet kulturminne (id 110309, 110311, 110312, steinalderlokaliteter)*. Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Yilmaz, U. 2007: *Kulturhistorisk registrering. Skien kommune, Skutvikåsen*. Telemark fylkeskommune.

- 1) 5 **pilspisser** A-spiss med a1 retusj, av flint hvorav 2 varmepåvirket. *L:* 2,3-3,4 cm.
- 2) 2 **pilspisser** A-spiss med a2 retusj, av flint hvorav 1 varmepåvirket. *L:* 2,4-4,3 cm.
- 3) 2 **pilspisser** A-spiss med a3 retusj, av flint hvorav 2 varmepåvirket. *L:* 1,3-2,4 cm.
- 4) 2 tanger av **pilspisser** A-spisser med a1 retusj, av flint. *L:* 1,3-1,3 cm.
- 5) 3 **flekke** med konveks kantretusj hvorav 1 skraper, av flint. *L:* ,9-2 cm.
- 6) 1 **flekke** med kantretusj av flint.
- 7) 3 **flekke** med retusj av flint. *L:* 2,6-3,2 cm.
- 8) 1 **mikroflekke** med retusj av flint. *L:* 2,3-2,3 cm.
- 9) 4 **avslag** med konveks kantretusj hvorav 1 skraper, av flint. 2 varmepåvirket og 1 med cortex. *L:* 1,3-3,6 cm.
- 10) 2 **avslag** med kantretusj hvorav 1 skraper, av flint. *L:* 2,4-4,4 cm.
- 11) 2 **fragment** med kantretusj av flint hvorav 1 varmepåvirket og 1 med cortex. *L:* 2,1-3 cm.
- 12) 32 **flekke** av flint hvorav 12 varmepåvirket og 3 med cortex.
- 13) 51 **mikroflekker** av flint hvorav 10 varmepåvirket og 1 med cortex.
- 14) 521 **avslag** av flint hvorav 68 varmepåvirket og 100 med cortex.
- 14) 7 **avslag** flekkelignende av flint. 2 varmepåvirket.
- 15) 1200 **fragment** av flint hvorav 468 varmepåvirket, 271 med cortex og 4 flekkelignende.
- 16) 1127 **splint** av flint. 361 varmepåvirket og 114 med cortex.
- 17) 2 **uregelmessige kjerner** av flint. 1 varmepåvirket. *L:* 2,1-4 cm.
- 18) 2 **kjernefragment** av flint. Plattformavslag. *L:* 3,5-3,5 cm.
- 19) 3 **kjernefragment** av mikroflekkkjerner av flint. 2 varmepåvirket. *L:* 1,2-1,9 cm.
- 20) 5 **knoll** av flint, 2 med cortex.
- 20) 9 **knoll** fragment av flint. 1 varmepåvirket og 1 med cortex.
- 21) 1 **avslag** av kvarts.
- 22) 3 **fragment** av kvarts.
- 23) 1 **flekke** av kvartsitt. 1 med cortex.
- 24) 1 **avslag** av kvartsitt. 1 varmepåvirket.
- 25) 1 **fragment** flekkelignende av kvartsitt.
- 26) 1 **øks** øksemne av bergart. *L:* 5,8-5,8 cm.
- 27) 1 **øks** øksemne av bergart. *L:* 10,4-10,4 cm.
- 28) 2 **avslag** av bergart. 1 med cortex.
- 29) 1 slipt **nøstvetøks** av sandstein. *L:* 122-122 cm.
- 30) 6 **slipeplatefragment** av sandstein. *L:* 3,4-6 cm.

12.3.3 FOTOLISTA.

Bildnummer	Motivbeskrivning	Sett mot	Intern merknad	Datum
Cf34522_002	Utgravningsytan efter första avtorvningen	S	Fotograf: Sofie Ekstrand	28.06.2011
Cf34522_003	Utgravningsytan efter första avtorvning, med grävda provkvadranter.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011

Cf34522_009	Utgrävningssytan efter kompletterande avtorvning.	VSV	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_010	Utgrävningssytan efter andra avtorvningen.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_011	Utgrävningssytan efter avdra avtorvningen. Med utsikt mot id145367 som ligger uppåt i slutningen.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_012	Efter grävning av provkvadranter mellanrum 4x4 m.	VSV	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_013	Toppen av lag 2. Koncentration 1.	V	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_014	Toppen av lag 2. Koncentration 3.	N	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_015	Toppen av lag 2. Koncentration 3.	NÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_016	Toppen av lag 2. Koncentration 1.	VSV	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_017	Toppen av lag 2. Koncentration 1.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_018	Toppen av lag 2. Koncentration 2.	NÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_019	Toppen av lag 2. Koncentration 4.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_021	Skutvikåsen sett från åsens topp. Till vänster ses lokalitet 3.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_022	Toppen av Skutvikåsen.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_023	Utsikt över fjorden och lokalitet 5. Foto taget från den tillbyggda vägen.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_024	Toppen av lag 3. Koncentration 3.	NÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_025	Toppen av lag 3. Koncentration 3.	NNÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_026	Toppen av lag 3. Koncentration 3.	NÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_027	Toppen av lag 3. Koncentration 1.	V	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_028	Toppen av lag 3. Koncentration 1.	V	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_029	Toppen av lag 3. Koncentration 1.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_030	Toppen av lag 3. Koncentration 2.	N	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_031	Skörbränd sten från lokaliteten.	-	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_032	Toppen av lag 4. Koncentration 1.	V	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_033	Toppen av lag 4. Koncentration 1.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_034	Toppen av lag 4. Koncentration 1.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_035	Koncentration 2. Utvidgning av lag 2.	N	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_036	Koncentration 1. Utvidgning av lag 2.	SV	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_037	Profil A. Koncentration 1. Del 4-6.	N	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_038	Toppen av lag 5. Koncentration 1.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_039	Toppen av lag 5. Koncentration 1.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_040	Toppen av lag 5. Koncentration 1.	S	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_041	Utgrävning av profil A. Toppen av lag 2. Koncentration 1.	N	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_042	Utgrävning av profil A, topp av lag 2. Koncentration 1.	Ö	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_043	Utgrävning av profil A, topp av lag 3. Koncentration 1.	V	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_044	Utgrävning av profil A, topp av lag 4. Koncentration 1.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_045	Utgrävning av profil A, topp av lag 3.	V	Fotograf: SE	28.06.2011

	Koncentration 1.			
Cf34522_004	Struktur 1. Kolhaltig, rund struktur.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_004	Profil B- östra delen. Översiktsbild.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_004	Profil B, närbild.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_005	Profil B, närbild.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_005	Profil B- västlig del. Testprofil för att se jordflytning i sluttning.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_005	Struktur 1. Profil.	SÖ	Fotograf: SE	28.06.2011
Cf34522_005	Prickhugget yxämne id 145367, P8.	-	Fotograf: Tom Heibreen	28.03.2012
Cf34522_005	Slipplattefragment koncentration 2.	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_005	Prickhugget yxämne hittat i koncentration 1 x61y57	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_005	Yxa i sandstensliknande material. Upphittad i koncentration 1.	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_005	Bit av yxa i bergart. Upphittad i koncentration 1 x53y62	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_005	A- pilspetsar från koncentration 1.	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_005	Kärnor och delar från kärnor.	-	Fotograf: TH	28.03.2012
Cf34522_006	Plattformavslag x57y61	-	Fotograf: TH	28.03.2012

12.4 JÄRNFÖREMÅL

12.4.1 TILLVÄXTTEXT

C57933/1-27

Funn fra yngre jernalder fra SKUTVIKÅSEN av RØRAA (227/10), SKIEN K., TELEMAR.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Funn av jern funnet under utgravning av en mesolittisk boplass (id110903, C57930) på Skutvikåsen. Funnene lå uten kontekst ved en bergvegg og bestod av to økser/celt, flere spikre og kniver.

Askeladden id: 145370.

Litteratur:

Arwidsson, G. 1954: Die Gräberfunde von Valsgårde, 2, Valsgårde 8. *Acta Musei antiquitatum septentrionalium Regiæ Universitatis Upsaliensis.* No. 4.

Arwidsson, G. 1977: Die Gräberfunde von Valsgårde, 3, Valsgårde 7. *Acta Musei antiquitatum septentrionalium Regiæ Universitatis Upsaliensis.* No. 5.

Gudesen, H. G. 1980: *Merovingertiden i Øst-Norge. Kronologi, kulturmønstre og tradisjonsforløp.* Varia 2. Universitetets Oldsaksamling. Oslo.

Olsén, P. 1945 Die saxe von Valsgårde 1.

Petersen, J. 1919: *De norske vikingesverd. En typologisk-kronologisk studie over vikingetidens vaaben.* Videnskapsselskapets Skrifter II. Hist.-fil.klasse 1919, 1.

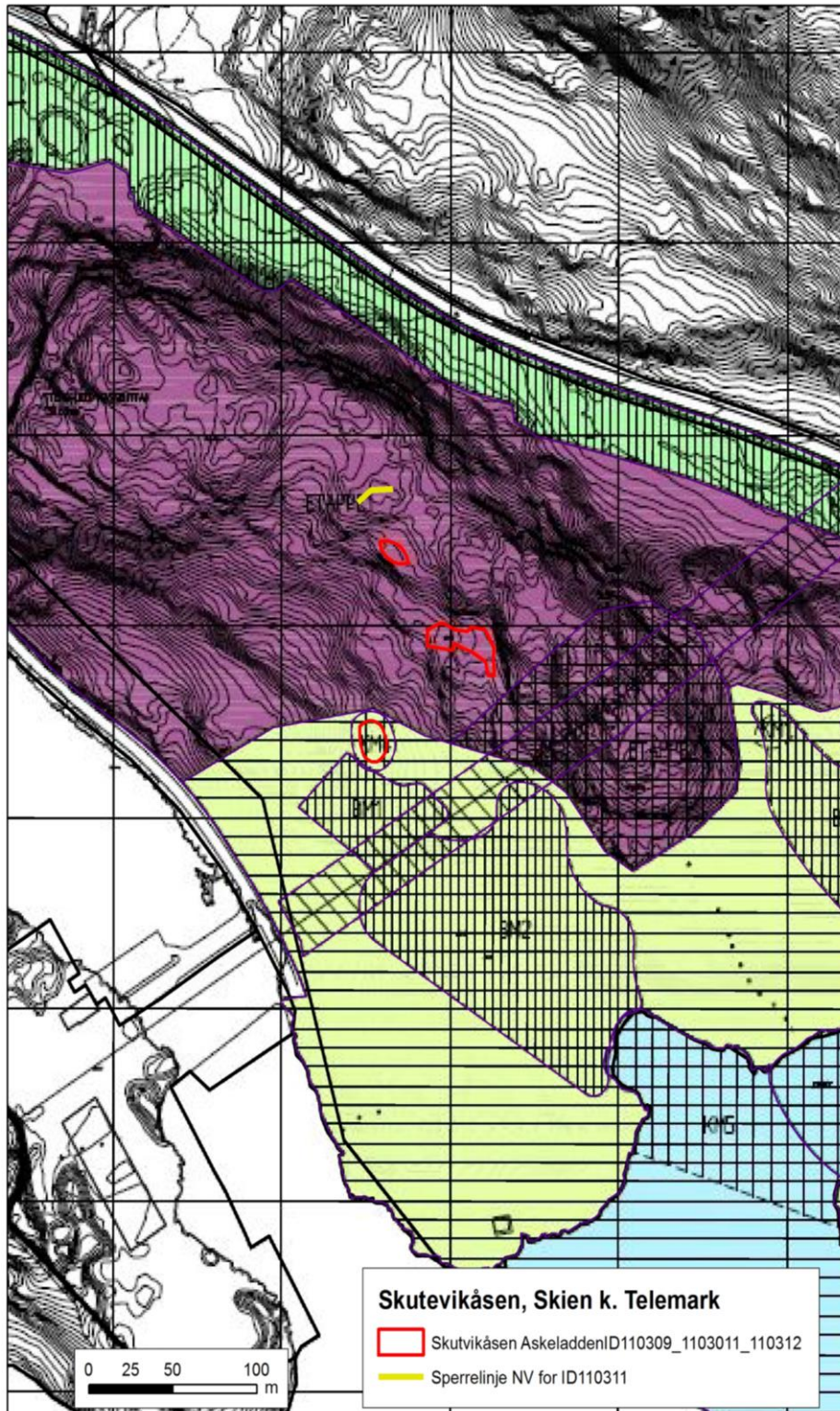
Petersen, J.1951: *Vikingtidens redskaper*. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-akademi i Oslo. II. Hist.-filos. Klasse 1951, I.

Rygh, O. 1885: *Norske Oldsager*. Cammermeyer.

- 1) 1 **øks** celt av jern. *L*: 11,3 cm, *B*: 3,0 cm, *T*: 2,9 cm, *H*: 2,8 cm. Egg: *B*: 4 cm.
- 2) 2 **ildstål** av jern bestående av 3 fragmenter. *L*: 7,0 cm, *T*: 0,3 cm.
- 3) 1 **ukjent** økselignende gjenstand av jern.. *B*: 4,2 cm, *Stl*: 17,0 cm, *Stb*: 6,8 cm, *Stt*: 1,0 cm. Egg: *B*: 6,8 cm
- 4) 1 **spyd/huggjern**, skaft, av jern. *Stm*: 2 cm, *Stl*: 21,0 cm, *Stb*: 3,3 cm.
- 5) 1 **saks** av jern. *Stl*: 16,0 cm, *Stb*: 1,3 cm, *Stt*: 0,6 cm.
- 6) 1 **pinsett** av jern. *Stl*: 9,3 cm, *Stb*: 2,4 cm, *Stt*: 0,7 cm.
- 7) 1 **kniv** kniv/pil av jern. *Stl*: 8,4 cm, *Stb*: 1,4 cm, *Stt*: 0,5 cm.
- 8) 1 **kniv** av jern. *Stl*: 13,6 cm, *Stb*: 2,2 cm, *Stt*: 0,8 cm.
- 9) 1 **beltespenne** oval av jern. *Stl*: 3,4 cm, *Stb*: 2,6 cm, *Stt*: 0,9 cm.
- 10) 1 **beltering** rund av jern. *Stl*: 3,1 cm, *Stb*: 3,0 cm, *Stt*: 1,1 cm.
- 11) 1 rundt **skaft** av jern. *Stl*: 7,5 cm, *Stb*: 1,5 cm, *Stt*: 0,6 cm.
- 12) 1 **fragment**, blad, av jern.
- 13) 1 **ukjent** av jern. *Stl*: 11,9 cm, *Stb*: 3,7 cm, *Stt*: 0,8 cm.
- 14) 1 **ukjent** av jern. *Stl*: 10,0 cm, *Stb*: 2,5 cm, *Stt*: 1,6 cm.
- 15) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 14,2 cm, *Stb*: 1,5 cm, *Stt*: 0,9 cm.
- 16) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 7,6 cm, *Stb*: 1,1 cm, *Stt*: 0,6 cm.
- 17) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 10,6 cm, *Stb*: 1,2 cm, *Stt*: 1,4 cm.
- 18) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 5,3 cm, *Stb*: 0,8 cm, *Stt*: 0,6 cm.
- 19) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 2,2 cm, *Stb*: 0,9 cm, *Stt*: 0,5 cm.
- 20) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 6,6 cm, *Stb*: 0,9 cm, *Stt*: 0,4 cm.
- 21) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 9,0 cm, *Stb*: 1,8 cm, *Stt*: 0,4 cm.
- 22) 1 **meisel** av jern. *Stl*: 7,1 cm, *Stb*: 0,9 cm, *Stt*: 0,9 cm.
- 23) 15 **fragmenter** av jern.
- 24) 7 **spiker** av jern.
- 25) 1 **fragment** av jern. *Vekt*: 100 g.
- 26) 1 **bryne** av kvartsitt.
- 27) 1 **fragment** av jern.

13 KART

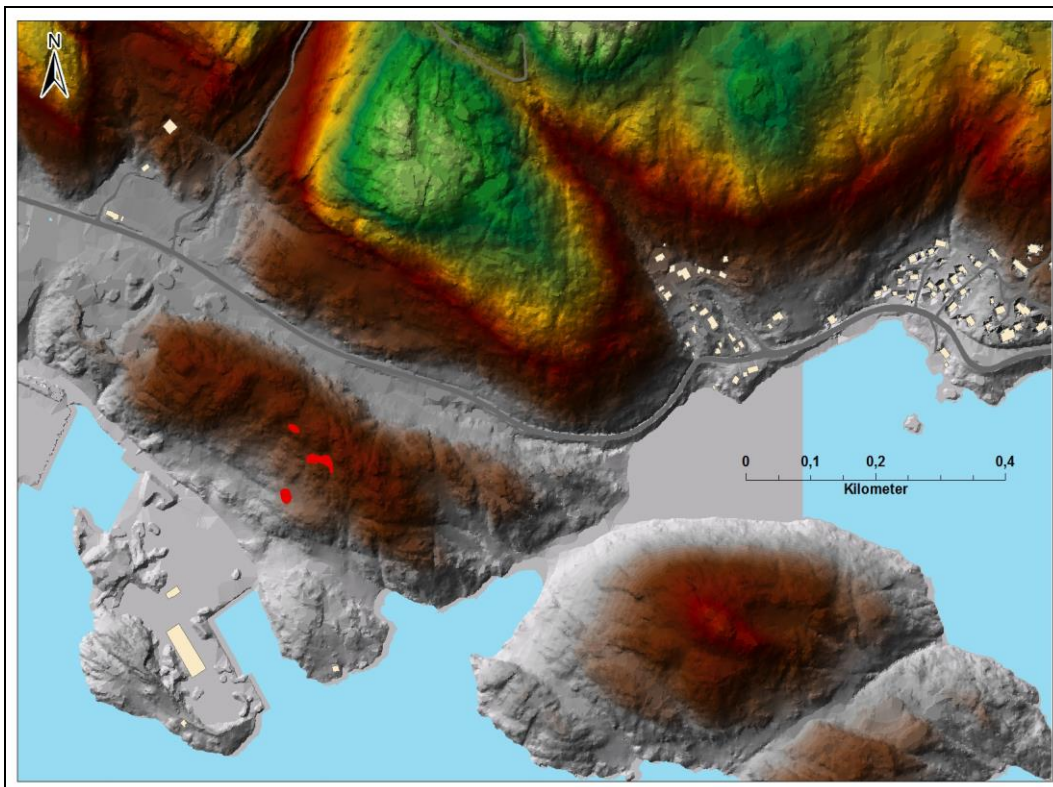
13.1 SKUTVIKÅSEN ID110309, 110311, 110312

13.2 SKUTVIKÅSEN ID110309, 110311, 110312

13.3 SKUTVIKÅSEN ID110309, 110311, 110312

14 ARKIVERT ORIGINALDOKUMENTASJON

1. Til sammen 38 originaltegninger fra feltdokumentasjon
  - Lok. 3: 22
  - Lok. 4: 6
  - Lok. 5: 10
2. 2 feltdagbøker
3. 2 fotobøker